

audit FINANCIAR

12/2008

- Camera Auditorilor Financiari din România a devenit membru cu drepturi depline al Federației Internaționale a Contabililor - IFAC

- Modelarea multidimensională a depozitelor de date
- Analiza strategiilor informaționale și implementarea rezultatelor în cadrul societăților ce utilizează mediul IT&C
- Obiective și riscuri în auditarea plasamentelor de capital
- Procedurile analitice - tehnici de evaluare a riscului de denaturare semnificativă

Din activitatea CAFR

Camera Auditorilor Financiari din România a devenit membru cu drepturi depline al IFAC

În urma votului favorabil exprimat de Consiliul anual al Federației Internaționale a Contabililor (IFAC), care a avut loc la Roma, în perioada 12-13 noiembrie 2008, Camera Auditorilor Financiari din România (CAF) a dobândit calitatea de membru cu drepturi depline a acestei prestigioase organizații profesionale internaționale.

La eveniment a participat o delegație a CAFR, formată din prof.univ.dr. Ion Mihăilescu, președinte, conf.univ.dr. Laurențiu Dobroțeanu, director executiv adjunct și Adriana Coșa, expert relații internaționale. După anunțarea acceptării organizației profesionale românești ca membru deplin în IFAC, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu, președintele CAFR, a declarat:

„Suntem bucuroși de faptul că ne-am afiliat cu drepturi depline la prestigiosul organism profesional internațional. Momentul pe care îl trăim este dovada faptului că organizația noastră profesională, auditorii financiari din România au acționat cu fermitate și responsabilitate pentru îndeplinirea tuturor obligațiilor care i-au revenit în procesul de aderare. Aplicăm cu strictețe standardele internaționale de audit, precum și principiile și rigorile Codului de Etică IFAC, pe care l-am adoptat în totalitate. Pentru această reușită mulțumim Federației Internaționale a Contabililor, care ne-a monitorizat cu atenție, Institutului Contabililor Autorizați din Scoția, care ne-a acordat asistență și ne-a susținut în cursul pregătirii pentru aderare, precum și tuturor instituțiilor și specialiștilor români și străini care ne-au ajutat în această perioadă.

În perioada care urmează vom participa la toate activitățile organizate de IFAC, contribuind activ la perfecționarea cadrului de raportări financiare și de audit și acționând consecvent pentru ridicarea permanentă a calității profesionale a misiunilor de audit.”

CAF și-a depus candidatura de a deveni membru al IFAC încă din anul 2004, în același an devenind membru asociat al IFAC. În primăvara anului 2008, CAF și-a depus candidatura pentru a deveni membru deplin, înaintând la IFAC formularul tip de candidatură și o serie numeroasă de documente referitoare la: conducerea CAF, membrii din conducere, organizarea și funcționarea Camerei per ansamblu și a diferitelor departamente, educație, control de calitate, activități internaționale, recunoașterea pe plan intern, implicarea în elaborarea legislației din domeniul auditului pe plan intern etc. După examinarea dosarului de candidatură și a documentelor aferente de către personalul IFAC, Panelul de Conformitate al IFAC și-a exprimat avizul favorabil cu privire la acceptarea CAF ca membru cu drepturi depline, dosarul fiind înaintat Biroului Permanent (Board-ului) IFAC. În cadrul reuniunii sale din septembrie 2008, Biroul Permanent al IFAC a aprobat candidatura CAF ca membru cu voturi depline, aceasta fiind ulterior supusă votului în plen, în cadrul Consiliului Ordinar al IFAC din 12-13 noiembrie 2008.

Organismul care a sponsorizat procesul urmat de CAF pentru a deveni membru IFAC a fost Institutul Contabililor Autorizați din Scoția (ICAS), care a oferit asistență CAF atât cu ocazia acceptării sale ca membru asociat în 2004, cât și pentru a deveni membru cu drepturi depline, în 2008.

CAF și-a manifestat permanent angajamentul de a se implica în Programul de Conformitate al organismelor membre IFAC. Toți auditorii financiari membri ai Camerei aplică, în mod obligatoriu, standardele internaționale de audit emise de IFAC.

CAF și-a luat angajamentul de a se alinia prevederilor IFAC în materie de standarde de audit, de control al calității, de educație și de a disemina, în rândul membrilor săi, comunicatele de presă și informările IFAC, relevante pentru activitatea de audit financiar. Și pe viitor Camera se va implica pe deplin în conformitatea cu normele IFAC, conștientă fiind de importanța obținerii calității de membru cu drepturi depline, care vine ca o recunoaștere a progreselor profesiei de audit din România, precum și a serviciilor de calitate oferite de organizația noastră profesională membrilor săi.

Contents

Cercetări în audit și raportări financiare

Lect.univ.drd. **Dana Maria BOLDEANU**

Modelarea multidimensională a depozitelor de date

- studiu de caz asupra analizei financiare a indicatorilor

de performanță și a vânzărilor de produse3

- *Data Warehouse Multidimensional Modeling - a Study Case over the Financial Analysis of the Performance Indicators and Selling Products*

Lector univ. asociat drd. **Delia BĂBEANU**

Analiza strategiilor informaționale și implementarea rezultatelor

în cadrul societăților ce utilizează mediul IT&C (I)12

- *Information Strategies Analyses and Result Implementation in Companies which use IT&C Environment*

Prof.univ.dr. **Tatiana DĂNESCU** & lector univ.drd. **Ioan Ovidiu SPĂTĂCEAN**

Obiective și riscuri în auditarea plasamentelor de capital20

- *Objectives and Risks in Auditing Financial Investments*

Mesajul președintelui CAFR la aniversarea academicianului Iulian Văcărel .27

- *The Message of the President of CAFR at the Aniverssary of Mr. Iulian Văcărel, Ph.D. and Academician*

Auditul și raportările financiare, între teorie și practică

Conf.univ.dr. **Monica PETCU** & conf.univ.dr. **Iulia David SOBOLEVSCHI**

Procedurile analitice - tehnici de evaluare a riscului

de denaturare semnificativă28

- *Analytical Procedures - Evaluation Techniques for Significant Misrepresentation*

Lesley MEALL

Ce se ascunde în spatele unei „funcții”37

- *What Is a Name ...*

La București, cu prilejul Zilei Naționale a Auditorului

Seminarul profesional: „Abordări ale auditului financiar”

- Prof.univ.dr. **Ion MIHĂILESCU**, Președinte CAFR

Cerințele care se pun în fața auditorilor financiar români

în contextul noilor reglementări legale40

- *Requirements Facing Romanian Financial Auditors in the Environment of New Legal Regulations*

- **Laura PERRIN**, membru în Consiliul ACCA, Director KPMG România

Professionalism și etică42

- *Professionalism and Ethics*

- **Dr. Georgeta PETRE**, director Ministerul Economiei și Finanțelor

Rolul autorității statului în transpunerea și aplicarea prevederilor

comunitare în domeniul auditului statutar46

- *The Role of the Governmental Authority in transposing and applying the community acquis provisions in the statutory auditing domain*

- **Martin MANUZI**, Director al Biroului European al ICAEW

Provocări europene pentru profesie47

- *European Challenges for the Profession*

Revistă recunoscută de CNC SIS, categoria B+
Editor: *Camera Auditorilor Financiari din România*
Str. Sirenelor, nr.67-69, sector 5, București

Consiliul științific

Acad. **Constantin IONETE**

Acad. **Iulian VĂCĂREL**

Prof. univ. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques
et Comptables (INTEC) Paris

Prof.univ.dr. **Dumitru MATIȘ**, auditor financiar, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. **Ioan TALPOȘ**, auditor financiar, Universitatea de Vest din Timișoara

Prof.univ.dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Prof.univ.dr. **Ion IONAȘCU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Veronel AVRAM**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Vasile RĂILEANU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Constantin STAIKU**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Tatiana DĂNESCU**, auditor financiar, Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș

Prof.univ.dr. **Victoria STANCIU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Dr. **Alexandra LAZĂR**, auditor financiar, Consilier Ministerul Economiei și Finanțelor, București

Mircea BOZGA, ACCA, auditor financiar, București

Monica ȘTEFAN, ACCA, auditor financiar, București

Luminița CIOACĂ, ACCA, auditor financiar, București

Director științific

Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**, ASE București

Director editorial

Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef

Cristiana RUS

Colectiv redacțional

Adriana COȘA, Alexandra JORA, Irina Cătălina PUNGARU, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: Mădălina PETRESCU; Marketing - publicitate: Stancu LICĂ

Prezentare grafică și tehnoredactare: Nicolae LOGIN

Consiliul științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; http: revista.cafr.ro

Tipar : Universal Color S.A., str.Victoriei, bl.A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844- 8801

Modelarea multidimensională a depozitelor de date

- studiu de caz asupra analizei financiare a indicatorilor de performanță și a vânzărilor de produse

Dana Maria BOLDEANU*

Abstract

Data Warehouse Multidimensional Modeling - a Study Case over the Financial Analysis of the Performance Indicators and Selling Products

A key to survival in the world of business is the ability to make analysis, to plan and to react to the continuous change of the economic conditions in a quick and efficient manner. Economic and financial performance is a desideratum of any company. The present information systems bring an added value to the economic and financial performance at the microeconomic level. Through multidimensional models managers can explore information at different levels of granularity and the decision makers of any type can respond quickly to the changes in the business climate. The present article has the goal to design a multidimensional model based on the methodology to design data warehouse, proposed by Ralph Kimball. This model desires to facilitate financial analysis of the economic and financial performance indicators and the process of selling products in a large corporation, with a large number of branches (entities) in several countries. The model will form the basis of an application for decision support system, designed for decision makers, by creating structures for advanced multidimensional analysis like OLAP and Data Mining.

Key words: data warehouse, multidimensional analysis, OLAP, performance, performance indicators

Cuvinte cheie:

depozite de date, analiză multidimensională, OLAP, performanță, indicatori de performanță

Introducere

Analiza multidimensională a activității unei întreprinderi este un proces complex, care implică resurse din mai multe sfere (o gamă vastă de indicatori - rate financiare - și un bagaj bogat de cunoștințe economice, contabile, financiare, statistice și informatice) și oferă o vedere panoramică asupra performanțelor economico-financiare dintr-un anumit sector de activitate¹.

Performanța economico-financiară depinde foarte mult de obiectivul sau de scopul propus, ea fiind multidimensională deoarece scopurile întreprinderii sunt multiple. Problematika performanțelor economico-financiare la nivel microeconomic este deosebit de vastă și deloc ușoară.

Prin facilitățile lor, aplicațiile software avansate de Business Intelligence pot aduce un plus de valoare adăugată analizei multidimensionale a indicatorilor financiari prin intermediul unor capacități performante de analiză și vizualizare a rapoartelor financiare și prin îmbunătățirea timpului alocat analizei și a volumului tot mai mare de date luat în considerare.

Modelul multidimensional dezvoltat în cadrul acestui articol constituie fundamentul unui sistem informatic de asistare a deciziei, destinat decidentului, pornind de la nivelul unui manager de departament până la nivelul unui manager general (CEO), la nivelul acțio-

* Lect. univ. drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: boldeanud@ase.ro.

1 Boldeanu, D. M., Gheorghe, M. „Performance indicators in multidimensional analysis”, Journal of Accounting and Management Information Systems, Supplement/2007 - 2nd International Conference AMIS 2007, Bucharest, 21-22 June, pag. 733-747, 2007.

nariatului sau la nivelul unei instituții de creditare. Acest tip de sistem poate fi exploatat de către utilizatori din cele mai diferite ramuri industriale și cu roluri diferite și se poate sintetiza printr-o gamă largă de instrumente determinate de sursele de proveniență a datelor și de necesitățile utilizatorului final.

Metodologia de cercetare

Prezentul articol face parte dintr-o lucrare amplă, ce tratează sistemele informatice pentru analiza performanțelor economico-financiare la nivel microeconomic, sub aspectul problematicii instrumentelor moderne care utilizează componente de Business Intelligence în vederea exploatării prin tehnici specifice abordării multidimensionale a informațiilor privitoare la performanța economico-financiară a activității unei întreprinderi.

Proiectarea și implementarea unui sistem informatic destinat analizei și evaluării performanțelor economico-financiare vin să completeze bogăția de informații financiare și non-financiare la nivelul unei întreprinderi și scot în evidență importanța depozitelor de date, beneficiile componentelor de Business Intelligence și importanța decidentului în activitatea de management, specializările acestuia și necesitatea luării unor decizii corecte și pertinente pentru îmbu-

nătățirea continuă a performanțelor economico-financiare.

Sistemele OLAP (On Line Analytical Processing) oferă companiilor informații prețioase pentru procesul decizional². În ultimii câțiva ani au fost propuse diverse abordări ale proiectării conceptuale a sistemelor multidimensionale pentru a reprezenta principalele proprietăți structurale și dinamice ale modelelor multidimensionale. Aceste abordări oferă propriile lor notații grafice, care îi determină pe proiectanții de modele să învețe un model specific nou, împreună cu notarea sa corespunzătoare pentru modelarea multidimensională.

În construcția unui depozit de date necesar aplicației de analiză a indicatorilor financiari și a vânzărilor la nivelul unei corporații vom porni de la metodologia de proiectare a depozitelor de date, propusă de Kimball, cunoscută sub denumirea de "**Kimball's Nine-Step Methodology**"³ (metodologia completă de concepție a depozitelor de date în nouă pași). Ca rezultat al respectării acestei metodologii construcția depozitului de date va pune în concordanță necesitățile utilizatorilor sistemului de asistare a deciziei și informațiile disponibile în sursele de date interne și externe⁴. Pașii metodologiei⁵ sau deciziile majore de respectat se pot sintetiza astfel:

1. Alegerea proceselor din cadrul afacerii și hotărârea asupra de-

pozitului de date sau a magaziei de date asupra căreia se vor livra informațiile la timp, prin respectarea bugetului propus, prin care se va răspunde cerințelor esențiale ale afacerii. De la procese se vor identifica tabelele de fapte;

2. Stabilirea granularității fiecărei tabele de fapte;

- Identificarea și conformitatea cu dimensiunile fiecărei tabele de fapte. În acest fel, datele depozitului de date vor fi ușor de înțeles și de utilizat. Dimensiunile se vor identifica în detaliu pentru a descrie obiectele cu granularitatea corespunzătoare⁶ (exemple de dimensiuni: timp, magazin, produs etc.)

*Dimensiunile conforme*⁷ trebuie să fie exact aceleași dimensiuni sau un subset matematic al dimensiunilor definite în cadrul modelului.

Modelele dimensionale conțin multiple tabele de fapte care folosesc în comun una sau mai multe tabele de dimensiuni, fapt ce poartă denumirea de *constelație*.

3. Stabilirea măsurilor din tabelele de fapte. Granularitatea tabelei de fapte determină măsurile care vor fi utilizate în depozitul de date. Măsurile pot fi adăugate în tabelele de fapte în orice perioadă, dacă sunt consistente din punct de vedere al granularității tabelei.

2 Horner, J., Song, I. -Y., Chen, P. P. "Analysis of Additivity in OLAP Systems", DOLAP '04: Proceedings of the 7th ACM international workshop on Data warehousing and OLAP, Nov 2004.

3 Kimball, R. The Data Warehouse Toolkit, Ed. John Wiley & Sons, New York, 1996.

4 Kimball, R., Ross, M. *The Data Warehouse Toolkit: The Complete Guide to Dimensional Modeling*, Second Edition, New York, Wiley, 2002.

5 Kimball, R. and Caseta, J. *The Data Warehouse ETL Toolkit*, John Wiley & Sons, 2004.

6 Horner, J., Song, I. -Y., Chen, P. P. "Analysis of Additivity in OLAP Systems", DOLAP '04: Proceedings of the 7th ACM international workshop on Data warehousing and OLAP, Nov 2004.

7 Sursa: <http://www.intelligententerprise.com>, Kimball, R. „The Matrix. A practical method for planning a data warehouse” , Volume 2, Number 17, December 07, 1999.

4. Stabilirea măsurilor precalculate în tabelele de fapte⁸. Reexaminarea tabelor de fapte pentru a determina dacă pot fi folosite aceste măsuri. Din măsurile precalculate decurg alte informații importante pentru depozitul de date;
5. Completarea dimensiunilor cu atribute și descrierea completă a acestora;
6. Abordarea istorică a depozitului de date. Cât de vechi sunt tabelele de fapte? Durata lungi pot cauza probleme în cadrul depozitului, îngreunarea citirii, a interpretării fișierelor mai vechi.
7. Depistarea dimensiunilor cu evoluție lentă - măsuri agregate, dimensiuni eterogene, mini-dimensiuni. O cheie generalizată pe mai multe dimensiuni importante poate distinge mai multe instantanee ale entităților în timp.

Se pot identifica mai multe tipuri de dimensiuni cu evoluție lentă⁹:

- **Tipul 1** - atributul modificat al dimensiunii este supra-scris;
- **Tipul 2** - atributul modificat al dimensiunii determină crearea unei noi înregistrări în cadrul dimensiunii;
- **Tipul 3** - atributul modificat al dimensiunii determină crearea unui atribut alternativ, astfel încât valorile vechi și noi ale atributului sunt accesibile simultan în aceeași înregistrare din cadrul dimensiunii.

8. Deciderea asupra priorităților și modalităților de interogare. Deciziile referitoare la stocajul fizic al datelor afectează percepția utilizatorului final asupra magaziei sau a depozitului de date, ritmicitatea cu care datele trebuie extrase din sursele de date și cu care este alimentat depozitul de date. Metodologia lui Kimball este cea care integrează data mart-urile într-un depozit de date al unei întreprinderi de dimensiuni foarte mari.

Proiectanții unui depozit de date ar trebui să realizeze un sondaj la nivelul organizației pentru luarea corectă a acestor decizii¹⁰. Trebuie să se pună în balanță nevoile și așteptările utilizatorilor finali și datele de care se dispune în momentul respectiv, pentru a lua decizii corecte referitoare la proiectarea depozitului de date. Astfel, se vor organiza întâlniri cu utilizatorii finali (manageri, controlleri, auditori etc.) și cu administratorii bazelor de date ale aplicațiilor deja existente. Realizarea unui interviu cu utilizatorii finali este unul dintre cei mai importanți pași ai etapei inițiale. Se dorește formarea unei idei mai clare referitoare la sistemul ce va fi implementat, astfel încât, dacă este cazul, aceștia să-și formuleze cerințele clare asupra a ceea ce se dorește sau să-și corecteze anumite așteptări, în situația în care nu este realizabil ceea ce își propuseseră. Treptat, pe măsură ce se desfășoară interviurile atât cu administratorii bazelor de date, cât și cu utilizatorii finali, trebuie să se

verifice dacă datele disponibile pot satisface cerințele în funcțiile cerute.

Corporații foarte mari, cum ar fi de exemplu, Pfizer¹¹, utilizează data warehouse-uri de tipul Hyperion Financial¹² pentru încărcarea și stocarea datelor tuturor filialelor sale. Datele financiare sunt introduse în sistem, în momentul raportărilor, automat, de către anumite persoane autorizate sau prin import de fișiere MS Excel (conectarea se face online, printr-un server securizat). Datele sunt prelucrate, indicatorii de performanță ceruți de către corporație sau pe fiecare filială în parte se obțin printr-un raport automat. Se face permanent comparația între datele actuale și cele previzionate sau bugetate.

Rezultatul cercetării

Modelarea multidimensională a unui depozit de date pentru analiza financiară a indicatorilor de performanță economico-financiară și a vânzărilor la nivelul unei corporații

Aplicația propusă în acest articol urmărește modelarea unui depozit de date, la nivel conceptual și logic, specific unui corporații de mari dimensiuni, ce deține un număr mare de filiale (entități) în mai multe țări ale lumii, realizat în scopul analizei financiare a indicatorilor de performanță, precum și a analizei vânzărilor de produse co-

8 Connolly, T. M., Begg, C. E. *Database Systems: A Practical Approach to Design, Implementation, and Management*, Pearson Education, 2005.

9 Sursa: <http://www.intelligententerprise.com/showArticle.jhtml?articleID=59301280>, Ross, M., Kimball, R. „Slowly Changing Dimensions Are Not Always as Easy as 1, 2, 3”, martie, 2005.

10 Șova, R. „Sistem de asistare a deciziei în domeniul financiar contabil”, teză de doctorat, ASE, București, 2005.

11 Marcă înregistrată <http://www.pfizer.ro>.

12 Prelucrare după sursa: <http://www.oracle.com/customers/snapshots/pfizer-industry-case-study.pdf>.

mercializate de către corporație. Obiectivele concrete ale aplicației de modelare a depozitului de date se pot sintetiza astfel:

- Analiza vânzărilor de produse pe fiecare filială sau entitate, urmărindu-se:
 - vânzările cantitative (ca volum), actuale și previzionate;
 - vânzările valorice totale, actuale și previzionate,
 - determinarea costului total de vânzare, actual și previzionat, al produselor,
 - cifra de afaceri pe fiecare produs în parte și cifra de afaceri totală pe filială. Cifra de afaceri actuală față de cea previzionată.
 - numărul de clienți pe fiecare filială în parte;
- Analiza indicatorilor economico-financiar care dorim să reflecte performanța financiară a entităților participante la jocul pieței are ca obiective următoarele:
 - determinarea indicatorilor de bilanț actuali față de cei previzionați;
 - determinarea valorilor indicatorilor contului de profit și pierdere actuale față de cele previzionate;
 - cifra de afaceri globală a entității actuală și previzionată;
 - determinarea numărului de salariați pe fiecare entitate, a salariului mediu etc.;
 - determinarea numărului de echipamente de lucru (IT, utilaje etc.) pe fiecare entitate, pe produs obținut etc.
- Filialele sunt obligate să raporteze situațiile financiare și, implicit, situația vânzărilor de pro-

duse în unitatea monetară a țării curente și în cea a țării de bază a corporației (respectiv EUR); ca urmare, trebuie făcută conversia monetară, la valoarea de schimb curentă. În context, propunem a se efectua și o analiză în timp a cursului de schimb valutar pe fiecare entitate participantă la viața economică.

Într-o primă fază se va defini modelul de date al depozitului la nivel conceptual, după care se va defini modelul logic specific implementării într-o bază de date relațională. Vom începe proiectarea depozitului de date propus, detaliind primii cinci pași ai metodologiei prezentate:

1. Pasul I – plecând de la obiectivele propuse prima dată se stabilesc tabelele de fapte.

Pentru a răspunde cerințelor stabilite în legătură cu analiza financiară a indicatorilor se va crea o tabelă pe care o vom denumi "*Analiza financiară*", iar pentru a răspunde obiectivelor referitoare la vânzarea produselor se va crea o tabelă de fapte care să reprezinte procesul de vânzare, pe care o vom denumi "*Analiza vânzărilor*". În legătură cu procesul de schimb valutar, tabela de fapte se va numi "*Curs*".

2. Pasul II – în această etapă se va stabili granularitatea tabelelor de fapte.

Granularitatea va fi o instanțiere lunară a vânzărilor produselor pe fiecare entitate. În alegerea acestei granularități s-a ținut cont de stabilirea semestrială, trimestrială și anuală a indicatorilor financiar. De asemenea, pentru cursul de schimb valutar instanțierea ar trebui să fie una lunară, deoarece se lucrează cu un curs mediu lunar.

3. Pasul III – în această etapă vom stabili dimensiunile modelului de proiectat.

Dimensiunile vor fi deduse din granularitatea stabilită pentru tabelele de fapte. Prin urmare, vor fi identificate patru dimensiuni principale și anume *entitatea*, *produsul*, *timpul* și *scenariul* (figura 1).

4. Pasul IV – în această etapă se vor stabili măsurile din tabelele de fapte.

Pentru tabela de fapte "*Analiza vânzărilor*" în vederea obținerii de răspunsuri pentru obiectivele propuse, se identifică următoarele măsuri:

- cantitatea vândută;
- costul produselor vândute;
- cifra de afaceri;
- număr clienți.

Având în vedere faptul că marja brută a vânzărilor este un indicator determinat sub formă de raport și reprezintă o măsură non-aditivă, s-a optat pentru introducerea în model a costurilor, acestea fiind un atribut aditiv. Se pot determina astfel diverse rapoarte de genul costul produselor vândute/CA, profit din vânzări obținut din diferență (CA-Costurile de vânzare) etc. Fiecare dintre aceste măsuri se identifică pe fiecare nivel de agregare propus.

După cum se știe, indicatorii sub formă de rații sau de procente nu sunt măsuri aditive. Este indicat să se folosească în tabelele de fapte măsuri separate pentru numitorul și numărătorul fiecărui raport. De aceea, pentru tabela de fapte "*Analiza financiară*" am propus indicatorii din bilanț și din contul de profit și pierdere (CPP) în formă neagregată, pentru a putea fi folosiți pe mai departe în calculul unor elemente agregate de nivel superior din bilanț și din CPP (figura 2).

Figura 1 - Modelul conceptual al depozitului de date după pasul al III-lea

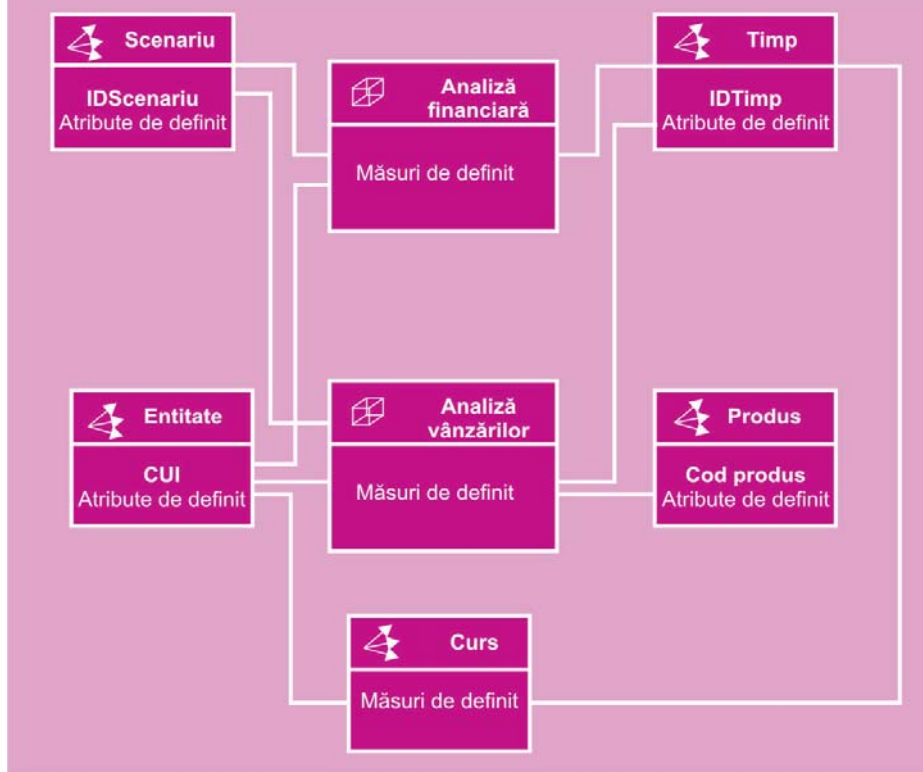
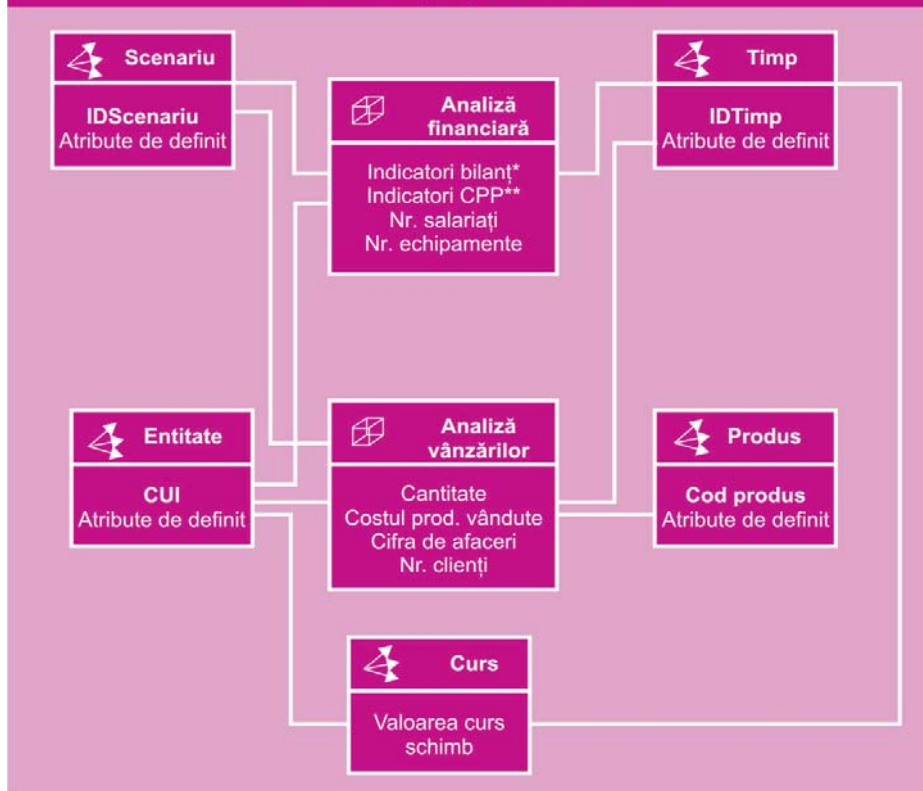

Figura 2 - Modelul conceptual al depozitului de date după pasul al IV-lea

Vom detalia în tabelul 1 indicatorii luați în calcul atât din bilanț, cât și din CPP (pentru a nu încărca excesiv figurile, am preferat detalierea lor ulterioară și i-am marcat cu câte un asterisc). De asemenea, în plus, mai introducem doi indicatori: nr. salariați și nr. echipamente. Acești indicatori sunt semi-aditivi pe dimensiunea Timp. În cadrul dimensiunii Scenariu nu aveam cum să verificăm aditivitatea, deoarece aceasta este o dimensiune care nu are în compoziția ei nici o ierarhie. Cu ajutorul lor se pot calcula alți indicatori (sub formă de raport), cum ar fi, de exemplu, salariul mediu, prin intermediul interogărilor asupra depozitului de date.

Pentru tabela de fapte "Curs" măsura identificată este valoarea cursului de schimb (de exemplu, cursul de schimb RON/EUR reprezintă cursul de închidere lunar stabilit de către entitate, pe baza cotațiilor internaționale). În situația expusă dimensiunea Timp se identifică cu luna din anul x, iar cursul se ia lunar. Măsura nu este aditivă și nu ne interesează acest aspect, deoarece nu îl folosim ca indicator de analiză separat, ci doar pentru conversie monetară. Ca urmare a acestui fapt, el nu va fi indicator de analiză în cadrul unui cub.

5. Pasul V – constă în definirea atributelor sau a parametrilor dimensiunilor, a elementelor descriptive și punerea în evidență a ierarhiilor care se creează.

Dimensiunea *Timp* este singura dimensiune care apare în mod constant în depozitele de date, deoarece datele din depozite sunt serii de date temporale. Această dimensiune se identifică printr-un atribut de tip dată.

Tabel 1 - Indicatori de bilanț și indicatori de CPP

Indicatori bilanț*:	Indicatori CPP**:
Imobilizări necorporale	Producția vândută
Imobilizări corporale	Venituri din vânzarea mărfurilor
Imobilizări financiare	Venituri din subvenții de exploatare aferente
Stocuri	Variația stocurilor
Creanțe	Producția imobilizată
Investiții pe termen scurt	Alte venituri din exploatare
Casa și conturi la bănci	Cheltuieli cu materiile prime și materialele consumabile
Cheltuieli în avans	Alte cheltuieli materiale
Datorii: sume care trebuie plătite într-o perioadă de până la 1an	Alte cheltuieli din afara (cu energie și apa)
Datorii: sume care trebuie plătite într-o perioadă mai mare de 1an	Cheltuieli privind mărfurile
Provizioane	Salarii
Subvenții pentru investiții	Cheltuieli cu asigurările și protecția socială
Venituri înregistrate în avans	Cheltuieli din amortizări pentru deprecierea imobilizărilor corporale și necorporale
Capital subscris vărsat	Venituri din provizioane pentru deprecierea imobilizărilor corporale și necorporale
Capital subscris nevărsat	Cheltuieli privind valoarea activelor circulante
Patrimoniul regiei	Venituri privind valoarea activelor circulante
Prime de capital	Cheltuieli privind prestațiile externe
Rezerve din reevaluare	Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate
Acțiuni proprii	Cheltuieli cu despăgubiri, donații și activele cedate
Câștiguri legate de instrumente de capitaluri proprii	Venituri din interese de participare în cadrul grupului
Pierderi legate de instrumente de capitaluri proprii	Venituri din alte investiții financiare și creanțe care fac parte din activele imobilizate în cadrul grupului
Profit reportat	Venituri din dobânzi în cadrul grupului
Pierdere reportată	Alte venituri financiare
Profitul exercițiului financiar	Cheltuieli din investiții financiare deținute ca active circulante
Pierderea exercițiului financiar	Venituri din imobilizări financiare
Repartizarea profitului	Cheltuieli privind dobânzile în cadrul grupului
Patrimoniu public	Alte cheltuieli financiare
	Venituri extraordinare
	Cheltuieli extraordinare
	Cheltuieli cu impozitul pe profit curent
	Cheltuieli cu impozitul pe profit amânat
	Venituri din impozitul pe profit amânat
	Alte cheltuieli cu impozite care nu apar în elementele de mai sus

În analiza vânzărilor, pe lângă data de realizare a tranzacției, sunt necesare o serie de alte informații referitoare la timp, informații care pot influența într-un fel sau în altul volumul vânzărilor. Astfel, ne interesează sezonabilitatea, adică comportamentul diferit al măsurilor analizate în funcție de anumite perioade de timp. Putem să anali-

zăm vânzările în zilele lucrătoare, pe exercițiu contabil, pe sezon sau pe anumite evenimente de care se ține cont în cadrul entității de producție (zile libere, sărbători, evenimente deosebite etc.)

Pentru aplicația noastră stabilim următoarea listă de parametri pentru dimensiunea timp:

- IDTimp – datele la care au loc tranzacțiile (IDTimp este o cheie creată de noi în dimensiunea Timp care să reprezinte luna din anul X, luată în calcul. Nivelul de agregare a datelor din tabelele de fapte este luna).
- Luna
- Număr lună – nr. global (de exemplu, luna a 6-a din an)

- Trimestru
- Nr. trimestru global
- Semestru
- Nr. semestru global
- An

Ierarhia ce poate fi identificată în componența dimensiunii timp este:

- *Anuală*: An, Semestru, Trimestru, Lună

Dimensiunea *Entitate* reprezintă în cadrul modelului dimensiunea geografică a activității analizate. Entitatea reprezintă, de fapt, filiala unei corporații. Pe lângă datele geografice, fiind reprezentată ca un punct în spațiu, dimensiunea entitate poate conține și alte date utile stabilirii de noi ierarhii, altele decât cea geografică.

Parametrii stabiliți pentru dimensiunea Entitate sunt următorii:

- CUI
- Denumire entitate
- Cont IBAN
- Moneda de raportare – RON, EUR, USD etc. La finalul exercițiului financiar, raportarea trebuie să se realizeze în moneda corporației mamă, de obicei EUR sau USD.
- Domeniu de activitate – o filială poate avea activități în domenii diverse, cum ar fi, de exemplu: echipamente destinate unei game largi de domenii: sănătate, energie, aparatură în domeniul casnic (frigidere, aer condiționat etc.), sisteme de securitate, sisteme de iluminat, plus managementul financiar al acestor activități.
- Tip activitate – distribuție, prestări servicii - instalare, achiziții etc.
- Strada

- Oraș
- Județ
- Zonă
- Țară
- Regiune geografică.

Ierarhii care se pot identifica în cadrul dimensiunii entitate sunt:

- *Geografică*: Regiune geografică, Țară, Zonă, Județ, Oraș, Stradă, Denumire entitate;
- *Domeniu vânzări*: Tip activitate, Domeniu de activitate, Denumire entitate.

Dimensiunea *Scenariu* este dimensiunea comparativă pentru valorile indicatorilor de performanță sau valorile obținute din vânzările de produse actuale, față de cele previzionate cu un an înainte. Compararea permite analize pertinente actual *versus* previzionat și furnizează indicii pentru previziunile următoare.

Lista de parametri stabilită pentru această dimensiune este formată din:

- IDScenariu
- Tip Scenariu – cu două valori: actual și previzionat.

În analiza acestei dimensiuni *nu* se identifică nici o ierarhie.

Dimensiunea *Produce* este aproape întotdeauna derivată din fișierul principal de produse. Acest fișier, într-o companie organizată, este gestionat la sediul principal al companiei și transmis periodic. Dimensiunea produce face parte din categoria dimensiunilor cu un volum mare de date și cu evoluție lentă. Având în vedere aceste aspecte, la construcția acestei dimensiuni trebuie să se acorde o atenție mărită modului de construcție a identificatorului.

Parametrii stabiliți pentru dimensiunea *Produce* sunt următorii:

- Cod produce
- Denumire produce
- Tip produce – de exemplu: casnice, medicale, financiare etc.
- Categorie produce – de exemplu: servicii, produse comerciale etc.
- Clasă produce – reprezentând clase de calitate (superior, bun, mediu, slab etc.)
- Unitate de măsură (UM)

În cadrul componenței dimensiunii Produce se pot identifica următoarele ierarhii:

- *Clasă*: Clasă produce, Categorie produce, Denumire produce;
- *Comercială*: Categorie produce, Tip produce, Denumire produce.

Se poate observa că atributul „*Număr clienți*” este semi-aditiv pentru ierarhiile existente în dimensiunea produce și complet aditiv pentru ierarhiile din dimensiunea Entitate. Non-aditivitatea se explică prin faptul că un client poate achiziționa două produse din același tip de produce pe un singur bon fiscal, astfel el este însumat la ambele produse (agregarea pe tip produce a celor două valori ar duce la un rezultat fals). Soluția propusă este precizarea non-aditivității acestuia pe dimensiunea produce și păstrarea aditivității pe dimensiunile timp și entitate.

În momentul finalizării celor cinci etape principale se va trece la reanalizarea faptelor din punct de vedere al aditivității acestora pe ierarhii. Acest lucru este foarte important deoarece pregătește datele pentru construcția multidimensională a cuburilor.

Figura 3 - Modelul conceptual al depozitului de date după pasul al V-lea

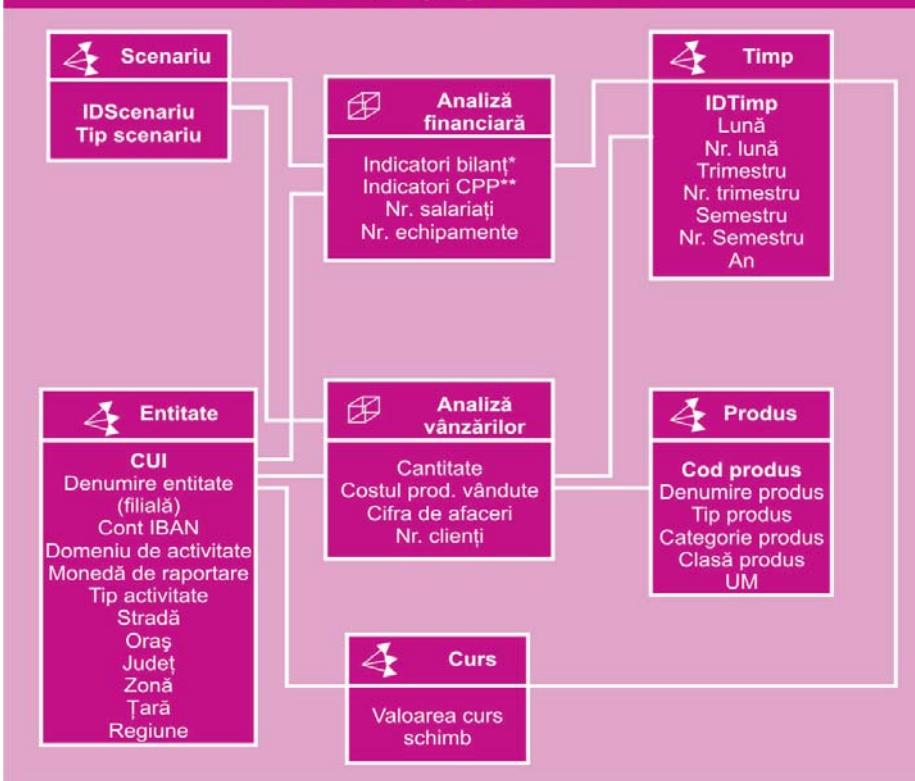
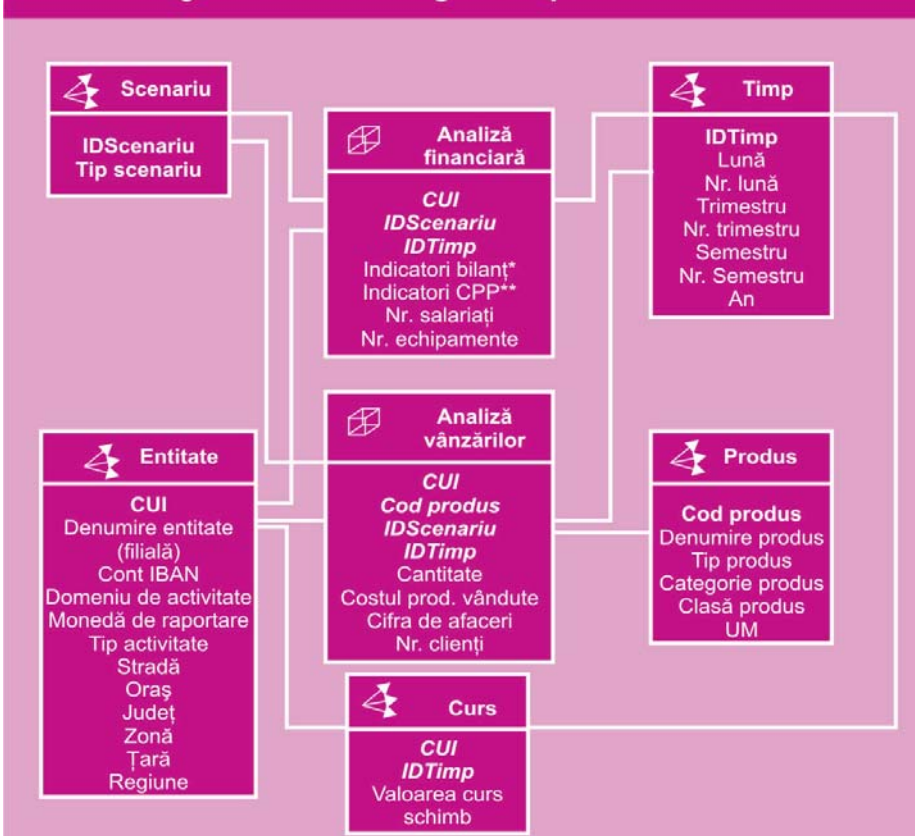

Figura 4 - Modelul logic al depozitului de date

Transformarea modelului conceptual în model logic se va face ținând cont de SGBD-ul (sistemul de gestiune a bazelor de date) relațional în care se va face implementarea acestuia, după următoarele reguli:

- Fiecare faptă corespunde unei tabele, denumită *tabelă de fapte*;
- Fiecare dimensiune corespunde unei tabele, denumite *tabelă de dimensiuni*.

Tabelele de dimensiuni conțin parametrii și cheia primară care permite să se facă legătura cu tabela de fapte. Tabela de fapte este formată din atributele ce reprezintă măsurile activității și atributele cheii externe ale fiecărei tabele de dimensiuni.

În concluzie, prin respectarea regulilor de transformare vom ajunge la modelul logic al depozitului de date ce cuprinde trei tabele de fapte și patru tabele de dimensiuni (figura 4). Modelul logic al depozitului de date poate fi implementat într-un SGBD de tip MS Access, SQL Server sau Oracle. Se poate apela la componente dezvoltate de Business Intelligence pentru explorarea multidimensională a datelor, pentru crearea de aplicații suport pentru decizie, fundamentate pe modele de depozite de date ce vor permite ulterior analize avansate de tip OLAP sau Data mining.

Concluzii

Proiectarea unui sistem informatic necesită o analiză amănunțită a proceselor desfășurate în cadrul ansamblului complex al activităților contabile din cadrul unei entități de mari dimensiuni. Cerințele procesului economic trebuie atent identificate, analizate și verificate în ideea fezabilității lor.

Proiectarea unui depozit de date ce analizează indicatorii financiari și vânzările la nivelul unor filiale ale aceleiași companii aduce un plus de valoare adăugată analizei multidimensionale, prin oferirea unor viziuni în timp, pe tipuri de scenarii (actuale sau previzionate) și pe entități asupra situațiilor agregate selectate.

Și dacă se vorbește despre o filială și dacă se vorbește despre entitatea mamă complexitatea cerințelor este foarte mare, este necesară arhivarea datelor din bazele de date operaționale din cauza volumului extrem de mare cu care se lucrează. Datele sunt exportate apoi în depozitele de date, folosite ulterior în analize multidimensionale, analize de tip data mining, raportări cu interfață interactivă de prezentare a informațiilor dorite sub forma unor situații centralizatoare.

Bibliografie selectivă

- Boldeanu, D. M., Gheorghe, M. „Performance indicators in multidimensional analysis”, *Journal of Accounting and Management Information Systems*, Supplement/2007 - 2nd International Conference AMIS 2007, Bucharest, 21-22 June, pag. 733-747, 2007
- Connolly, T. M., Begg, C. E. *Database Systems: A Practical Approach to Design, Implementation, and Management*, Pearson Education, 2005
- Horner, J., Song, I.-Y., Chen, P. P. “Analysis of Additivity in OLAP Systems”, *DOLAP '04: Proceedings of the 7th ACM international workshop on Data warehousing and OLAP*, Nov 2004
- Kimball, R. *The Data Warehouse Toolkit*, Ed. John Wiley & Sons, New York, 1996
- Kimball, R. „The Matrix. A practical method for planning a data warehouse”, Volume 2, Nb. 17, decembrie 1999, disponibil online la adresa: <http://www.intelligententerprise.com>
- Kimball, R., Ross, M. *The Data Warehouse Toolkit: The Complete Guide to Dimensional Modeling*, Second Edition, New York, Wiley, 2002.
- Kimball, R., Caseta, J. *The Data Warehouse ETL Toolkit*, John Wiley & Sons, 2004
- Ross, M., Kimball, R. „Slowly Changing Dimensions Are Not Always as Easy as 1, 2, 3”, martie, 2005, disponibil online la adresa <http://www.intelligententerprise.com/showArticle.jhtml?articleID=59301280>
- Șova, R. „Sistem de asistare a deciziei în domeniul financiar contabil”, teză de doctorat, ASE, București, 2005
- <http://www.oracle.com/customers/snapshots/pfizer-industry-case-study.pdf>
- <http://www.pfizer.com>

Cărți realizate de auditori financiari

Recent a ieșit de sub tipar lucrarea "Contabilitatea entităților economice", la editura Universitaria din Craiova, elaborată de un colectiv

alcătuit din: prof. univ. dr. **Constantin Staicu** (coordonator), prof. univ. dr. **Maria Sandu**, prof. univ. dr. **Ion Ionescu**, prof. univ. dr. **Maria Criveanu**, prof. univ. dr. **Magdalena Mihai**, conf. univ. dr. **Cristian Drăgan**, conf. univ. dr. **Valeriu Brabete**, lect. univ. dr. **Radu Bălună**, lect. univ. dr. **Daniel Gogără**. Lucrarea cuprinde principii și tehnici contabile, oferta informațională, sinteze fiscale și particularități privind IFRS.

Având o structură complexă, prin abordarea atât a aspectelor teoretice, cât și a celor metodologice, lucrarea constituie o importantă sursă de informații pentru cei interesați de domeniul contabilității financiare, inclusiv de tehnicile și mecanismele utilizate.

Astfel, acest demers publicistic se adresează nu numai studenților economiști, masteranzilor și doctoranzilor, ci le este util în egală măsură specialiștilor și practicienilor în domeniu - experți contabili, auditori, manageri, oameni de afaceri, datorită modului de sintetizare și prezentare a informațiilor.

Pornind de la considerentul că informațiile oferite de contabilitate reprezintă o resursă indispensabilă managementului modern, autorii au realizat un studiu al principiilor contabilității entităților economice, al metodelor și tehnicilor de lucru, împletite cu probleme aplicative de natură contabilă, extrem de utile în practică. [Cristiana RUS]

Analiza strategiilor informaționale și implementarea rezultatelor în cadrul societăților ce utilizează mediul IT&C (I)

Delia BĂBEANU*

Abstract

Information Strategies Analyses and Result Implementation in Companies Which Use IT&C Environment

The theory of information strategy is considered to be the basis in our daily activity, where the computer is the main part. Following the evolution of information audit¹ has concluding that it is based on information strategy in business environment and it analyses, new methods for e-commerce, recent internet technologies and audit regarding the development of information strategy².

The research objectives include the positioning of information strategy in business environment, determine the main components of knowledge, understanding and turn account of information resources system, elaborating strategies and security policies, harmonize the information strategies with standards and procedures. Elaborating the analyses for implementing the new information technologies in business starts from detailing of security, security audit and information system audit methodologies and implement them in an information strategy model.

Approaching the research will be done systemic, starting with establishing the operational demands which must be fulfill by the information strategy and information system to cooperate efficient and safe. The results obtained will be a minimally secure information system using any type of internet technology, at enterprise level.

Key words: information strategy, security policies, information system audit, business continuity plan, information system security

Cuvinte cheie:
strategie informațională, politici de securitate, auditul sistemelor informaționale, plan de continuitate a afacerii, securitatea sistemului informațional

Introducere

Strategia informațională este raportată la planul de afacere, iar acest principiu fundamental furnizează corelarea punctelor cheie dintre cele două arii tematice. La înființarea unei societăți sau la modificarea obiectului de activitate nu este suficientă consultanța

în domeniul IT sau de afacere, impunându-se elaborarea unei strategii. Permanenta dezvoltare a afacerii și a mediului informatic duce adesea la confuzii sau insuficiență în alegerea tehnicilor potrivite, în organizarea internă a societății, în elaborarea de politici de securitate și alte facilități.

Elaborarea și consolidarea strategiei informaționale reprezintă un exemplu de bază pentru demararea unei afaceri, dezvoltarea unui obiect de activitate existent sau suplimentarea unor activități în cadrul unei companii. Strategia informațională cuprinde aspecte privind descrierea societății, analiza sistemului informațional existent, îmbunătățirea strategiei

*Informatician, lector univ.drd. asociat, Academia de Studii Economice, București, delia.del@gmail.com.

1 Jagdish Pathak, *Information Technology Auditing: An Evolving Agenda*, Editura Springer, 2005.

2 Frederick Gallegos, Sandra Senft, Carol Gonzales, *Information Technology Control and Audit*, Editura CRC Press, 2004.

informaționale învechite cu propuneri și implementarea soluțiilor cu costuri de implementare scăzute.

Strategia informațională se va elabora pe baza concluziilor din analiza unor chestionare ce definesc fiecare activitate în parte.

Chestionarele elaborate urmăresc legile, standardele, ghidurile și procedurile ce reglementează o practică de succes în sistemului informațional, dar și propria experiență în domeniul sistemelor informatice, cu scopul de a implementa noi structuri în politica de securitate. Întocmirea chestionarului s-a bazat, în special, pe identificarea riscurilor la nivelul strategiilor informaționale ale societăților comerciale, iar analiza acestora reprezintă un plan pentru îmbunătățirea securității informaționale la implementarea noilor tehnologii internet.

În articolul de față ne vom referi la **metodologia de cercetare și la investigațiile întreprinse, urmând ca modelul rezultat și experimentarea lui să facă obiectul unor articole ulterioare.**

Definirea problemei cercetării și dezvoltarea unei abordări metodologice a acesteia

Primul pas în cercetare a fost definirea problemei – Strategia de securitate a societății aliniată la strategia informațională (din domeniile marketing, management, strategie IT). Pentru definirea corectă a strategiilor informaționale, am considerat important scopul studiului, informațiile existente relevante și stabilirea acelor informații necesare pentru luarea unei decizii. Definirea problemei a implicat discuții cu factorii de decizie ai societăților, interviuri cu experți în domeniu, analiza datelor secundare și uneori cercetări calitative, ca de exemplu „focus group” (grupuri orientate - <http://www.tdppartners.ro>).

Această tehnică am utilizat-o pentru a vedea cât de viabil este un nou produs software propus spre implementare sau un nou serviciu. Am constituit un grup de 8-9 persoane, la o societate mare (vom defini ulterior ce înseamnă aceasta), pentru a discuta o parte din problemele pe care le-am propus în chestionare. Grupul a fost condus de noi, împreună cu un moderator specializat – manager IT la societatea la care s-a realizat interviul. S-a început discuția de la un nivel foarte general, apoi, gradual, s-a focalizat pe subiectul

vizat, în speță securitatea informațională raportată la fluxul informațional; participanților nu li s-a spus înainte care este subiectul vizat, ci doar domeniul de interes.

Focus group-ul s-a dovedit a fi util pentru: înțelegerea percepțiilor, preferințelor și comportamentului utilizatorilor sistemului informatic; generarea de idei noi pentru produsele software sau hardware aflate la maturitate; obținerea de impresii, informații legate de lansarea noilor produse software; dezvoltarea de concepte, idei noi în ceea ce privește reclama pentru produsele dezvoltate în societate; reacții la modificarea prețului unor servicii, obținerea de reacții preliminare la programe de marketing specifice.

După definirea problemei a urmat formularea obiectivelor, stabilirea modelelor analitice, a ipotezelor și identificarea factorilor care ar putea afecta planul cercetării. În acest scop au fost necesare colaborări între management și experții din domeniu, studii de caz și simulări, analize a datelor secundare, cercetări calitative și considerații pragmatice.

Elaborarea planului de cercetare

S-au stabilit procedurile necesare pentru obținerea datelor cerute, iar scopul a fost de a creiona un studiu care să dea răspunsuri la modul în care *identificăm riscurile, breșele de securitate și care să furnizeze informații legate de apariția acestora, pentru întocmirea unui raport final detaliat cu recomandările de rigoare.*

Planul de cercetare a implicat parcurgerea următoarelor obiective:

a. analiza datelor secundare

Datele secundare au fost obținute cu scopul de a prelucra și raporta datele intermediare, necesare pentru concluziile finale. Drept consecință, datele secundare sunt date din istoric, găsindu-se deja organizate într-o anumită formă.

Datele pot proveni în acest caz din interiorul firmei, adică din surse interne, cum ar fi: înregistrări contabile, rapoarte, studii anterioare realizate de societate, scrisori de la clienți sau din afara firmei, adică din surse externe: Institutul Național de Statistică, publicații ale Camerei de Comerț și Industrie, internet etc.

b. cercetări calitative

Metoda de cercetare calitativă a constat într-un interviu în profunzime, nestructurat și direct. Interviul în profunzime a fost realizat personal, în care un singur respondent a împărtășit motivații legate de strategia informațională. Durata întrevederii a fost de aproximativ 60 de minute.

Rolul nostru a fost de a adresa întrebările într-o manieră informativă, fără superioritate, obiectivă și detașată, fără a pune în dificultate interviuatul și fără acceptarea răspunsurilor de tipul da sau nu, dar determinându-l pe interviuat să-și argumenteze răspunsul acolo unde a fost cazul.

Interviul în profunzime l-am utilizat în următoarele situații: interviuri cu profesioniști; discuții despre probleme sensibile legate de organizare și securitatea informațională; necesitatea argumentării detaliate a răspunsurilor; situații la care există o largă acceptare socială, iar interviuatul ar putea fi ușor influențat de alte persoane; interviuri cu concurenții, care este puțin probabil să dea informații într-o situație de grup; înțelegerea unor comportamente sofisticate.

c. metode cantitative de colectare a datelor

Aceste metode au rezultat din interviul față în față sau din interviul telefonic. În cazul interviului față în față, persoanele au fost recrutate în prealabil (putem selecta eșantioane după diferite caracteristici). Interviurile realizate în spațiile de lucru din cadrul societății vizează clienții (înainte sau după utilizarea serviciului) și specialiștii (managerii), pentru studiile de tip *business to business* (B2B), realizându-se interviuri cu manageri la biroul acestora.

Interviul telefonic s-a realizat sub formă clasică, iar acesta este utilizat pentru seturile complexe sau cu asistență computerizată (CATI) și constă în administrarea telefonică a chestionarului afișat pe monitorul ecranului.

d. definirea informațiilor necesare

Informațiile necesare cercetării au fost acelea legate de organizarea internă a societăților, formele de colaborare cu furnizorii/clientii, sistemul informațional și informatic din entitate, situații de criză apărute în timpul desfășurării uneia din activități.

e. documentarea

Documentarea științifică s-a realizat utilizând literatura de specialitate, dar și prin concluzii exprimate în

urma unor discuții cu specialiști în domeniu și cu persoane care au realizat cercetări bazate pe chestionare.

f. propunerea de întocmire a chestionarului și realizarea acestuia

Chestionarul a fost întocmit pe baza informațiilor culese de la diverse societăți, structurat în 11 seturi, sub forma unei strategii informaționale, și un set de informații clasificatorii despre respondenți: politica de securitate a informațiilor, organizarea internă și terți ai societății, gestionarea bunurilor, securitatea resurselor umane, securitatea fizică a mediului, comunicarea și gestionarea operațiunilor, controlul accesului logic la sistemul informatic, achiziționarea, dezvoltarea și întreținerea sistemelor informatice, gestionarea incidentelor de securitate, gestionarea continuității afacerii și conformitatea cu cerințe legale, politici, tehnici de conformitate, standarde. *Chestionarul s-a bazat pe declarația de aplicabilitate SoA (Statement of Applicability) și seria de standarde ISO 27000, dar și pe o documentare asupra sistemelor informaționale ale societăților.*

g. propunere de eșantionare și stabilirea mărimii eșantionului

S-a considerat următorul eșantion: au fost chestionate persoane cu capacitate de decizie din 41 de societăți, de dimensiuni mari, mici și mijlocii. Această împărțire în trei categorii s-a datorat numărului de angajați pe care îl deține societatea respectivă, adică societățile mici între 1 și 9 angajați, societățile mijlocii între 10 și 50 de angajați, inclusiv societăți fără nici un angajat, iar pentru societățile mari, peste 50 de angajați. Practic, conform codului fiscal în vigoare cu toate modificările ulterioare aduse acestuia, am considerat categoria societăți mici de tip microîntreprinderi, societăți mari și mijlocii de tip macroîntreprinderi. Pentru o ușurință în expunere, vom considera societăți mari, mici și mijlocii. Dintr-un total de 41 de societăți, 23 au fost societăți mici, 13 societăți mijlocii și 5 societăți mari.

La toate întrebările cuprinse în chestionar s-a răspuns din perspectiva propriei experiențe a managerului, argumentându-se totodată fiecare răspuns dat, pentru a se asigura o imagine cât mai completă și reală a procesului de evaluare. Subliniem că nu au existat răspunsuri corecte sau răspunsuri greșite, ci doar evaluări bazate pe experiența individuală a fiecărui respondent. De aceea, formularea răspunsurilor are

menirea să contribuie la îmbunătățirea strategiei de securitate.

h. planul analizei datelor

S-a întocmit un chestionar constituit din 11 seturi ce urmărește:

- Politica de securitate
- Organizarea securității informaționale
- Gestiunea bunurilor
- Securitatea resurselor umane
- Securitatea fizică și a mediului
- Comunicarea și gestionarea operațiunilor
- Controlul accesului logic la sistemul informatic
- Achiziționarea, dezvoltarea și întreținerea sistemelor informatice
- Gestionarea incidentelor securității informației
- Gestionarea continuității afacerii
- Conformitatea cu cerințe legale.

Am garantat, totodată, confidențialitatea răspunsurilor individuale, precum și faptul că în raportul pe care îl vom întocmi în urma evaluării chestionarelor nu se va nominaliza nici un nume al managerilor (sau nume de societate) dintre societățile comerciale la care am realizat interviul în etapa de evaluare.

Unicul scop al acestui chestionar este realizarea strategiei de securitate a societății aliniată la strategia informațională (din domeniile marketing, management, strategie IT)³.

Colectarea datelor, prelucrarea și analiza informațiilor din chestionare

Procesul de colectare a datelor a presupus interviul personal, telefonic sau e-mail. Selectarea atentă a chestionarelor, trainingul acolo unde a fost necesară o abordare interdisciplinară, controlul și evaluarea informațiilor primite au fost esențiale pentru minimizarea erorilor care puteau apărea în procesul de culegere a datelor.

Prelucrarea informațiilor a inclus gruparea, editarea, codificarea, transpunerea și verificarea răspunsurilor date de interviuat. Fiecare chestionar a fost inspectat atent și unde a fost necesar, corectat. Datele au fost transcrise într-o bază de date și, totodată, s-a verificat acuratețea prin conformitate cu chestionarul. Ultimul pas îl reprezintă analiza conform planului analizei datelor. Datorită volumului mare de probleme abordate, această analiză va fi prezentată și în numere viitoare ale revistei.

Setul 1 - Politica de securitate abordează securitatea la nivelul strategiilor informaționale. Astfel, există 24 de societăți care au răspuns că au un document ce atestă politica de securitate informațională și, mai mult, acest document se află chiar într-o formă detaliată.

Dintre aceste societăți, 5 sunt societăți mari, 6 mijlocii și 13 sunt societăți mici. În ceea ce privește problema constituirii corecte a politicii de securitate informațională, care trebuie să cuprindă definirea fiecărei funcții, detaliind obiectivele sale, responsabilități și interfețe cu alte domenii legate de securitate, au răspuns afirmativ doar 18 societăți, iar dintre acestea sunt 5 societăți mari, 5 societăți mijlocii și 8 societăți mici, de unde rezultă că 6 societăți aveau doar câteva reguli scrise de ordine interioară și funcționare, pe care le considerau a fi o politică de securitate⁴.

Singurele societăți care au detaliat o politică de securitate bine structurată au fost societățile mari. Conducerea acestor societăți a conștientizat că politica de securitate reprezintă primul pas pentru construirea unei infrastructuri de securitate și că trebuie să se asigure că angajații cunosc și înțeleg politicile aplicate domeniului în care lucrează. Pentru o mai bună implementare a acestei politici s-a recurs la elaborarea unui formular de solicitare a modificărilor din politica de securitate, ceea ce a dus la o eficiență sporită a analizei.

O bună parte din societățile mijlocii au preferat externalizarea acestei politici de securitate către firme specializate, tocmai pentru a se asigura de un flux de informații bine securizat.

Răspunsul negativ la politica de securitate s-a datorat faptului că în spațiul de funcționare al societăților nu a fost găsit nici un document sau procedură privind

³ Kenneth C. Laudon, Jane P. Laudon, *Essentials of Management Information Systems*, Editura Pearson Education, 2005.

⁴ Băbeanu Delia, „Modele și metode de analiză a strategiilor informaționale în era noilor tehnologii internet”, revista *Contalex*, București, februarie 2008.

politica de securitate a sistemului informațional. Nu este însă exclus ca specialistul IT (care este, sau nu, angajat permanent al societății) să dețină parțial sau integral o astfel de documentație. Deoarece nu s-a observat existența unei politici de securitate, nu se poate sublinia certitudinea că aceasta ar putea fi revizuită și, mai mult, în mod permanent.

Strategia informațională conține politica de securitate care trebuie elaborată, implementată și menținută la fiecare nivel de dezvoltare al societății.

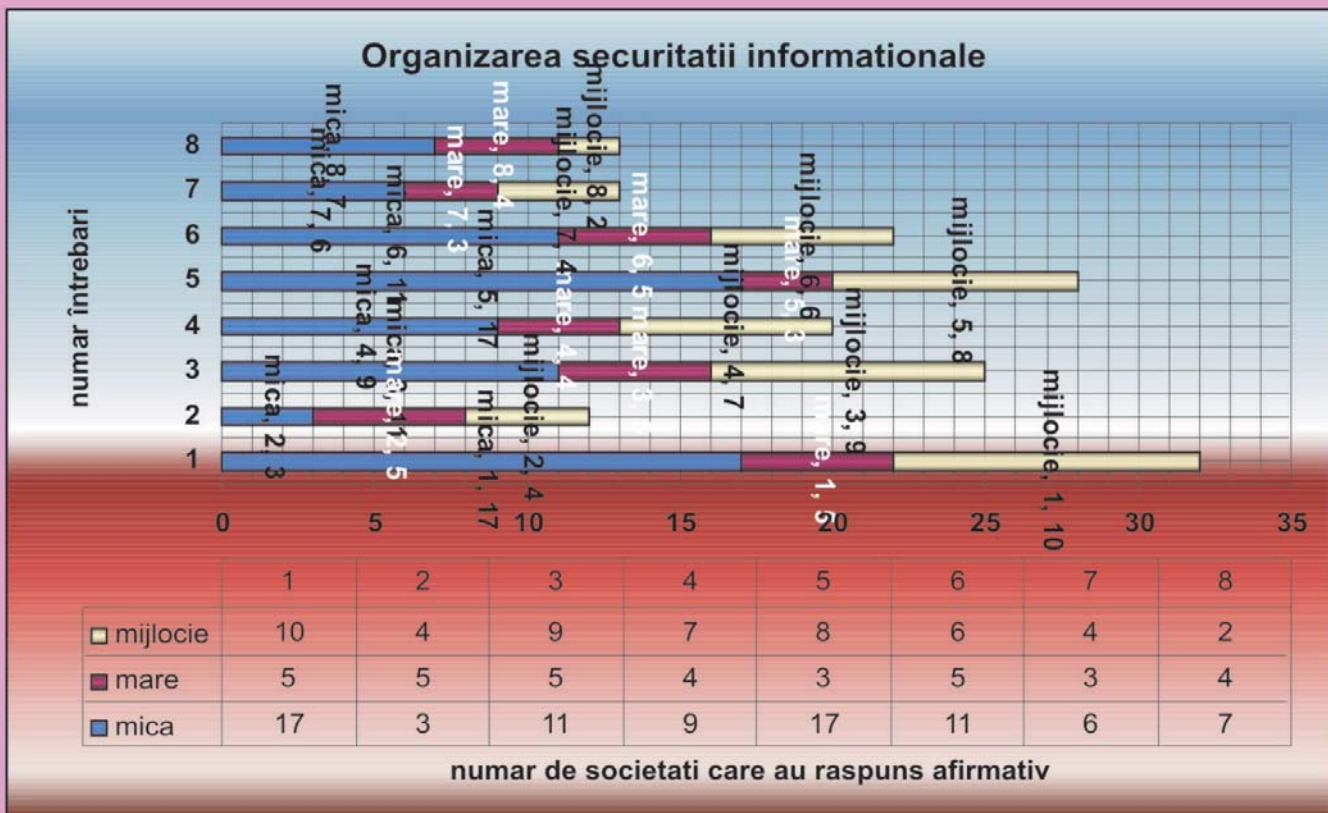
Setul 2 - Organizarea securității informaționale (figura 1) are în vedere organizarea internă și participanții externi.

În ceea ce privește *organizarea internă*, au fost tratate următoarele probleme:

- *Implicarea conducerii* în securitatea informațională, în definirea responsabilităților, a alocării resurselor și controlul eficienței măsurilor luate, precum și a acțiunilor întreprinse are ca rezultat 32 de răspunsuri afirmative, din care în mod evident sunt cele 5 societăți mari, iar restul sunt 10 mijlocii și 17 mici;

- *Coordonarea securității informaționale* a fost definită în detaliu doar în 12 societăți (3 mici, 4 mijlocii și cele 5 societăți mari), astfel: metodologia utilizată, instrumente asociate, actori, CISO, responsabilități locale și contacte, roluri și responsabilități ale managerilor transmise managementului senior;
- *Alocarea responsabilităților* securității informaționale privind luarea deciziilor și modul de coordonare a fost definită clar pentru conducerea pe departamente în 25 de societăți, dintre care 11 societăți mici, 9 societăți mijlocii și în mod evident cele 5 societăți mari;
- În 20 de societăți (11 mici, 9 mijlocii și 5 mari) personalul angajat sau contractorii externi semnează (și acceptă) *clauze contractuale* (indiferent de mediul de stocare al informației, fără limită de timp, cu/fără instruire obligatorie, utilizarea în rețea a echipamentelor personale sau ale firmei: laptop, PDA, HDD extern) *de aderare la politica de securitate*;
- *Convenția de confidențialitate* există ca și document în 28 de societăți, din care 17 societăți sunt mici, 8 societăți mijlocii și 3 societăți mari;

Figura 1 - Graficul răspunsurilor afirmative pentru organizarea securității informaționale

- În cazul situațiilor de criză, există *contracte încheiate cu autoritățile*, care să acopere securitatea informației (Poliție, Servicii de Pază și Protecție, Primărie, Pompieri, Servicii Publice etc.) în 22 de societăți - 11 mici, 6 mijlocii și toate cele 5 societăți mari;
- 13 societăți mențin legătura cu *grupări specializate* pentru a îmbunătăți politica de securitate (6 mici, 4 mijlocii, 3 mari);
- În cadrul a 13 societăți există o procedură pentru a *actualiza* în mod regulat *documentele* referitoare la securitatea sistemului informațional odată cu schimbarea structurilor organizaționale, iar aceste societăți sunt aceleași cu cele care mențin legătura cu grupări specializate.

Ultimele patru etape vor constitui în mare parte corelația cu restul întrebărilor din chestionar, fiind cele mai importante în materie de apariție a riscurilor în cadrul unei societăți, precum și reducerea acestora până la anihilare prin metode de contracarare a atacurilor și eliminarea vulnerabilităților⁵.

Categoria a doua, *participanți externi*, presupune apariția unor riscuri. Astfel, riscurile asociate accesului unei terțe părți (doar administratori) la sistemul informațional (în totalitate sau parțial) sau la premisele care conțin informații ce au fost accesate există în 18 societăți, iar din acestea 7 sunt mici, 9 mijlocii și doar 2 mari. Însă, aceste riscuri nu sunt singurele, apărând în 13 societăți riscuri asociate accesului clienților sau publicului la sistemul informațional (în totalitate sau parțial) sau la premisele care conțin informații ce au fost accesate. Din cele 13 societăți, 8 sunt societăți mici, 2 mari și doar 3 din categoria mijlocie.

Există însă și clauze de securitate ce au fost definite și care ar trebui să fie incluse în fiecare convenție semnată cu o terță parte, implicând accesul la informațiile sistemului sau la premisele ce conțin informații, iar acestea se găsesc în 8 societăți, unde 4 sunt de dimensiune mică, iar 2 sunt mari și mijlocii.

Clauzele de securitate vor fi acoperitoare pentru riscurile asociate accesului unei terțe părți la sistemul informațional, dar totodată se realizează și limitarea acestui acces. Acest fapt se concretizează prin răspunsurile afirmative pe care le-au dat managerii de la 18 societăți, însă numai 8 au și implementat aceste clauze de securitate. Deși 28 de manageri au afirmat că există

convenții de confidențialitate, numai 13 dintre acestea au redus riscurile asociate clienților și publicului larg. Practic, aceste convenții sunt de fapt ineficiente, în marea majoritate a cazurilor. O notă aparte însă o au societățile mari în cazul cărora, dintr-un total de 5 societăți intervievate, doar 2 au implementat proceduri de eliminare a riscurilor asociate accesului participanților externi.

Printre cele 41 de societăți am întâlnit 4 unde securitatea era foarte bine implementată, existând acces cu cartele electronice, pază proprie, sistem de supraveghere video etc. Deși nu exista o metodologie referitoare la securitatea informațională care să fie standardizată, managerii erau aceia care răspundeau și împărțeau responsabilități, având eficiență în acțiuni. Mai mult, atunci când se schimba structura organizatorică, se modificau și drepturile unor utilizatori, dar nu printr-o procedură.

Datorită politicii de securitate implementate de administratorul de rețea, nu se putea realiza accesul unei terțe părți decât la nivelul unde acesta trebuia să aibă acces. Există un acces restricționat la internet/extranet, dar și societăți la care accesul la informațiile din interiorul societății sunt interzise sau sunt accesate gradual în funcție de responsabilitățile angajatului. De asemenea, a fost restricționat accesul la resursele informaționale, în unele cazuri administratorul având chiar acces parțial.

Personalul angajat semnează clauze contractuale referitoare la condițiile de păstrare a sistemului informațional. Astfel, orice achiziție, modificare este realizată numai cu acordul conducerii.

Responsabilitățile sunt comunicate la angajare, de regulă, prin fișa postului, iar apoi prin coordonare mutuală, verbală sau prin emiterea de note interne cu responsabilități pentru fiecare departament pentru asigurarea securității informației, pe principiul delegării responsabilităților. În mare parte, nu se realizează trainingul asociat responsabilităților la angajare sau după ce a fost modificată o structură. Marea majoritate a convențiilor de confidențialitate sunt inexistente și înlocuite adesea cu stipulări în contractul de muncă semnat la angajare.

Se regăsesc mențiuni și în fișa postului, care este mult mai explicită în materie de securitate informațională,

⁵ Kenneth C. Laudon, Jane P. Laudon, *Essentials of Management Information Systems*, Editura Pearson Education, 2005.

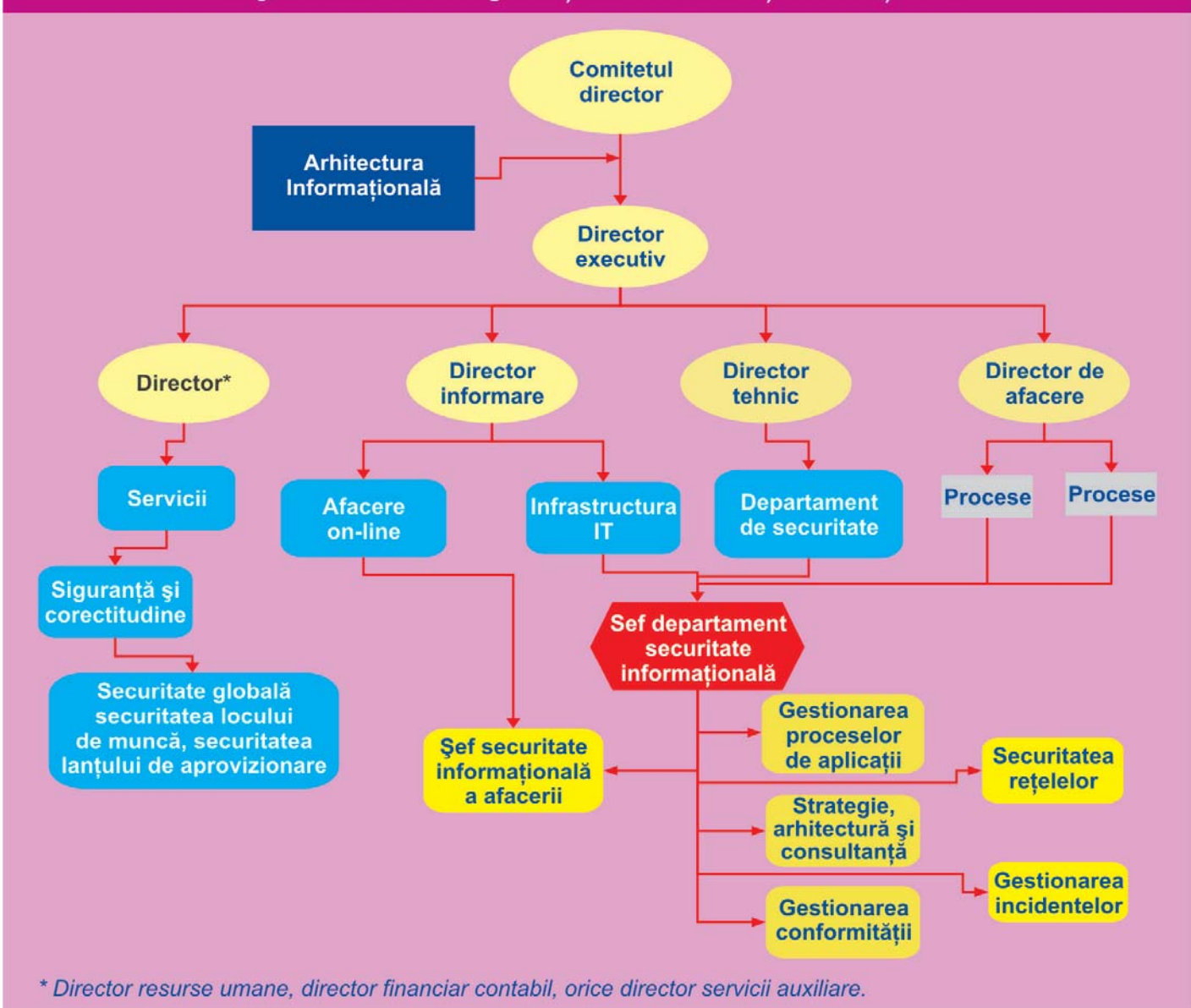
iar controlul se efectuează prin supervizare directă de către conducere⁶.

Conducerea, managementul societății este cel care răspunde în mod direct de tot ce se întâmplă în firmă. Din cercetările noastre, în timpul interviurilor, directorul societății are obligația de a discuta cu specialiștii IT și de a stabili regulile de securitate informațională, însă acestea sunt la un nivel foarte redus. Prin aceasta putem spune că oricine are acces la informațiile de pe server, inclusiv cele de contabilitate, ceea ce nu reflectă o bună practică în domeniu.

Structura completă a organizării securității informaționale este prezentată în figura 2. Această structură este adaptabilă, în funcție de capacitatea unei societăți, raportată la numărul de angajați. În entitățile mijlocii, marea majoritate au externalizat serviciul de pază și protecție, iar firma ce realizează acest serviciu are obligația de a asigura monitorizarea permanentă a activităților, reducându-se o parte din riscuri.

Printre aceste societăți există o mică parte care a încheiat contracte cu grupări specializate și care sunt actualizate în permanență în funcție de noii factori de risc.

Figura 2 - Structura organizațională a securității informaționale

⁶ Pavel Năstase, Ali Eden, Floarea Năstase, Victoria Stanciu, Gheorghe Popescu, Mirela Gheorghe, Delia Băbeanu, Alexandru Gavrilă, Dana Boldeanu, *Auditul și controlul Sistemelor informaționale*, Editura Economică, București, 2007.

Există însă și societăți care au departament de pază și protecție cu personal angajat propriu, care și-au implementat deja normele de instruire individuală privind securitatea și sănătatea în muncă.

Pe lângă acestea am găsit și câteva excepții de la regulă și anume:

- Implementarea ISO 9001/2000 conform procedurilor interne ale societății care a realizat acest lucru, specific activității acesteia;
- Personalul și clienții, având o colaborare fructuoasă de-a lungul timpului, au recurs la mici compromisuri de nerespectare a regulilor impuse inițial prin contractul de colaborare;
- Securitatea informațională era asigurată de societatea „mamă” din cadrul unui ansamblu de societăți (consorțiu, sucursale, filiale etc.).

În entitățile mici, deoarece nu există un management bine definit al entității separat de cel al sistemului, în mod clar nu există nici o structură sau o organizare riguroasă. Nu există nici un fel de proceduri scrise privind confidențialitatea sau securitatea informației și nici acorduri încheiate cu autoritățile, acestea existând doar sub formă de „convenție verbală” ceea ce reprezintă un mare risc. Managementul consideră că acestea sunt de la sine înțelese, dar angajații nu sunt instruiți în mod special în nici unul din aceste aspecte. Este adevărat că singurele documente scrise care pot implica clauzele de confidențialitate sunt contractele de muncă sau contracte adiționale la contractele de muncă.

Nici în cazul contractelor de prestări servicii nu sunt întotdeauna menționate clauze de confidențialitate, deși unii din experții (inginerii) cu funcții de conducere semnează „ declarații de exclusivitate și disponibilitate” pentru proiectele în cauză, așa cum prevăd procedurile Uniunii Europene. Accesul la orice tip de informație este liber oricui poate accesa un calculator din cadrul societății și se poate copia orice informație. Riscurile raportate la confidențialitatea informațiilor, în acest caz, sunt foarte mari.

Pentru conturarea strategiei informaționale, organizarea securității informaționale are impact asupra strategiei de management, dar și interacțiunea acesteia cu strategia IT⁷.

⁷ <http://www.nist.gov/>

Concluzie

O importanță deosebită trebuie acordată și problemelor legate de: gestiunea bunurilor sau activelor, securitatea resurselor umane, securitatea fizică și a mediului, comunicarea și gestionarea operațiunilor, controlul accesului logic la sistemul informatic, achiziționarea, dezvoltarea și întreținerea sistemelor informatice, gestionarea incidentelor securității informației, gestionarea continuității afacerii și conformitatea cu cerințele legale.

Bibliografie

- Baicu, Floarea; Baicu, Andrei Mihai, *Auditul și securitatea sistemelor informatice*, editura Victor, București, 2006
- Băbeanu Delia, „Modele și metode de analiză a strategiilor informaționale în era noilor tehnologii internet”, revista *Contalex*, București, februarie 2008
- Chandle, Pradeep; Kulkarni, Parag, *IT Strategy for Business*, Editura Oxford University Press, 2008
- Gallegos, Frederick; Senft, Sandra, Gonzales, Carol, *Information Technology Control and Audit*, Editura CRC Press, 2004
- Laudon, Kenneth C.; Laudon, Jane P., *Essentials of Management Information Systems*, Editura Pearson Education, 2005
- Năstase, Pavel; Eden, Ali; Năstase, Floarea; Stanciu, Victoria; Popescu, Gheorghe; Gheorghe, Mirela; Băbeanu, Delia; Gavrilă, Alexandru; Boldeanu, Dana, *Auditul și controlul Sistemelor informaționale*, Editura Economică, București, 2007
- Munteanu, Adrian, *Auditul sistemelor informaționale contabile*, Editura Polirom, 2002
- Pathak, Jagdish, *Information Technology Auditing: An Evolving Agenda*, Editura Springer, 2005
- Răboacă, Gheorghe; Comșa, Marin; Ciucur, Dumitru, *Metodologia cercetării științifice economice*, București, 2007, Editura Fundația România de Mâine
- Roceanu, Ion; Buga, Iulian, *Informația – repere conceptuale și coordonate de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare, București 2003
- http://www.enisa.europa.eu/rmra/rm_process_02.html#01
- <http://www.27001-online.com/secpols.htm>;
- <http://www.clusif.asso.fr>
- <http://www.isaca.org>;
- <http://www.nist.gov/>;
- <http://www.gao.gov/>.

Obiective și riscuri în auditarea plasamentelor de capital

Tatiana DĂNESCU* & Ioan Ovidiu SPĂȚĂCEAN**

Abstract

Objectives and Risks in Auditing Financial Investments

In the process of planning financial audit engagements for investment companies, financial investments held in companies within the portfolios represent a significant audit domain.

Provided that financial position, financial performances and changes of financial position reported through financial statements issued by investment companies are significantly correlated with policies related to acquisitions and sales of financial investments, the audit process is based upon specific tests and procedures performed for internal controls and accounting system that allow the auditor to gain a reasonable level of assurance that financial investments are fairly recognized, valued and presented. From this perspective, identifying and assessing objectives and relevant risks in the process of auditing financial investments, as well as selecting and applying techniques and procedures that respond to an adequate level of accuracy and assure the accomplishment of these objectives, contribute in a decisive manner for reporting successful audit missions.

Key words: entity, current assets, financial performance, turn-over, financial statements

Cuvinte cheie:

societăți de investiții, plasamente de capital, investiții financiare, obiective de audit, tehnici și proceduri de audit, evaluarea riscurilor, aserțiuni ale managementului, teste asupra sistemului de control intern

Introducere

În procesul de planificare a misiunilor de audit financiar derulate la nivelul societăților de investiții, plasamentele de capital deținute în societățile din portofoliu constituie un domeniu semnificativ de audit.

Pornind de la ipoteza conform căreia poziția financiară, performanțele financiare și modificările acestora raportate prin situațiile financiare ale societăților de investiții sunt corelate într-o manieră semnificativă cu politica de achiziții sau de înstrăinări a plasamentelor de capital, procesul de audit se fundamentează pe teste și proceduri specifice aplicate asupra sistemului de control intern și a sistemului de contabilitate care să permită auditorului dobândirea unui grad rezonabil de asigurare că investițiile financiare sunt corect recunoscute, evaluate și prezentate. Din această perspectivă, identificarea și evaluarea obiectivelor și riscurilor relevante în procesul de auditare a plasamentelor de capital, pe de o parte, iar, pe de altă parte, selecția și aplicarea unor tehnici și proceduri care să răspundă unui nivel adecvat de acuratețe și să asigure atingerea acestor obiective, contribuie într-o manieră decisivă la succesul misiunii de audit.

Obiective generale în auditarea plasamentelor de capital

Abordarea procesului de audit al plasamentelor de capital comportă un grad ridicat de complexitate, necesitând din partea auditorilor financiari pregătire profesională adecvată, precum și cunoștințe

* Prof. univ. dr., Universitatea „Petru Maior” din Tg-Mureș, Facultatea de Științe Economice, Juridice și Administrative, Catedra de Finanțe-Contabilitate, tatiana_danescu@yahoo.com.

** Lector univ. drd., Universitatea „Petru Maior” din Tg-Mureș, Facultatea de Științe Economice, Juridice și Administrative, Catedra de Finanțe-Contabilitate, spatacean_ioanovidu@yahoo.com.

temeinice pentru a realiza obiectivele și activitatea de audit, relaționate cu¹:

- identificarea, înțelegerea și evaluarea componentelor sistemului de control intern implementat la nivelul societăților de investiții, componentă fundamentală a sistemului informațional și de raportare financiară;
- culegerea și evaluarea probelor de audit suficiente și adecvate pentru înțelegerea sistemului informatic și informațional de procesare a tranzacțiilor cu valori mobiliare și cu instrumente financiare derivate;
- înțelegerea și aprecierea gradului de adecvare și conformitate a politicilor și tratamentelor contabile aplicabile diferitelor tipuri de instrumente financiare, sub aspectul recunoașterii, evaluării și prezentării în situațiile financiare;
- înțelegerea metodelor utilizate pentru determinarea valorii juste a instrumentelor financiare, în special acele tehnici de evaluare bazate pe modele complexe (*spre exemplu*, modelul Black-Scholes de evaluare a opțiunilor);
- evaluarea riscului inerent și a riscului de control aferente instrumentelor financiare derivate utilizate în operațiuni de acoperire împotriva riscurilor (*hedging*).

*Obiectivele generale*² urmărite de către auditor în procesul de auditare a instrumentelor financiare vizează în esență:

- *identificarea și evaluarea riscurilor inerente*, inclusiv a riscurilor de fraudă, precum și aprecierea activității compartimentului de control intern referitor la deținerea și tranzacționarea instrumentelor financiare, în scopul *evaluării riscului de control*;
- determinarea *existenței instrumentelor financiare* înregistrate de către societatea de investiții, precum și certificarea *existenței*

În procesul de planificare a misiunilor de audit financiar derulate la nivelul societăților de investiții, plasamentele de capital deținute în societățile din portofoliu constituie un domeniu semnificativ de audit

drepturilor de proprietate asupra acestor instrumente financiare, prin confirmările primite de la un depozitar independent căruia i-au fost delegate competențe în materie de custodie a investițiilor financiare;

- stabilirea faptului dacă *instrumentele financiare au fost înregistrate corect și în totalitate*, precum și dacă *evaluarea acestora este adecvată*, în concordanță cu costul sau cu valoarea justă, precum și a faptului că orice apre-

ciere sau depreciere nerealizată a valorii instrumentelor financiare este corespunzător înregistrată;

- revizuirea modului de *prezentare în situațiile financiare a instrumentelor financiare, a veniturilor financiare din investiții, a câștigurilor sau a pierderilor realizate sau nerealizate*, în scopul aprecierii gradului de adecvare în raport cu standardele și reglementările aplicabile;
- obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la *existența și implementarea procedurilor adecvate de autorizare a tranzacțiilor de achiziție sau înstrăinare a investițiilor financiare*.

Obiective specifice în auditarea plasamentelor de capital

Pentru fiecare categorie de aserțiuni ale managementului în legătură cu investițiile financiare, auditorul trebuie să urmărească *obiective specifice*, pentru evaluarea cărora se impune o planificare adecvată de teste și proceduri. Principalele obiective specifice pe care un auditor financiar trebuie să le aibă în vedere în procesul de auditare a plasamentelor de capital, redată împreună cu întrebările al căror răspuns îl constituie, pot fi clasificate și detaliate după cum urmează:

- ◆ **Obiective specifice referitoare la tranzacții cu instrumente financiare :**
- *Apariție și autorizare*: Investițiile financiare, datorile înregistrate

1 O. Ray Whittington, Kurt Pany, „Principles of auditing and other assurance services – Fifteenth Edition”, Ed. Mc Graw – Hill / Irwin, New York 2006, pag. 372..

2 O. Ray Whittington, Kurt Pany, *op. cit.*, pag. 373..

- în legătură cu acestea, costurile privind dobânzile, câștigurile, pierderile sau veniturile asociate instrumentelor financiare (dobânzi și dividende), reprezintă efectele unor tranzacții care s-au produs pe parcursul perioadei auditate și au fost aprobate corespunzător de către persoane autorizate?
- **Exhaustivitate:** Activele și datoriile financiare, inclusiv câștigurile și pierderile asociate acestora, costurile implicate și tranzacțiile cu instrumente financiare care s-au produs în perioada auditată au fost înregistrate în integralitatea lor?
 - **Acuratețe:** Activele și datoriile financiare, costurile privind dobânzile, veniturile din investiții financiare, câștigurile și pierderile asociate tranzacțiilor cu instrumente financiare sunt evaluate cu acuratețe potrivit principiilor contabile general acceptate, sunt corect clasificate și evidențiate în registrele contabile și sunt fidel prezentate în situațiile financiare?
 - **Alocare:** Activele și datoriile financiare, costurile privind dobânzile, veniturile din investiții financiare, câștigurile și pierderile asociate tranzacțiilor cu instrumente financiare au fost înregistrate în perioada contabilă corespunzătoare?
 - **Drepturi și obligații:** Toate investițiile financiare sunt deținute în proprietatea societății de investiții?
 - **Clasificare:** Efectele tranzacțiilor cu instrumente financiare au fost înregistrate în conturi adecvate și sistematizate în registre contabile corespunzătoare?

◆ **Obiective specifice referitoare la solduri ale conturilor de instrumente financiare:**

- **Existență:** Activele și datoriile financiare înregistrate, există la data bilanțului? Auditorul trebuie să planifice și să deruleze proceduri adecvate pentru colectarea probelor de audit care să susțină aserțiunile managementului referitoare la existență, precum: examinarea fizică a

Pentru fiecare categorie de aserțiuni ale managementului în legătură cu investițiile financiare, auditorul trebuie să urmărească obiective specifice, pentru evaluarea cărora se impune o planificare adecvată de teste și proceduri

certificatelor de proprietate, obținerea confirmărilor de la emitent, depozitar, intermediar (broker) sau contrapartea tranzacțiilor.

- **Exhaustivitate:** Toate activele și datoriile financiare sunt înregistrate la data bilanțului?
- **Drepturi și obligații:** Toate soldurile datoriilor financiare înregistrate la data bilanțului reprezintă obligații ale societății de investiții, în timp ce toate soldurile activelor financiare reprezintă drepturi de a încasa beneficii economice viitoare?

- **Evaluare și alocare:** Soldurile reprezentând active și datoriile financiare sunt evaluate într-o manieră corespunzătoare, în concordanță cu principiile contabile general acceptate sau cu un alt cadru de raportare financiară relevant?

În legătură cu această aserțiune, auditorul trebuie să obțină probe de audit suficiente și adecvate referitoare la costul de achiziție al instrumentelor financiare, precum și la politicile contabile utilizate pentru recunoașterea și evaluarea ulterioară a plasamentelor de capital și a costurilor sau veniturilor degajate din deținerea acestora. Pentru instrumentele financiare tranzacționabile pe piețe reglementate de capital, se pot obține informații referitoare la valoarea justă, astfel încât auditorul poate testa pierderi de valoare suferite de plasamentele financiare recunoscute la data bilanțului.

Se impune o examinare atentă a tranzacțiilor de vânzare a instrumentelor financiare pentru a se obține un nivel corespunzător de asigurare cu privire la faptul că orice câștig realizat sau pierdere realizată a fost corect evaluat(ă) și înregistrat(ă).

◆ **Obiective specifice prezentărilor de informații legate de instrumente financiare:**

- **Apariție, drepturi și obligații:** Prezentările de informații se referă la active și datorii financiare, câștiguri sau pierderi asociate care s-au produs în perioada auditată și care au legătură cu societatea de investiții auditată?
- **Exhaustivitate:** Toate prezentările de informații referitoare la active și datorii financiare, câștiguri sau pierderi asociate care se

califică pentru recunoaștere au fost incluse în situațiile financiare?

- **Clasificare și inteligibilitate:** Toate prezentările de informații referitoare la active și datorii financiare, câștiguri sau pierderi asociate sunt descrise într-o manieră adecvată și printr-o exprimare clară?
- **Acuratețe și evaluare:** Informațiile referitoare la active și datorii financiare, câștiguri sau pierderi asociate sunt prezentate cu acuratețe și la valori adecvate?

După identificarea obiectivelor generale și specifice procesului de auditare a plasamentelor de capital se impune ca auditorul să conceapă, să planifice și să deruleze teste și proceduri adecvate pentru atingerea acestora.

Reprezentarea din **Figura 1** poate constitui o **metodologie de abordare**.

Evaluarea riscurilor de audit asociate deținerii și tranzacționării instrumentelor financiare

Procesul de auditare a plasamentelor de capital impune evaluarea componentelor riscului de audit pe categorii de riscuri, acestea prezentând o importanță semnificativă în etapa de planificare a angajamentului de audit:

◆ Riscuri inerente

În mod normal, riscurile inerente asociate deținerii sau tranzacționării instrumentelor financiare ar trebui evaluate la un nivel moderat, deoarece volumul tranzacțiilor este, de regulă, unul scăzut, în timp ce sistemul de contabilitate nu presupune un grad ridicat de complexitate, iar societatea de investiții auditată primește de la depozitar

confirmări privind deținerile de instrumente financiare, situații privind plăți de dividende și dobânzi, privind drepturi de subscriere sau atribuire etc.

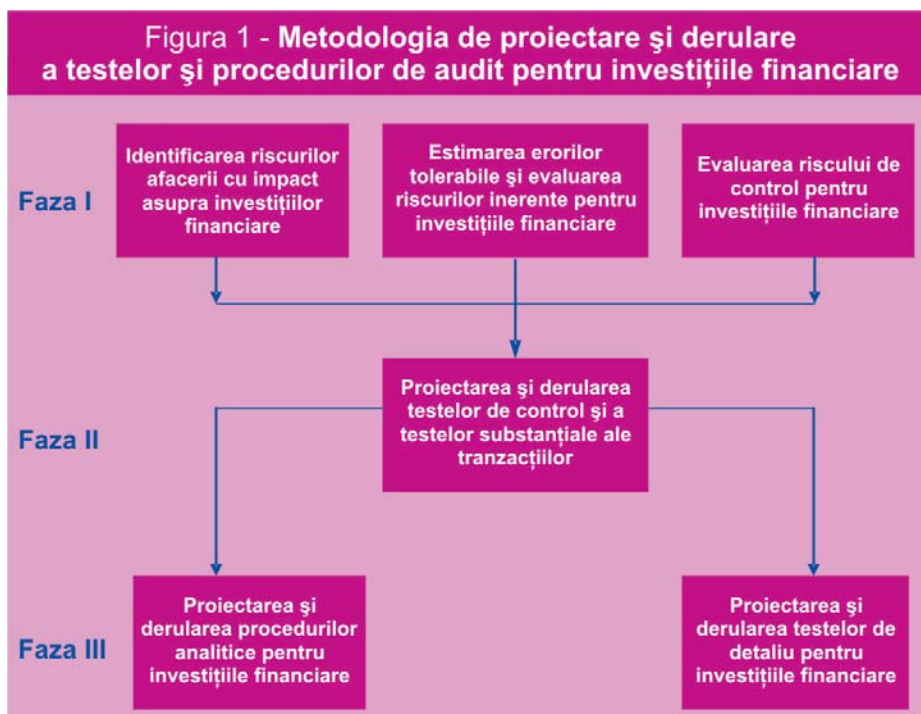
Cu toate acestea, în anumite circumstanțe, sumele implicate în tranzacții au valori semnificative, astfel încât riscurile inerente asociate sunt stabilite la un nivel ridicat, cu atât mai mult cu cât piețele financiare au dezvoltat instrumente hibrid sofisticate, capabile să îmbine caracteristicile unui instrument de datorie cu cele ale unui instrument de capitaluri proprii (acțiuni preferențiale sau obligațiuni convertibile în acțiuni comune).

◆ Riscuri de control

Deși riscul de control este, de regulă, stabilit la un nivel maxim, într-o abordare bazată pe o strategie substanțială auditorul trebuie să obțină un nivel suficient de înțelegere a sistemului de control intern în procesul de raportare financiară a plasamentelor de capital, asigurându-se în mod rezonabil asupra fiabilității acestuia și anticipând natura și amploarea erorilor care ar putea să apară, în vederea planificării procedurilor substanțiale.

Mai mult decât atât, auditorul trebuie să testeze gradul de eficiență asociat modului de proiectare și operare a sistemului de control intern în legătură cu plasamentele de capital, în mod deosebit în cazul societăților de investiții.

În procesul de auditare a instrumentelor financiare pot fi identificate erori sau chiar fraude³ de natură să cauzeze o evaluare necorespunzătoare a instrumentelor finan-

3 O. Ray Whittington, Kurt Pany, op. cit., pag. 376.

ciare, efectuarea unor tranzacții neautorizate cu instrumente financiare sau prezentarea neadecvată a unor aspecte relaționate tranzacțiilor cu instrumente financiare (Tabelul 1).

Pentru atingerea obiectivelor generale și specifice definite în etapa planificării angajamentului de audit, pentru a răspunde riscurilor identificate, auditorul concepe și derulează teste specifice pentru evaluarea gradului de adecvare a *sistemului de control intern* asupra tranzacțiilor cu instrumente financiare, culegând probe de audit cu privire la:

- definirea și supravegherea unei *politici ferme de realizare a plasamentelor financiare*, capabilă să optimizeze structura investițiilor în valori mobiliare și alte instrumente financiare, sub aspectul corelației rentabilitate-risc și al gradului de adecvare a capitalului;
- constituirea unui *comitet de plasament* în cadrul consiliului de administrație sau a altor structuri însărcinate cu guvernarea corporativă, care să autorizeze și să inspecteze tranzacțiile și operațiunile cu instrumente financiare, în scopul punerii de acord a acestora cu politica de investiții a entității;
- *separarea atribuțiilor* între comitetul executiv de autorizare a tranzacțiilor de achiziții sau înstrăinări de valori mobiliare și instrumente financiare derivate, persoanele responsabile de custodia valorilor mobiliare și persoanele responsabile cu procesarea, înregistrarea și evidențierea tranzacțiilor derulate cu instrumente financiare. În cazul

societăților de investiții listate pe o piață reglementată de capital, separarea atribuțiilor referitoare la custodia și înregistrarea în evidențele contabile a instrumentelor financiare este realizată prin desemnarea unei entități externe independente, responsabile cu depozitarea, compensarea și decontarea tranzacțiilor cu instrumente financiare. Procedându-se astfel, întrucât enti-

Procesul de auditare a plasamentelor de capital impune evaluarea componentelor riscului de audit pe categorii de riscuri, acestea prezentând o importanță semnificativă în etapa de planificare a angajamentului de audit

tatea responsabilă cu păstrarea în siguranță a instrumentelor financiare nu are legătură directă cu angajații societății de investiții responsabili cu înregistrarea tranzacțiilor cu instrumente financiare, posibilitatea mascării fraudelor prin înregistrări false în conturi poate fi considerabil redusă.

Pentru societățile de investiții care se implică într-un număr semnificativ de tranzacții cu instrumente financiare, cheile de control privind segregarea responsabilităților privind plasamentele de capital, sunt descrise în Tabelul 2.

- întocmirea și păstrarea unor *registre detaliate cu toate valorile mobiliare și instrumentele financiare derivate deținute* de către entitate, precum și orice provizion sau alte condiționări aferente acestor instrumente financiare. Întocmirea unor registre detaliate cu toate valorile mobiliare și instrumentele financiare derivate deținute de către societatea de investiții este esențială pentru îndeplinirea obiectivelor de audit privind evaluarea riscului de control. Adesea, aceste registre constau din registre auxiliare pentru fiecare tip de valoare mobilă și instrument financiar derivat în parte, conținând date de identificare, precum: denumirea exactă și cantitatea de instrumente financiare, data și prețul achiziției, numele persoanei autorizate să deruleze tranzacții în numele și pe contul societății de investiții, orice încasări sub formă de dobânzi și/sau dividende sau alte operațiuni corporatiste implicate (majorări de capital, drepturi de subscriere sau atribuire gratuită, consolidări sau splitări a valorii nominale etc.).
- *realizarea inventarierii periodice* a instrumentelor financiare de către auditorul intern sau de către o persoană care nu este responsabilă cu autorizarea, custodia sau înregistrarea tranzacțiilor cu instrumente financiare. Auditorul intern sau o altă persoană competentă din cadrul societății de investiții ar trebui, la anumite perioade de timp, să efectueze inventarierea instrumentelor financiare, să compare numărul certificatelor de proprietate și alte date de identifi-

Tabel 1 - Exemple de erori sau fraude asociate tranzacțiilor cu instrumente financiare

Descrierea declarației false sau eronate	Exemple	Puncte slabe ale compartimentului de control intern sau factori care sporesc riscul de apariție al unor declarații eronate
Declarația eronată a valorii de înregistrare a investițiilor financiare.	Erori: - incapacitatea de a înregistra modificările valorii de piață a investițiilor financiare	Sistem contabil inadecvat, personal incompetent în cadrul compartimentului de contabilitate.
	Fraude: - declararea eronată a valorii investițiilor financiare deținute pe termen scurt; - înregistrarea fictivă a valorilor mobiliare;	Ineficacitatea managementului, a comitetului de audit sau a funcțiilor auditului intern, presiune exagerată pentru realizarea câștigurilor propuse.
Tranzacții neautorizate privind investițiile financiare.	Fraude: - un angajat cu acces la valorile mobiliare le utilizează în folosul său personal.	Repartizarea inadecvată a sarcinilor și a responsabilităților în ceea ce privește înregistrarea și custodia valorilor mobiliare.
Înregistrarea incompletă a investițiilor financiare.	Erori: - incapacitatea de a înregistra acorduri pe instrumente financiare derivate care se întrepătrund cu alte acorduri sau angajamente.	Sistem contabil inadecvat, personal incompetent în cadrul compartimentului de contabilitate, monitorizare inadecvată din partea compartimentului de audit intern.

Tabel 2 - Chei de control pentru segregarea responsabilităților și erori/fraude potențiale asociate

Segregarea responsabilităților	Erori/fraude potențiale care rezultă din conflicte de interese în exercitarea responsabilităților
Funcția de inițiere trebuie să fie delimitată de funcția de aprobare finală.	Dacă o singură persoană este responsabilă atât pentru inițierea, cât și pentru aprobarea tranzacțiilor cu instrumente financiare, pot fi procesate tranzacții fictive sau pot fi delapidate active financiare.
Funcția de monitorizare și evaluare trebuie să fie delimitată de funcția de achiziție a instrumentelor financiare.	Dacă o singură persoană este responsabilă atât pentru achizițiile de investiții financiare, cât și pentru monitorizarea acestora, valoarea instrumentelor financiare poate fi înregistrată într-o manieră neadecvată sau poate fi omisă din rapoartele întocmite către conducere.
Responsabilitatea pentru menținerea registrului privind instrumentele financiare trebuie separată de cea privind introducerea de înregistrări în registrul Cartea mare.	Dacă o singură persoană este responsabilă pentru procesarea înregistrărilor atât în registrul instrumentelor financiare, cât și în registrul Cartea mare, persoana respectivă are posibilitatea să ascundă orice corelații care în mod normal ar trebui să fie detectate prin reconcilierea înregistrărilor subsidiare cu cele din registrul general de control al conturilor.
Responsabilitatea privind custodia instrumentelor financiare trebuie să fie separată de cea privind contabilizarea instrumentelor financiare.	Dacă o singură persoană are acces atât la instrumentele financiare, cât și la procesarea înregistrărilor contabile, deturnarea unor active financiare poate fi mascată.

care ale instrumentelor financiare cu datele înscrise în registrele contabile și să reconcilieze registrele auxiliare ale instrumentelor financiare cu conturile și registrele verificate. Dacă entitatea se angajează în tranzacții cu instrumente financiare derivate, auditorul intern sau o altă persoană competentă din cadrul entității ar trebui, de asemenea, să revizuiască termenii angajamentelor asumate și concordanța acestora cu politica de investiții a entității și cu tratamente contabile adecvate.

- definirea și aplicarea unor politici și tratamente contabile adecvate, în mod deosebit privind evidențierea tranzacțiilor complexe cu instrumente financiare, prin implicarea unui personal calificat și competent.

◆ Riscuri de nedetectare

Riscul de nedetectare⁴ este riscul ca o procedură de fond a auditorului financiar să nu detecteze o informație eronată semnificativ în mod individual sau cumulată cu altă informație.

Riscul de nedetectare este legat direct de procedurile de fond utilizate de auditorul financiar, neputând fi eliminat în totalitate, indiferent de tehnicile utilizate. Este singurul risc care poate fi controlat de auditorul financiar.

Evaluarea de către auditorul financiar a riscului de control și a riscului inerent în auditarea plasamentelor de capital influențează natura, durata și întinderea proce-

durilor de fond ce se efectuează pentru reducerea riscului de nedetectare și a riscului de audit până la un nivel minim acceptabil.

Unele riscuri de nedetectare nu pot fi eliminate chiar dacă un auditor financiar a examinat în întregime evidența contabilă.

Concluzii

Auditarea instrumentelor financiare deținute sub forma plasamentelor de capital este un proces complex, în virtutea faptului că operatorii piețelor financiare reali-

zează un volum apreciabil de tranzacții, iar amploarea și frecvența acestora sunt factori decisivi pentru apariția unor denaturări semnificative în situațiile financiare.

Un nivel adecvat de calitate a misiunii de auditare a plasamentelor de capital, în special pentru societățile de investiții care se regăsesc în postura de entități implicate în industria serviciilor financiare, reprezintă o condiție imperativă pentru asigurarea credibilității informațiilor financiare destinate utilizatorilor externi și pentru prevenirea apariției unor șocuri în peisajul piețelor financiare internaționale.⁵

Bibliografie

- Arens, A.A.; Elder, R.J.; Beasley, M.S., *Auditing & Assurance Services. An Integrated Approach*, Pearson Prentice Hall, 2006
- Arens, A.A.; Loebbecke, J. K.; Elder, R. J.; Beasley, M.S., *Audit. An Integrated Approach*, Arc Publishing House, 2003
- Ghilic, Bogdan-Micu, *Strategii pe piața de capital*, Ed. Economică, București 2002
- Dănescu, Tatiana, *Proceduri și tehnici de audit*, Editura Irecson, București, 2007
- Messier, W.F.; Glover Jr., S.M.; Prawitt, D.F., *Auditing & Assurance Services. A systematic approach*, McGraw-Hill Irwin, 2007
- Rittenberg, L.E.; Schwieger, B.J., *Auditing. Concepts for a Changing Environment*, Thomson South Western, 2005
- Whittington O., Ray; Pany, Kurt, *Principles of auditing and other assurance services – Fifteenth Edition*, Mc Graw-Hill/Irwin, New York 2006
- Regulamentul Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare nr. 15/2004 privind autorizarea și funcționarea societăților de administrare a investițiilor, a organismelor de plasament colectiv și a depozitarilor

⁴ Tatiana Dănescu, *Proceduri și tehnici de audit*, Editura Irecson, București, 2007, pag.103.

⁵ Este cazul unor grupuri financiare (bănci, societăți de asigurare și fonduri de investiții) multinaționale precum : Bear Stearns, Lehman Brothers, Merrill Lynch, Morgan Stanley, Fannie Mae, Freddie Mac, American International Group, Washington Mutual.

Academicianul Iulian VĂCAREL, sărbătorit la împlinirea vârstei de 80 de ani

Academicianul **Iulian Văcărel** a împlinit vârsta de 80 de ani. Prilej pentru Academia Română de a-l omagia în cadrul unei ședințe festive. Au ținut să-l felicite pe sărbătorit și să-i adreseze calde cuvinte de apreciere pentru o carieră științifică și profesională de excepție, acad. **Ionel Haiduc**, președintele Academiei Române, acad. **Mugur Isărescu**, președintele Secției de științe economice, juridice și sociologice din Academia Română, guvernatorul BNR, prof. **Ioan Gh. Roșca**, rectorul Academiei de Studii Economice, acad. **Tudorel Postolache**, președinte de onoare al Secției de științe economice, juridice și sociologice din Academia Română, acad. **Emilian Dobrescu**, Centrul de Modelare Macroeconomică, acad. **Aurel Iancu**, prof. **Gheorghe Dolgu**, ASE, prof. **Victor Axenciuc**, vicepreședintele Comisiei de istorie economică și istorie a gândirii economice din Academia Română, prof. **Tatiana Moșteanu**, decanul Facultății de Finanțe, Asigurare, Bănci și Burse de Valori din cadrul ASE, prof. **Gabriela Anghelache**, președintele CNVM, prof. **Florian Bercea**, ASE și prof. **Radu Miron**, Universitatea „Petre Andrei” - Iași.

Academia de Studii Economice a editat o lucrare omagială: **Academicianul profesor Iulian Văcărel la 80 de ani – O viață dedicată finanțelor.**

Președintele Camerei Auditorilor Financiari din România, prof.univ.dr. **Ioan Mihăilescu**, a adresat sărbătoritului un mesaj care – în condițiile absenței din țară a semnatarului – a fost înmănat academicianului Iulian Văcărel de prof.univ.dr. **Ali Eden**, vicepreședinte al CAFR. Mesajul este următorul:

“Stimate domnule academician,

Consiliul Camerei Auditorilor Financiari din România mi se alătură în a vă adresa cele mai calde felicitări cu prilejul împlinirii frumoasei vârste de 80 de ani.

Prodigioasa dvs. activitate în slujba științei finanțelor, disponibilitatea și competența cu care v-ați angajat în demnitățile cetății, calitățile excepționale de dascăl, iubit deopotrivă de învățăcei și de colegi vă recomandă printre ilustrele personalități ale României de azi.

Generațiile de economiști-finanțiști care s-au format sub îndrumarea dvs., colaboratorii care au avut șansa de a vă fi fost aproape vă sunt recunoscători pentru ceea ce au deprins de la dvs. pe plan profesional, dar deopotrivă și pentru reperul moral pe care l-ați oferit tuturor celor ce v-au cunoscut.

Suntem impresionați și bucuroși totodată de forța dvs. creatoare, pe planul cercetărilor și al editării unor lucrări de mare valoare pentru finanțele țării și finanțele internaționale, forță pe care o mențineți nealterată în această perioadă, în care este nevoie mai mult decât oricând de ideile, îndrumările și experiența dvs.

Vă mulțumim, în context, pentru disponibilitatea pe care ați manifestat-o, de a face parte din Consiliul Științific al revistei **Audit Financiar**, publicație care dorește să contribuie profesionist, la un nivel calitativ ridicat la cercetările în domeniul financiar-contabil.

Domnule academician, vă încredințăm că suntem onorați în a vă afla în preajmă la acest important moment și vă dorim multă sănătate și putere de muncă, în împlinirea proiectelor științifice la care lucrați și în întreaga activitate profesională!”

Vizibil emoționat, sărbătoritul a mulțumit cuvintelor de apreciere și a vorbit despre viața și cariera domniei sale, marcată de evenimente majore în existența țării. Credința că lucrările sale au fost de folos contemporanilor sunt cea mai mare satisfacție a maestrului.

*Cu acest prilej, a fost lansată lucrarea **Studii de istorie a gândirii și practicii economico-financiare**, elaborată de acad. Iulian Văcărel.*

Procedurile analitice - tehnici de evaluare a riscului de denaturare semnificativă

Monica PETCU* & Iulia DAVID-SOBOLEVSCHI**

Abstract

Analytical Procedures - Evaluation Techniques for Significant Misrepresentation

Considered as audit techniques, the analytical procedures, defined by ISA 520 as evaluations of the financial information based on the study of plausible relations between financial, non-financial information and on comparisons, with the discovery of deviations from the reference levels and the reasonable level of these, imply professional arguments which are relevant throughout the audit mission.

In the planning stage, the analytical procedures allow a strict evaluation of the significant misrepresentation of the risk and an adequate determination of the procedures, process which reiterates at every section's level in the substantive tests. In the general revision stage, the analytical procedures can make it easier to detect some deviations at the expected levels or oscillations which are not consistent with other relevant information and which call for additional proves in order to express an audit opinion.

The article aims to describe in detail some of the analytical procedures, the adequate comparisons, necessary estimation and to point out the significance these procedures provide for the evaluation of a client in the environment and the field he develops and for the expression of an audit opinion.

Key words: comparison, correlation, expected level, reasonable variance, significant difference

Cuvinte cheie:

comparație, corelație, nivel așteptat, abatere rezonabilă,
diferență semnificativă

Introducere

Asigurarea integrității opiniei de audit și a eficienței derulării întregului proces impun raționamentul profesional asupra informațiilor externe și interne, inclusiv a celor obținute din probele de audit prin diversele tehnici utilizate (inspecția, observația, investigația și confirmarea, calcul), reanalizate corelativ în demers pe tot parcursul procesului de audit. Aceste raționamente profesionale se bazează în multe cazuri pe proceduri analitice, ca și componente ale tehnicilor de audit.

Procedurile analitice sunt definite de ISA 520 ca evaluări ale informațiilor financiare bazate pe studierea relațiilor plauzibile între informațiile financiare și nefinanciare și a consecvenței evoluțiilor, implicând comparații relevante. **Procedurile analitice utilizează comparații și indicatori în scopul de a determina dacă soldurile conturilor sau alte date par rezonabile.**

Metodologia de cercetare

Procedurile analitice se aplică pe întreg procesul de audit:

- în faza de planificare, ca proceduri de evaluare a riscului în vederea obținerii unei înțelegeri asupra entității și a mediului său;
- în faza de testare, ca proceduri de fond, atunci când utilizarea lor poate fi mai funcțională și eficientă decât testele detaliilor pentru reducerea riscului de denaturare semnificativă la nivel de aserțiune la un nivel acceptabil scăzut;
- în faza de finalizare, ca o revizuire generală a situațiilor financiare la sfârșitul auditului.

* Conf.univ.dr., Academia de Studii Economice, e-mail: petcu_mona_a@yahoo.com.

** Conf.univ.dr., Academia de Studii Economice, e-mail: iulia.david@kgaudit.ro.

Rezultatele studiului prin prisma utilității procedurilor analitice

A. Faza de planificare

1. Cunoașterea macromediului

Evaluarea componentelor macromediului asigură, pe baza procedurilor analitice, decelarea realităților și tendințelor care circumscriu activitatea entității auditate și a implicațiilor aferente (tabelul de mai jos).

2. Cunoașterea ramurii economice și a activității clientului

Utilizarea procedurilor analitice permite auditorului o înțelegere a specificității sectorului de activitate în care este poziționat clientul, prin evaluarea indicatorilor privind piața și concurența, aprecierea caracterului sezonier al activității, a gradului de tehnologizare, a normelor specifice. Poziționarea nivelurilor indicatorilor entității auditate în limitele mediului său sectorial constituie o primă asigurare asupra plauzibilității informațiilor din situațiile financiare.

3. Cunoașterea clientului

Viabilitatea procesului de audit și corectitudinea opiniei exprimate presupun obținerea de cunoștințe suficiente despre client. Acestea vizează:

- proprietatea și managementul entității;
- produsele și piețele;
- dispersia teritorială;
- furnizorii de bunuri și servicii;
- politicile adoptate;
- performanța etc.

4. Evaluarea principiului continuității activității

Auditorul trebuie să efectueze o evaluare preliminară a continuității activității. Aplicarea procedurilor analitice permite determinarea unor indicatori care pot semnaliza anumite dificultăți la nivelul clientului. Probabilitatea unui risc cu care se confruntă întreprinderea trebuie avută în vedere de către auditor în procesul de evaluare a

riscului de audit. Ca indicatori de diagnosticare, cu relevanță în evidențierea riscurilor cu care se confruntă clientul, recomandăm: gradul de autonomie financiară, solvabilitatea, lichiditatea, rentabilitatea, gradul de dependență de un anumit client/furnizor.

5. Sesizarea unor posibile erori în situațiile financiare

Procedurile analitice presupun investigarea acelor fluctuații și relații identificate a nu fi consecvente cu alte informații relevante sau care se abat semnificativ de la valorile așteptate.

Diferențele semnificative și neprevăzute între datele neauditate ale anului curent și alte date utilizate în scopuri de comparație sunt numite fluctuații neobișnuite.

Fluctuațiile neobișnuite apar atunci când:

- diferențele semnificative nu au fost prevăzute, dar au apărut;
- diferențele semnificative au fost prevăzute, dar nu s-au produs.

	Componentă	Tendințe	Semnificații
Evaluarea componentelor macromediului	mediul economic	aprecierea nivelului general al activității economice (recesiune-creștere economică)	nivelul viitor al vânzărilor; eventuale amenințări asupra activității
	mediul politic	amplificarea numărului și domeniilor reglementate, supuse politicilor guvernamentale (monetare, valutare, fiscale, restricții comerciale etc.); instabilitatea politicilor	modificări ale unor costuri; pericolul întreruperii unor activități pentru care nu pot fi îndeplinite normele legale, retragerea avizelor; pericolul imposibilității returnării creditelor etc.
	mediul natural	multiplicarea normelor de mediu, creșterea costurilor materiilor prime și a energiei	nesustenabilitatea prin preț a costurilor; eventuale cheltuieli de reamplasare, redotare etc.
	mediul demografic	dinamica și structura populației cu incidente multiple asupra întreprinderilor prin forța de muncă asigurată și cererea solvabilă manifestată;	modificări semnificative în cheltuielile de personal; schimbări în structura portofoliului de produse
	mediul tehnic	accelerarea progresului tehnic, diversificarea tehnologiilor, reducerea ciclului de viață a echipamentelor, tehnologiilor, produselor	fluctuații ale cheltuielilor de cercetare-dezvoltare; modificări în politicile investiționale și de amortizare

Auditorul trebuie să stabilească dacă aceste fluctuații sunt generate de evenimente economice sau sunt rezultante ale unor erori contabile.

Exemplu:

- o fluctuație generată de un eveniment economic: reducerea ratei rentabilității în condițiile modificării structurii producției ca urmare a adaptării la schimbările cererii;
- o fluctuație generată de o eroare contabilă: reducerea raportului dintre provizioanele pentru creanțe incerte și creanțe în condițiile accelerării vitezei de rotație a clienților.

Depistarea erorilor din situațiile financiare cu ajutorul procedurilor analitice permite focalizarea pe domeniile susceptibile de a conține erori contabile.

6. Determinarea cantității necesară de teste de audit detaliate

Existența sau inexistența erorilor contabile semnalată de aplicarea procedurilor analitice implică un anumit număr de teste de audit, necesar obținerii de informații probante adecvate. Astfel, existența unor fluctuații neobișnuite impune, în vederea asigurării corectitudinii opiniei privind situațiile financiare ale clientului, efectuarea unui număr mai mare de teste de audit detaliate, în timp ce, în cazul în care procedurile analitice nu indică existența fluctuațiilor neobișnuite, numărul de teste de audit detaliate poate fi redus.

B. Faza de testare

Aplicarea procedurilor analitice ca proceduri de fond la nivel de

asertiune pentru diminuarea riscului de denaturare semnificativă impune luarea în considerare a următoarelor aspecte, care relevă în același timp utilitatea tehnicii:

1. **Oportunitatea utilizării de proceduri analitice de fond**, date fiind aserțiunile - se are în vedere faptul că folosirea acestora este recomandată, în general, la un volum ridicat al tranzacțiilor și în condițiile în care controlul intern al entității este adecvat. Deși în cazul aserțiunilor privind stocurile și creanțele sunt recomandate testele de detaliu, procedurile analitice vor permite depistarea rapidă a unor fluctuații neplauzibile sau periculoase a unor solduri în structură (cum ar fi creanțele în litigiu, compararea piramidelor vârstelor creanțelor, stocurile fără mișcare sau cu mișcare lentă etc.).

2. **Fiabilitatea informațiilor** interne sau externe pe baza cărora s-a dezvoltat așteptarea referitoare la sumele sau indicatorii înregistrați. Viabilitatea procedurilor analitice presupune asigurarea fiabilității informațiilor utilizate. În acest sens se vor avea în vedere: credibilitatea și obiectivitatea sursei informaționale (cu precizarea nivelului superior de credibilitate a surselor independente), comparabilitatea informațiilor (asigurarea omogenității datelor comparate), natura și relevanța informațiilor (nu se pot obține concluzii relevante dacă se utilizează în comparații un nivel așteptat neplauzibil ca în cazul unor supra/subdimensionări bugetare), controalele asupra modului în care clientul pregătește informațiile uzitate de către auditor.

3. **Plauzibilitatea așteptărilor** pentru a identifica o denaturare semnificativă la nivelul dorit de asigurare. Un alt aspect deosebit de important în aplicarea procedurilor analitice vizează nivelul de dezvoltare și de precizie a așteptărilor. În vederea identificării denaturărilor semnificative, auditorul trebuie să considere: acuratețea cu care pot fi prezise rezultatele așteptate a se obține prin aplicarea procedurilor analitice, gradul în care informațiile pot fi dezagregate, precum și disponibilitatea informațiilor. Există domenii în care așteptările pot fi stabilite cu mai multă acuratețe, în special în cele în care intervin și informații din surse externe sau contracte (în cazul cheltuielilor cu dobânzile, cota medie a acestora poate indica o mărime așteptată plauzibilă a mărimii acestora; aceleași precizare este valabilă și pentru reevaluarea unor active). Concluzionarea asupra diferențelor dintre nivelurile bugetate și cele realizate nu poate fi întotdeauna relevantă din motivele expuse anterior, cu atât mai mult cu cât controlul intern asupra pregătirii și revizuirii bugetelor este ineficace sau inexistent.

4. **Acceptabilitatea diferenței dintre valorile înregistrate și valorile așteptate**. O problemă de fond în cazul procedurilor analitice o constituie nivelul plauzibil al așteptărilor și diferențele acceptabile față de acestea, caz în care este recomandabil să fie implicate și alte mărimi de referință ce pot indica fie riscul unor denaturări semnificative, fie inutilitatea unor proceduri suplimentare de audit (în exemplul cu privire la cheltuielile cu

dobânzile nivelul considerat acceptabil al abaterilor se poate stabili prin raportarea estimării auditorului la volumul creditelor și/sau la valorile înregistrate).

În toate cazurile expuse, raționamentul profesional este deosebit de important pentru evitarea unor erori în concluzii sau a unor eforturi inutile.

C. Faza de finalizare

Conform ISA 520, auditorul trebuie să aplice procedurile analitice la/sau aproape de sfârșitul auditului, atunci când poate formula o concluzie generală privind conformitatea situațiilor financiare cu înțelegerea auditorului cu privire la entitate.

În etapa de verificare finală, când sunt comparate și relaționate concluziile la nivelul aserțiunilor, procedurile analitice pot releva inadvertențe, corelații neplauzibile, diferențe semnificative între rezultatele parțiale, care indică un risc superior de denaturare semnificativă superior celui inițial stabilit și care impune teste suplimentare pe anumite clase de tranzacții.

Metode și tehnici ale procedurilor analitice

Aplicarea procedurilor analitice implică diverse metode și tehnici. Acestea variază de la comparații simple până la analize complexe care utilizează tehnici statistice avansate și presupun considerarea unor niveluri așteptate bine documentate, față de care vor fi evaluate abaterile nivelurilor realizate, precum și interrelaționări care să permită evaluarea plauzibilității mărimii acesteia.

Cadrul comparativ referențial poate fi constituit de:

- informațiile comparabile aferente exercițiilor anterioare

Considerăm necesară precizarea anumitor aspecte privind luarea în considerare a acestei baze de comparație. Analiza comparativă a soldurilor de conturi permite sesizarea unor modificări semnificative ale acestora, stabilind cantitatea de teste de audit detaliate necesară. Complementar analizei soldurilor, auditorul efectuează analize structurale, estimând schimbări sau absența acestora și constatând apoi prin comparații dacă au apărut sau nu modificări semnificative. Limita acestor două categorii de comparații constă în aceea că nu permite sesizarea corelațiilor și stabilirea relațiilor de tip cauză-efect. Relevanța raționamentului impune determinarea ratelor, prin raportarea la alți indicatori, furnizând informații cu semnificații economico-financiare complexe.

Exemplu:

- comparații ale soldurilor: majorarea cheltuielilor cu materiile prime se poate explica fie prin majorarea consumurilor specifice și a prețurilor de achiziție, fie prin prezentarea eronată a stocurilor sau erori de contabilizare;
- comparații structurale: analiza comparată a vânzărilor pe luni sau pe clienți poate releva fie o diminuare a efectelor sezonității ca urmare a pătrunderii pe noi piețe sau a modificării portofoliului de clienți, fie erori de înregistrare în contabilitate sau de prezentare a clienților;

- compararea indicatorilor: reducerea ratei marjei brute se poate datora fie schimbărilor structurale aferente adaptării la modificările cererii, fie erorilor în prezentarea informațiilor privind stocurile, vânzările.

- rezultatele anticipate ale entității, cum ar fi prognozele și previziunile, sau estimările auditorului

Estimările clientului și/sau cele ale auditorului constituie baze de comparații în obținerea de probe de audit.

Stabilirea unor obiective realiste și a unor strategii coerente impun fundamentarea de bugete. Constatarea unor diferențe între realizări și datele estimate în buget poate releva fie faptul că procesul bugetar nu este suficient de bine documentat, fie existența unor erori. Poate exista și situația în care datele raportate să fie denaturate, pentru a corespunde prevederilor bugetare.

Exemplu: în bugetul de venituri și cheltuieli s-au prevăzut anumite cheltuieli de întreținere și reparații. Efectuarea în regie proprie a acestora presupune luarea în considerare a cheltuielilor aferente, pe categorii și raportarea în buget drept cheltuieli cu întreținerea și reparațiile. În cazul în care se înregistrează depășiri la acest capitol s-ar putea raporta cheltuielile efectuate la categoriile de cheltuieli aferente, denaturând realitatea.

Depistarea unor asemenea inadvertențe sau erori impun completarea procedurilor analitice cu teste de detaliu suplimentare.

Pornind de la tendințele de evoluție în timp stabilite sau de la anumite corelații delimitate între diverse conturi, auditorul poate estima valoarea soldului unui cont și să-l compare cu datele efective.

Exemplu:

- estimări fundamentate pe baza tendințelor în timp: estimarea deprecierilor și provizioanelor;
- estimări fundamentate pe baza corelațiilor dintre conturi: estimarea amortizării.
- informațiile referitoare la sectorul de activitate

Comparațiile cu nivelurile indicatorilor stabiliți la nivelul sectorului de activitate presupun obținerea unor informații mai mult sau mai puțin relevante.

Pe de o parte, comparațiile cu indicatorii de ramură asigură o înțelegere a sectorului de activitate și a poziției clientului în cadrul acestuia.

Exemplu: evaluarea vânzărilor și dinamicii acestora la nivelul sectorului și clientului de audit permite, coroborat cu alți indicatori, aprecierea poziției sectorului pe curba ciclului de viață și estimarea cotei de piață a entității auditate. Poziția pe piață poate evidenția anumite atuuri ale întreprinderii: resursele financiare, existența avantajului de cost în raport cu concurenții, beneficierea de efectele curbei învățării etc.

Pe de altă parte, pot exista diferențe semnificative de conținut al indicatorilor ca urmare a aplicării unor politici contabile diferite.

Exemplu: în cazul în care întreprinderea auditată aplică metoda de amortizare accelerată sau optează pentru limita superioară a intervalului normal pentru durata amortizării, în condițiile în care celelalte întreprinderi care activează în sector și care asigură în cea mai mare parte valorile medii la nivelul acestuia aplică regimul de amortizare liniar sau limita inferioară a intervalului duratei de amortizare, se pot constata diferențe semnificative față de valorile medii ale sectorului. Aceeași situație poate apărea în cazul aplicării metodelor diferite de evaluare a stocurilor.

Astfel, auditorul trebuie să manifeste rezerve în ceea ce privește caracterul probant al acestor informații.

Relevanța procedurilor analitice impune apelarea la tehnici statistice și programe informatice.

Tehnicile statistice asigură obiectivitatea rezultatelor, permițând efectuarea unor calcule complexe.

Una dintre cele mai des utilizate metode este analiza regresivă.

Exemplu: estimarea cheltuielilor variabile cu ajutorul ecuației de regresie de tipul: $y = a + bx$, unde y reprezintă suma absolută a cheltuielilor variabile, iar x cifra de afaceri. Pe baza datelor istorice (cel puțin pe cinci ani), utilizând metoda celor mai mici pătrate, se stabilesc valorile coeficienților a și b . Estimând valoarea cifrei de afaceri, se poate extrapola suma cheltuielilor variabile aferente.

Efficientizarea procesului de audit impune apelarea la programe in-

formatic. Utilizarea acestora permite facilitarea calculului și a interpretării datelor, precum și recalcularea în cazul efectuării de ajustări.

Sistemul de indicatori

Indicatorul constituie o reprezentare formală a unui fenomen. Relevanța indicatorului constă în faptul că acesta este mai mult decât o simplă dată, el devenind util dacă:

- oferă informații suficiente, corespunzătoare ciclului pe care îl caracterizează;
- este prezentat corespunzător;
- formula de calcul este facilă celui interesat.

Recomandăm utilizarea următorului sistem de indicatori prezentat în paginile următoare.

Mărimea sau fluctuațiile neobișnuite ale indicatorilor de performanță, puse în evidență de procedurile analitice, sunt de natură să semnaleze, dintr-o primă introspecție, fie o activitate desfășurată în parametri normali, fie dificultăți cu consecințe asupra continuității activității.

Înregistrarea de pierderi, în special nelegate de demararea unei activități, de lansarea unor produse, chiar dacă este relaționată cu un cadru conjunctural care afectează întregul sector, este un indiciu semnificativ de întreprindere a unor proceduri de audit suplimentare și de coroborare a acestor informații financiare, inclusiv prin proceduri analitice, cu alte date financiare și nefinanciare pentru evaluarea capacității clientului de a-și menține continuitatea activității, cu atât mai mult cu cât se constată un trend crescător.

Sistemul de indicatori

Denumire	Mod de calcul	Semnificație
1. Indicatori de rezultat și performanță financiară		
Marja brută	Cifra de afaceri netă - Costul bunurilor vândute	O măsură a fluxului global al activității de comercializare
Rata marjei brute	$\frac{\text{Marja bruta}}{\text{Vanzari nete}} \times 100$	Indicator ce evidențiază impactul politicii comerciale privind prețurile practicate și sursele de aprovizionare utilizate asupra rezultatului activității
Rezultatul exploatării	Venituri din exploatare – cheltuieli de exploatare	Surplusul de valoare degajat de activitatea de exploatare
Rezultatul brut	Rezultatul curent + rezultatul extraordinar	Rentabilitatea întreprinderii, indicator utilizat în analize comparative pentru că nu ia în considerare incidența fiscalității, ca variabilă externă, independentă
Rezultatul net	Rezultatul brut – impozitul pe profit	Rezultatul disponibil pentru proprietari, cu excepția diferențelor de impozit aferente facilităților fiscale, care se constituie ca surse proprii de dezvoltare ale întreprinderii
Rezultatul pe acțiune	Se calculează de bază și diluat, în funcție de situația specifică a întreprinderii	Referință a câștigului pe acțiune
Rezultatul impozabil	Rezultatul brut + cheltuieli nedeductibile fiscal – deduceri fiscale	Baza de calcul a impozitului pe profit
Rate de rentabilitate		
Rata rentabilității comerciale	$\frac{\text{Rezultatul exploatarii sau rezultatul brut}}{\text{Cifra de afaceri}} \times 100$	Eficiența politicii comerciale, în general, și a politicii de preț, în special
Rata rentabilității economice	$\frac{\text{Rezultatul exploatarii}}{\text{Active de exploatare}} \times 100; \quad \frac{\text{Rezultatul brut}}{\text{Active}} \times 100$	Rentabilitatea capitalului investit, materializat în activele întreprinderii
Rata rentabilității financiare	$\frac{\text{Rezultatul net}}{\text{Capitalurile proprii}} \times 100$	Eficiența investițiilor de capital
Soldurile intermediare de gestiune de exploatare		
Marja comercială	Venituri din vânzarea mărfurilor – cheltuieli privind mărfurile vândute	Rezultatul activității comerciale
Valoarea adăugată	Producția exercițiului + marja comercială – consumurile intermediare	Aportul întreprinderii în producția și comercializarea de bunuri și servicii obținut prin utilizarea resurselor sale tehnice, umane și financiare
Excedentul brut din exploatare	Valoarea adăugată + venituri din subvenții – cheltuieli cu personalul – cheltuieli cu impozite, taxe și vărsăminte asimilate	Exprimă acumularea brută din activitatea de exploatare, cu incidențe directe asupra rentabilității și solvabilității.

Denumire	Mod de calcul	Semnificație
2. Indicatori ai poziției financiare		
<i>Ratele de structură financiară</i>		
Rata autonomiei financiare	$\frac{\text{Capital propriu}}{\text{Resurse totale}} \times 100$	Asigurarea premiselor unei autonomii decizionale
Rata stabilității financiare	$\frac{\text{Capital permanent}}{\text{Resurse totale}} \times 100$	Indicator ce permite măsurarea importanței finanțării stabile a întreprinderii și aprecierea solvabilității acesteia
Rata îndatorării	$\frac{\text{Datorii}}{\text{Resurse totale}} \times 100$	Indicator de evaluare a gradului de îndatorare a întreprinderii
<i>Analiza creanțelor și datoriilor</i>		
Durata de imobilizare a creanțelor	$\frac{\text{Suma sold debitoare conturi creante}}{\text{Suma rulaje debitoare conturi creante}} \times \text{per.timp}$	Indicator ce relevă durata de imobilizare a resurselor financiare ale întreprinderii în creanțe
Durata de achitare a obligațiilor	$\frac{\text{Suma sold creditoare conturi obligatii}}{\text{Suma rulaje creditoare conturi obligatii}} \times \text{per.timp}$	Indicator ce relevă durata de atragere de resurse financiare în mod neoneros la dispoziția întreprinderii
	corelarea termenelor de realizare a creanțelor și obligațiilor ajustate cu sumele acestora	Aprecierea politicii comere a întreprinderii și a modului de gestiune a resurselor financiare pe termen scurt
<i>Rate de lichiditate și rata solvabilității globale</i>		
Rata lichidității generale	$\frac{\text{Active curente}}{\text{Datorii curente}}$	Evidențiază măsura în care activele curente acoperă datoriile curente
Testul acid	$\frac{\text{Active curente} - \text{Stocuri}}{\text{Datorii curente}}$	Relevă capacitatea întreprinderii de a-și onora datoriile curente din creanțe și disponibilități.
Rata lichidității la vedere	$\frac{\text{Casa și conturi la banci} + \text{Titluri val usor negociabile}}{\text{Datorii curente}}$	Evidențiază lichiditatea imediată a întreprinderii.
Rata solvabilității globale	$\frac{\text{Active totale}}{\text{Datorii totale}}$	Măsură globală a capacității întreprinderii de a-și achita datoriile totale
<i>Analiza trezoreriei</i>		
Analiza fluxului de numerar	Informații prezentate în „Situția fluxurilor de numerar”	Aprecierea gestiunii trezoreriei
Dinamica trezoreriei	Pe baza datelor din bilanțele de verificare, bilanț, situația fluxurilor de numerar	Aprecierea problemelor de trezorerie
Excedentul de trezorerie al exploatării	Excedentul brut al exploatării – variația necesarului de fond de rulment	Excedentul de numerar de gajat de activitatea de exploatare în raport cu nevoile implicate, utilizat pentru finanțarea nevoilor activității de investiții și de finanțare.
Rata de acoperire a datoriilor	$\frac{\text{Fluxuri nete de numerar din activ de exploatare}}{\text{Datorii curente}}$	Capacitatea întreprinderii de a degaja din activitatea curentă fluxuri de numerar care să permită acoperirea datoriilor curente.

Denumire	Mod de calcul	Semnificație
	$\frac{\text{Fluxuri nete de numerar din activ de exploatare}}{\text{Datorii financiare totale}}$	Aptitudinea întreprinderii de a-și rambursa datoriile financiare scadente. Inversul acestei rate exprimă perioada în care se pot rambursa datoriile, fiind utilă atât la nivel intern, pentru manageri, cât și în raporturile externe, pentru creditorii financiari.
	$\frac{\text{Fluxuri nete de numerar din activ. de exploatare}}{\text{Datorii totale}}$	Formă de exprimare a solvabilității întreprinderii, prezentând un interes multiplu pentru toți participanții, direcți și indirecti la activitatea întreprinderii
Rata de rambursare	$\frac{\text{Anuitatea anuala a datoriilor pe termen lung}}{\text{Fluxuri de numerar anuale}}$	Evaluarea riscului privind rambursarea datoriilor
Rate de finanțare a activelor corporale	$\frac{\text{Fluxuri nete de numerar din activ de exploatare}}{\text{Achizitii de imobilizari corporale}}$	Evaluarea capacității întreprinderii de a-și autofinanța investițiile, asigurându-și independența în procesul decizional vizând dezvoltarea
3. Indicatori de resurse și de consum a acestora		
<i>Indicatori de dimensiune, stare, importanță relativă în raport cu alți parametri de exploatare și de eficiență a gestiunii potențialului tehnic</i>		
Volumul imobilizărilor	date furnizate de bilanț, ajustate cu informațiile privind imobilizările utilizate ce nu fac parte din patrimoniul întreprinderii	Indicator de dimensionare a efortului implicat de obținerea rezultatelor
Gradul de uzură	$\frac{\text{Amortizare}}{\text{Valoarea bruta a imobilizarilor}} \times 100$	Indicator de evaluare a gradului de uzură a potențialului tehnic
Coeficient de reînnoire	$\frac{\text{Valoarea de achizitie a imobilizarilor}}{\text{Valoarea bruta a imobilizarilor}} \times 100$	Indicator de evaluare a eforturilor investiționale ale întreprinderii
Gradul de înzestrare tehnică a muncii	$\frac{\text{Valoarea medie a imobilizarilor}}{\text{Numar mediu de salariați}}$	Indicator ce relevă caracterul mai mult sau mai puțin capitalizant al combinării factorilor de producție
Eficiența utilizării potențialului tehnic	$\frac{\text{Cifra de afaceri sau Rezultat}}{\text{Valoarea medie a imobilizarilor}}$	Indicator de eficiență a utilizării imobilizărilor
<i>Dimensiunea și eficiența gestiunii stocurilor</i>		
Stoc final	Date furnizate de bilanț	Indicator de dimensionare a stocurilor la un moment dat
Stoc mediu	Date calculate pe baza informațiilor din bilanța de verificare	Indicator de estimare a stocului pe un anumit interval de timp

Denumire	Mod de calcul	Semnificație
Viteza de rotație	$\frac{\text{În număr de zile}}{\frac{\text{Valoarea medie a stocurilor}}{\text{Cifra de afaceri}} \times \text{per. analizata}}$ $\frac{\text{În număr de rotații}}{\text{Cifra de afaceri}}$ $\frac{\text{Valoarea medie a stocurilor}}{\text{Viteza de rotație a stocurilor se poate calcula și prin raportarea fiecărei categorii de stoc la elementul de flux caracteristic}}$	Indicator de eficiență a gestiunii stocurilor
Dimensiunea și eficiența forței de muncă		
Numărul de salariați	Informații furnizate de registrul de evidență a salariaților	Indicator de evaluare a dimensiunii și puterii economico-financiare a întreprinderii
Numărul de personal disponibil	Numărul de salariați total - suspendările de drept și din inițiativa salariatului	Indicator utilizat în aprecierea dimensiunii, utilizării personalului, precum și a eforturilor financiare ale întreprinderii implicate de remunerarea factorului uman
Productivitatea medie a muncii	$\frac{\text{Cifra de afaceri sau Venituri sau Rezultat}}{\text{Numarul mediu de salariați}}$	Indicator de eficiență a utilizării forței de muncă
Indicatori de consum al resurselor		
Cheltuieli	Informații furnizate de contul de profit și pierdere, precum și de contabilitatea de gestiune	Indicator de determinare a consumului de resurse
Rata cheltuielilor	$\frac{\text{Cheltuieli}}{\text{Venituri}} \times 100$, cu dezvoltare pe categorii, după caz	Indicator de eficiență a consumului de resurse

Mărimea unor rate de rentabilitate comercială, economică, financiară, în sine, nu poate semnala informații concludive edificatoare, importante fiind și mărimea bazelor de raportare (vânzări, active, capitaluri) pentru evaluarea fluxului de beneficii generat, precum și comparațiile cu mediile sectoriale și, unde este cazul, cu concurenții preponderenți în micromediu. Raționamentul profesional impune, de asemenea, evaluarea plasării sectorului și clientului pe curba de dezvoltare (emergență, creștere, maturitate, declin) și o analiză a pool-ului de produse în același cadru referențial.

Concluzie

Evaluarea riscului și stabilirea naturii, duratei și întinderii procedurilor de audit sunt operațiuni dinamice

și permanente, reiterate pe parcursul întregului proces de audit. Procedurile analitice, prin instrumentarul pe care-l pun la dispoziția auditorului, permit evidențierea unor inadvertențe, a nerespectării corela-

țiilor, a fluctuațiilor neconsecvente, a abaterilor neplauzibile de la nivelul așteptat și, în consecință, corectarea riscului de denaturare și extinderea procedurilor pentru formularea unei opinii adecvate de audit.

Bibliografie

- Arens, A.A.; Loebbecke, J.K. – *Audit. O abordare integrată*, Ed. ARC, Chișinău, 2003;
- Petcu, Monica; Sobolevski David, Maria Iulia; Sandu, Raluca - *Analyse economique et financiere*, Editura ASE, București, 2005;
- Vâlceanu, Gh.; Robu, V. – *Analiza economico-financiară*, Editura Economică, București, 2005;
- Standardul Internațional de Audit 520 – Proceduri analitice;
- Directiva 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 17.05.2006, privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate, de modificare a Directivelor 78/660/CEE și 83/349/CEE ale Consiliului și de abrogare a Directivei 84/253/CEE a Consiliului (publicată de CAFR în volumul GHID privind unele reglementări ale profesiei de auditor, București, 2006);
- Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1752/2005, pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu Directivele europene, (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1080/30.11.2005), cu modificările și completările ulterioare;
- Standardele Internaționale de Raportare Financiară, emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB), Editura CECCAR, 2007.

Ce se ascunde în spatele unei funcții

Lesley MEALL*

Abstract

What Is a Name ...

This article refers to the multitude of financial and accounting job titles. The professional accountant and auditor will have to deal, during their entire professional careers, with situations when their jobs, although will have the same title and they will have the same job title, will imply different duties and responsibilities.

You won't be very far into your finance career when you realize what a nightmare of confusion job titles can create: exactly the same term of reference can mean very different things depending on who is using it and the context in which it is being used.

Unfortunately, the meanings of job titles don't get any clearer as your career progresses and you rise through the hierarchy.

Key words: Job title, Chief financial officer, Chief executive officer, Chief operating officer, Financial director, Financial controller

Cuvinte cheie:

titlatura funcției, contabil șef, director executiv, director operațional, director financiar, controlor financiar

Introducere

Acest articol face referire la diversele titulaturi ale funcțiilor financiar-contabile.

Contabilul și auditorul profesionist se vor confrunta pe tot parcursul carierei cu situații în care posturile pe care le vor ocupa, deși vor avea aceeași titulatură, iar ei vor avea aceeași funcție, vor implica diferite atribuțiuni și responsabilități.

Senior în audit. Analist financiar. Specialist în fiscalitate. Director financiar. Nu trebuie să avansezi mult în cariera din domeniul financiar pentru a realiza confuzia incredibilă care poate fi creată de către diferitele titulaturi ale funcțiilor din domeniul financiar contabil: exact același termen de referință poate însemna lucruri foarte diferite, în funcție de cine îl utilizează și de contextul în care acesta este utilizat.

Un senior în domeniul auditului într-o companie mică va avea un rol foarte diferit de cel al unuia care activează într-o organizație mai mare: cu cât este mai mare compania cu atât mai mare este și clientul și cu cât este mai mare clientul cu atât este mai mare echipa de audit.

Dacă postul este în domeniul afacerilor și implică audit intern, acesta iarăși va fi diferit și aria de acțiune a activității întreprinse de către auditorul profesionist este posibil să fie mult mai mare decât dacă acesta ar lucra pentru o firmă de audit.

Pe lângă analizarea situațiilor financiare dintr-o companie, auditul intern poate analiza și eficacitatea sistemelor și procedurilor non-financiare dintr-o companie, cum ar fi guvernarea corporativă, respectarea regulilor și procedurilor interne, sistemele IT și așa mai departe. Deși aria de acțiune a unui audit extern se poate extinde și dincolo de domeniul financiar, deoarece este deseori determinat de nevoia de a îndeplini cerințele statutare, în cele mai multe situații nu se ajunge mai departe. Dacă acest lucru pare neclar, este nimic în comparație cu alte „funcții” pe care unele persoane le pot avea: de exemplu, des utilizatul termen „analist financiar”.

Așa cum comentează și Corinne Dauncey pe AccountancyJob.com, aceasta poate fi o „funcție” care nu spune prea mult. „Termenul de analist financiar poate fi utilizat pentru a descrie diferite tipuri și niveluri ale postului în multe medii diferite” spune ea. Astfel, fără contextul adecvat, termenul respectiv nu are practic nici un sens. Utilizarea acestuia cu referire la companiile de consultanță sau în industrie variază foarte mult și chiar în contextul acestor

* Analist de business, examinator ACCA, info@ro.accaglobal.com

domenii există o sferă de acțiune suficient de mare pentru a se crea neclarități.

În consultanță un analist financiar ar putea fi implicat în analiza parametrilor de performanță ai afacerii din cadrul firmei și în identificarea nevoilor pentru analizarea afacerii în contextul propriilor comunități de management intern, dar „funcția” poate fi de asemenea utilizată pentru a descrie pe cineva care deține un rol mult mai amplu. „Recent, am plasat pe cineva pe un post de analist financiar într-o companie cu 5 parteneri și această persoană lucrează în aria previziunilor financiare” spune Beverly Cooper de la compania Satffing Solutions. „El oferă consiliere în ceea ce privește investițiile”, adaugă ea, „dar eu mai am o altă poziție de analist financiar, în dosarele mele, pentru care căutăm un expert în Basel II”.

O analiză concretă

Același potențial de confuzie există și în sectorul public, în industrie sau comerț, unde un analist financiar ar putea fi următorul pe scara ierarhică după directorul financiar sau un nivel mai sus față de un tehnician contabil.

Astfel, postul ar putea presupune gestionarea prelucrării prognozelor financiare trimestriale și anuale, acestea conducând la realizarea de secțiuni de interpretare pentru raportul financiar interimar lunar sau ar putea implica o abordare mai directă a analizei – procesând solicitări pentru cheltuieli de călătorie sau de protocol, asigurându-se că există toate documentele justificative necesare.

Denumirea funcției de „specialist în fiscalitate” poate fi, de asemenea, utilizată pentru a descrie atât de multe activități diferite încât aceasta este aproape de a-și pierde semnificația. „Este încă una dintre acele titulaturi de funcție care semnifică ceea ce oamenii vor să semnifice,” spune Cooper, iar Dauncey este de acord. „Contabilii profesioniști specializați în fiscalitate din industrie au doar un client, compania pentru care aceștia lucrează,” explică ea, „spre deosebire de cei din consultanță care se vor ocupa de mai mulți clienți diferiți,” și în ciuda aceleiași titulaturi a funcției, activitatea pe care aceștia o desfășoară este foarte diferită.

„Lucreând în industrie, înseamnă că vei avea un contact mai mare cu ceilalți angajați, precum și cu factorii decizionali”, spune Dauncey, „și postul poate presu-

pune o implicare mai mare în luarea deciziilor comerciale.” În unele organizații un contabil profesionist specializat în fiscalitate se poate axa pe impozitele la nivel consolidat ale unui grup de societăți și pe aspecte internaționale legate de taxa pe valoarea adăugată (TVA), lucrând ca parte a echipei de raportare financiară; dar ei ar putea activa, de asemenea, la un nivel mai mic, gestionând rapoartele băncii, conturile analitice, analizând creșterile dobânzii și TVA – și acestea sunt doar câteva dintre multiplele posibilități.

Același lucru poate fi spus și atunci când ne referim la cabinetele individuale, în care generalistii și specialiștii abundă. Într-o companie mică, de exemplu, un contabil profesionist specializat în fiscalitate (n.r.: este vorba de titlul unei funcții, nu de o profesie), poate lucra cu o gamă largă de clienți, oferind consiliere asupra oricărei probleme.

Acest lucru ar putea include realizarea de calculații de impozite statutare, înregistrarea electronică, consilierea unui individ care are un venit foarte mare asupra modalității de calculare a impozitelor sau furnizarea de consiliere pentru un director general cu privire la modul în care modificările legislației influențează profitabilitatea companiei sale.

În firme mai mari, postul este adesea mai specializat, contabilul profesionist specializat în fiscalitate fiind un expert în domenii cum ar fi fuziunile și achizițiile sau instrumentele financiare și derivatele acestora.

Cine conduce?

Din păcate, semnificațiile „funcțiilor” nu se clarifică pe măsură ce avansezi în carieră și pe scara ierarhică. Unele firme de contabilitate, de exemplu, au un singur *managing partner*, în timp ce altele au o serie de astfel de parteneri la fiecare birou regional sau o structură dificilă de *co-managing partners*.

În unele scenarii, *managing partner*-ul își asumă responsabilitatea pentru gestionarea și conducerea întregii companii și renunță la orice activitate directă în care sunt implicați clienții, dar unii *managing partneri* nu renunță și îndeplinesc ambele sarcini.

Variații similare există la nivelul partenerilor, deși cele mai mari variații tind să fie între firmele foarte mari și cabinetele individuale mai mici; profunzimea și întinderea ierarhiei care îi sprijină pe acei care lucrează la

nivelul de *partner*, *senior partner* și *managing partner* are un impact semnificativ asupra unor responsabilități pe care le impune „funcția”.

Abordări ale împărțirii profitului variază, de asemenea, existând firme care împart profitul național sau internațional și care aplică deseori reguli de împărțire a profitului bazate pe performanță, în timp ce în cazul parteneriatelor locale este mult mai probabil ca profitul să fie împărțit egal.

Nu există doi directori financiari sau doi contabili șefi care să aibă atribuțiuni identice. Patrick Chan FCCA, director executiv și CFO al Hang Seng, una dintre cele mai mari bănci din Hong Kong, are un rol foarte diferit de cel al colegului CFO David Norquist, din cadrul Departamentului de Securitate Națională din SUA, o agenție publică.

Deși ambii au responsabilitatea de a efectua previziunile financiare și de a înregistra operațiunile financiare, ei raportează în moduri diferite în fața deținătorilor de interese, având priorități foarte diferite. Astfel, în timp ce Chan se axează pe marja de profit și pe extinderea băncii pe teritoriul Chinei, Norquist este mai preocupat cu îmbunătățirea controlului financiar și cu justificarea cheltuielilor departamentului în fața plătitorilor de taxe.

Și dacă acest lucru nu a cauzat destul de multă confuzie, este de asemenea greu de distins între ceea ce se dorește a fi transmis prin funcții total diferite. ”Există o mare diferență între directorul financiar (*Financial Director*) și controlorul financiar (*Financial Controller – FC*),” explică Sarah Hunt, *managing partner* în cadrul Equity FD.

Potrivit acesteia „directorul financiar are un rol mult mai public, datorită faptului că acesta este un director al companiei și participă în cadrul consiliului director” și, teoretic, dacă directorul executiv nu ar putea să își mai exercite funcția, atunci directorul financiar ar trebui să fie capabil să conducă compania.

Dar aceasta este o altă zonă în care teoria diferă de realitate. „Diferența între două posturi depinde, în realitate, de modul în care lucrează directorul financiar”, spune Hunt.

Astfel, în unele scenarii, controlorul financiar poate gestiona sarcini care în altă parte ar fi derulate de către directorul financiar, iar directorul financiar ar putea desfășura activități pe care unii le-ar privi ca fiind de competența directorului operațional (*chief*

operating officer – COO) sau de cea a directorului executiv (*chief executive officer – CEO*).

Dar atunci când ajungi la acest nivel într-o organizație, gradul de probabilitate ca rolurile în cadrul companiei să se suprapună devine atât de mare încât aproape nu mai are rost încercarea de a explica ce presupune un anume post financiar-contabil în cadrul companiilor.

Situații limită

Uneori, directorul financiar și directorul de operațiuni au roluri bine separate și distincte, alteori există însă o suprapunere atât de mare încât aceeași persoană ocupă ambele funcții; același lucru poate fi spus și pentru directorul de operațiuni și directorul executiv dintr-o companie.

Directorul executiv este deseori și președintele consiliului sau al ambelor consilii; unele companii au un consiliu executiv pentru activitatea de zi cu zi și un consiliu de control ales de către acționari. Chiar și în companii mari și cu o structură complexă au existat situații în care funcția de director executiv, director financiar, director de operațiuni, președinte și președinte al consiliului a fost ocupată în același timp de aceeași persoană – ceea ce ne arată cât de neimportant poate fi numele unei funcții.

În concluzie

Persoanele implicate în relații cu o anumită entitate, cum ar fi, de exemplu, auditorii externi, trebuie să analizeze și să înțeleagă conținutul funcției conducătorilor cu care intră în dialog și de la care pot obține informații utile în interesul demersului pe care îl întreprind.

Bibliografie

http://www.equityfd.com/editorial.asp?ia_id=68
http://en.wikipedia.org/wiki/Chief_Financial_Officer
http://en.wikipedia.org/wiki/Chief_Executive_Officer
http://en.wikipedia.org/wiki/Chief_operating_officer

Seminarul profesional

Abordări ale auditului financiar

Seminarul *Abordări ale auditului financiar din România*, organizat de Camera Auditorilor Financieri din România, în ziua de 25 octombrie a.c., la sala Titulescu din complexul ROMEXPO, a fost primul dintr-un șir de astfel de manifestări organizate zonal, în întreaga țară, care își propun contactul direct, dezbaterea nemijlocită între conducerea CAFR și auditorii financieri asupra unor probleme de cea mai mare actualitate pentru profesie.

Evenimentul a avut și obiectivul de a sărbători "Ziua Auditorului Financiar", care, în fiecare an, coincide cu ziua consacrată Sfântului Mare Mucenic Dimitrie - 26 octombrie.

Au participat auditori financieri din Capitală, precum și invitați din țară și străinătate.

Programul Seminarului a cuprins o prezentare făcută de prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu**, președintele Camerei Auditorilor Financieri din România, asupra cerințelor care se pun în fața auditorilor financieri români în contextul noilor reglementări legale ale profesiei și al participării intense, active la viața organismelor profesionale internaționale.

Au prezentat comunicări: dr. **Georgeta Petre**, director în Ministerul Economiei și Finanțelor (MEF) - „Rolul autorității statului în transpunerea și aplicarea prevederilor comunitare în domeniul auditului statutar”, **Laura Perrin**, director pentru dezvoltare profesională în KPMG România - "Profesionalism și etică" și **Martin Manuzi**, director al Biroului European din cadrul Institutului Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Galilor (ICAEW) - "Provocări europene pentru profesie".

Dat fiind caracterul profesional al întâlnirii, participarea la seminar a contat în calendarul pregătirii continue pe care auditorii financieri sunt obligați să o realizeze. Totodată, în final, participanții și-au desemnat reprezentanții la Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financieri din România, prevăzută a avea loc în anul 2009.

Ion MIHĂILESCU

**Cerințele care
se pun în fața
auditorilor financieri
români
în contextul noilor
reglementări legale**

În deschiderea simpozionului, prof. univ. dr. Ion Mihăilescu, s-a referit la contextul în care are loc evenimentul, prilej pentru sărbătorirea Zilei Naționale a Auditorului Financiar. Totodată, a salutat invitații prezenți la manifestare:

„Avem bucuria să se afle printre noi doi distinși reprezentanți ai unor organisme profesionale din Europa. De astăzi începem deja pregătirea Conferinței anuale a Camerei din 20-21 iunie 2009, care va avea loc la Cluj-Napoca. În acest sens, se organizează întâlniri zonale ale conducerii Camerei cu auditorii. Pentru că suntem în zi de sărbătoare, aș dori să vă urez din partea mea și a Consiliului Camerei, tuturor celor cu numele de botez Dumitru și derivat din acesta, multă sănătate, fericire și noroc. Să ne bucurăm că suntem sănătoși și că desfășurăm această nobilă muncă de auditori în slujba interesului public, pentru a contribui la ridicarea prestigiului profesiei contabile în România și pe plan mondial.

Alături de noi este domnul Martin Manuzi, director al Biroului european de la Bruxelles al ICAEW - Institutului Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Galilor, un distins prieten al auditorilor din România, care ne-a vizitat de curând chiar la sediul Camerei, prilej cu care i-am prezentat cine suntem și ce rol îndeplinim noi în peisajul economico-social al României.

De asemenea, îl avem aici pe Georgios Karamichalis, reprezen-

tantul Greciei, care face parte din conducerea organizației regionale SEEPAD. Domnul Karamichalis este și auditor financiar înscris în Registrul public al Camerei Auditorilor Financiar din România. Apoi, doamna Laura Perrin¹, o veche colaboratoare a noastră, director în cadrul KPMG România și membră a consiliului de conducere al ACCA.

Am chemat toți auditorii din București să vină la această întâlnire și am invitat și o parte din colaboratorii Camerei din teritoriu. Remarc prezența domnului academician Constantin Ionete. Aș dori să-l aplaudăm, pentru că dumnealui contribuie esențial la realizarea unei reviste de înaltă ținută științifică. De asemenea, avem aici aproape tot Consiliul Științific al revistei noastre.

Ați primit Mesajul de Ziua Națională a Auditorului Financiar prin intermediul revistei și al site-ului Camerei.

Câteva cuvinte despre contextul în care sărbătorim această zi. În urmă cu câțiva ani, cu prilejul unui Seminar științific organizat de CAFR, ne-am propus ca ziua de Sfântul Dumitru să reprezinte Ziua Auditorului Financiar Român. An de an, cu ocazia sărbătoririi acestei zile, am avut a vă prezenta multe realizări ale Camerei și, în fond, ale dumneavoastră, pentru că suntem un organism unitar, care funcționează pe baza aceluiași principii. Prin urmare, nu avem niciun fel de disensiuni sau păreri contrare.

În schimb, în acest an vom sărbători cu mai multe motive de satis-

facție. În primul rând, Camera Auditorilor Financiar a fost primită ca membru plin în rândul Federației Internaționale a Experților Contabili Francofoni – FIDEF. Apoi, cu ocazia Congresului profesiei franceze, reprezentantul IFAC ne-a transmis vestea că Federația Internațională a Contabililor a adoptat hotărârea de a fi primiți membri plini ai prestigiosului organism. Reamintesc faptul că în 2002 am fost primiți ca membri observatori ai IFAC și în toată această perioadă am fost atent monitorizați, astfel încât s-a ajuns la concluzia că, datorită demersului pe care l-am făcut de a fi primiți între cei 156 de membri plini și faptului că ne-am îndeplinit obligațiile care ne-au revenit, că am fost alături de organismul internațional al profesiei în tot ceea ce a direcționat, că am diseminat toate informațiile acestuia, că am aplicat cu strictețe și continuitate standardele internaționale de audit, am aderat întrutotul și că am aplicat cu multă consecvență principiile Codului de Etică, merităm cu prisosință să facem parte activă din IFAC.

Este o bucurie pentru delegația CAFR care se va deplasa la mijlocul lunii noiembrie a.c. la Roma, la Conferința anuală a IFAC, atunci când se va materializa efectiv primirea noastră în acest organism.

Nu a fost simplu de mers pe acest drum, am avut o „foaie de parcurs” destul de încărcată pentru că rigourile organismului internațional sunt foarte serioase, iar informațiile pe care le-am transmis acestuia au fost verificate la fața locului prin diverși reprezentanți.

Și vreau să vă spun acum, când deja cunoaștem verdictul, că a fost o muncă destul de dificilă, în condițiile în care am avut și foarte mulți „prieteni” care transmiteau săgeți din diverse poziții pentru ca noi să nu fim recunoscuți.

Sigur că toți suntem profesioniști români și nu trebuia să ajungem într-o asemenea situație, dar se vede treaba că nici după 10 ani de la înființarea Camerei așa-zisele „răni” produse atunci n-au reușit să se cicatrizeze. De ce? Pentru că permanent, precum picătura chinezească, se încearcă să se mențină o asemenea stare de lucruri. Fapt de neînțeles pentru că, în fond, aproape toți suntem – cum am spus de multe ori – și experți și auditori.

Pe plan intern avem alte bucurii. În primul rând, Camera a fost recunoscută ca autoritate publică, chemată să slujească interesele auditului statutar vizavi de interesul public. Guvernul României ne-a acordat încredere în continuare – nouă și dumneavoastră – să ducem această misiune mai departe prin Ordonanța de Urgență nr. 90 din iunie 2008. Ordonanța a fost discutată și adoptată în cele două Camere ale Parlamentului, iar președintele României a promulgat Legea auditului statutar.

Prin urmare, suntem un organism – și suntem înrolați într-un organism – bine reglementat, bine ancorat în realitățile interne și internaționale și trebuie să facem față cu mândrie cerințelor acestora. Această presupune că este necesar să manifestăm o atenție sporită, să depunem toate diligențele pentru a nu pierde încrederea publică. Să facem

¹ Laura Perrin a fost aleasă la începutul anului 2008 membru în consiliul ACCA – cea mai mare asociație contabilă internațională și care are și cea mai rapidă creștere, având 325.000 de studenți și 122.000 membri în 170 de țări. ACCA oferă cea mai cerută calificare profesională financiară și de business la nivel internațional. În România există aproximativ 4000 de membri și studenți ACCA.

în așa fel încât lucrările noastre să fie solide, de calitate, să asigure credibilitate utilizatorilor rapoartelor de audit, pentru că numai astfel ne putem menține condiția cu care am fost investiți.

Președintele CAFR a dat apoi cvoântul doamnei Laura Perrin, pentru a expune tema: „Profesionalism și etică”. În cadrul temei, Laura Perrin a tratat subiectul:

Criza financiară: o criză de etică și guvernare corporativă

Istoria se repetă

Oricine dorește să vorbească despre etică și profesionalism în zilele noastre trebuie, fără îndoială, să facă acest lucru în contextul crizei financiare globale.

Criza financiară poate părea un eveniment unic și fără precedent, dar istoria demonstrează că ar fi trebuit să învățăm din istorie și că evenimente similare s-au derulat de-a lungul timpului. Exemplele enumerate au fost:

- marea criză financiară (*the Great Depression*) a anilor 1930 – 1940, care a pornit din Statele Unite
- criza asociațiilor de credit și economii (*Savings&Loan crisis*) din anii 1980 – 1990 din Statele Unite
- scandalurile de management (*Enron, WorldCom* etc.)
- dot.com bubble, în 2001, care a marcat în toată Europa de Vest scăderea acțiunilor societăților cotate din domeniul internetului și al sectoarelor afiliate și

- în ultimii ani: criza de creditare și primele semne ale crizei financiare.

Dar după cum spunea și George Bernard Shaw: „Am învățat din experiență că oamenii nu învață niciodată nimic din experiență”

Miezul crizei

Referindu-se la faptul că din Statele Unite și până în Asia diverse titluri răsunătoare stau mărturie a timpurilor extraordinare pe care le trăim, directorul KPMG a prezentat evoluția principalilor indici bursieri din decembrie 2007 și până în prezent, punctând scăderile înregistrate de: indicele Dow Jones al bursei de pe Wall Street, indicele FTSE al bursei din Londra care include titlurile celor mai importante companii listate la bursa londoneză, indicele Nasdaq, indicele bursei nipone Nikkei, care au înregistrat scăderi spectaculoase.

„Toate păcatele biblice au fost încălcate în timpul crizei, respectiv lăcomia, invidia, iubirea de arginți, mânia, lenea, desfrânarea, mândria, toate au fost cauze ale crizei”, a afirmat Laura Perrin.

„Lăcomia a venit din partea celor care și-au dorit credite, dar știau că nu le puteau plăti. Apoi, au venit băncile de investiții, care au creat diverse instrumente complexe, precum CDOs (*Collateralized debt obligations*), pentru a împacheta și a vinde aceste expuneri. Ulterior, acestea au fost grupate în „bune”, „nu chiar așa de bune” și „foarte proaste” și au primit calificative AAA de la agențiile de rating. Piața a interpretat aceste investiții ca fiind relativ sigure în condițiile în care acest lucru era pornit, din start, fără baze. Ispita: ceva care nu îți aparține, dar care generează

venituri uriașe a dus de la lăcomie la criză.

A devenit deci o criză de etică, alimentată de un sistem care favorizează câștigurile pe termen scurt.

- Brendan Nelson - KPMG, Global Chairman Servicii Financiare punctează: „Criza continuă să răspândească haos în lumea financiară la nivel global, pretinzând și mai multe victime și lăsând piețele financiare, monetare și de capital în agitație și tumult”.
- Așa cum spuneau Gary Hamel și Lisa Valikangas în „Campania de reabilitare” din Harvard Business Review în septembrie 2003: „Pentru a-și reveni, o companie trebuie să reducă dramatic intervalul de timp de când atitudinea este «nu poate fi adevărat» până când devine „trebuie să ne adaptăm lumii așa cum este”.

Trebuie deci să acționăm și nu doar să contemplăm pentru a putea învăța repede din această experiență și pentru a evita, precum spunea Warren Buffet², un Pearl Harbour economic.

Criza financiară în România

În România, câteva poziții semnificative ilustrează efectele prognozate ale crizei: Guvernatorul Isărescu a reafirmat categoric soliditatea sistemului bancar, declarând că „Solvabilitatea și lichiditatea băncilor din România sunt printre cele mai bune nu numai din regiune, ci și din lume”, dar continuă cu precizarea „Economia României nu este în mod direct afectată de criză. Există însă efecte indirecte ce ar putea apărea”.

2 Omul de afaceri Warren Buffet ocupa poziția 1 în topul Forbes al celor mai bogați oameni din lume la jumătatea anului 2008.

În acelaș context, președintele Traian Băsescu a afirmat: „Criza economică nu ne va ierta dacă nu suntem prudenți”, iar Călin Popescu Tăriceanu, prim ministrul României, a punctat: „Nu putem fi noi oaza de prosperitate în oceanul de dezastru.”

- Șerban Toader, Senior Partner, KPMG Romania, a explicat, într-un interviu acordat presei cu puțin timp în urmă, poziția KPMG cu privire la efectele pe care anticipăm că le vom vedea la noi în țară:

„Cred că economia românească nu va fi serios influențată pe termen scurt de criză, dar asta nu înseamnă că nu trebuie să învățăm lecțiile economiilor care au fost influențate în mod direct.

Nu trăim într-un glob de sticlă, dar - odată ce știm că acest lucru ne va influența - intrăm pe tărâmul speculațiilor, hrănind teama de incertitudine. Nervozitatea care există pe piață la nivel bursier are și o explicație emoțională, irațională – în economia reală nu vedem o scădere a activității noastre, ci chiar o creștere. De exemplu, vedem o creștere a activității în economia românească și în alte orașe în afara Bucureștiului. Cred că este important ca societățile să acorde o atenție mai mare fluxurilor de numerar pe măsură ce creditele se scumpesc, să ceară sfatul specialiștilor în subiectul unor tranzacții mai complexe pe care le fac și să pună accentul pe guvernarea corporativă. În nici un caz nu cred că economia românească va fi încetinită.

Suntem suficient de optimiști ca în condițiile actuale ale pieței să

deschidem două noi birouri locale: biroul de la Iași a fost inaugurat la mijlocul lunii octombrie și pe 30 octombrie am deschis oficial sucursala noastră de la Constanța.”

Raportul ACCA „Cum să depășim credit crunch-ul?”

ACCA³ este o asociație profesională vibrantă, atentă la mișcările pieței financiare globale și pregătită în permanență pentru a fi în fruntea dezbaterilor unor subiecte actuale.

ACCA își menține angajamentul de a oferi calificări contabile de cel mai înalt nivel care sunt obținute de specialiști care ulterior vor fi capabili să gestioneze orice criză prin care trece compania lor. Calificarea conferă membrilor maturitatea profesională de a nu lua decizii pripite atunci când economia este supra-încălzită sau în plină ascensiune și a nu intra în panică în momentele de criză.

Ca asociație, la nivel global ACCA a făcut câteva recomandări în ceea ce privește criza globală într-un raport emis la sfârșitul lunii septembrie. ACCA a adus în discuție cinci mari domenii care ar putea fi abordate pentru a depăși criza și pentru a minimiza șansele ca ea să se întâmple din nou:

Primul domeniu ar fi cel al guvernării corporative

„Buna guvernare a companiilor va fi la fel de importantă ca buna guvernare a țărilor” - a afirmat James Wolfesohn – Președinte Banca Mondială.

ACCA consideră că, în mare parte, criza actuală se datorează eșecului

guvernării corporative. Chiar dacă instituțiile financiare implicate respectau cerințele și codurile locale, ele au ignorat cel mai important aspect – buna guvernare corporativă înseamnă că într-o companie consiliul de administrație face tot posibilul ca aceasta să funcționeze în interesul acționarilor săi. Consiliile ar trebui să fie răspunzătoare în fața proprietarilor companiei pentru a-și justifica direcțiile strategice și pentru a se asigura un control intern solid, precum și sănătatea etică a organizației.

Utilizarea unor produse financiare mult prea complexe care au îngrădit controlul eficient și promovarea lipsită de etică a împrumuturilor către persoane care aveau puține speranțe realiste de a le plăti arată o încălcare gravă a principiilor guvernării corporative de bază.

Remunerarea și pachetele de bonusuri

Un rol fundamental al consiliului de administrație este de a supraveghea, de a oferi direcție și de a controla, dar, de asemenea, de a modifica sistemul acolo unde este necesar. Se pare că acest lucru nu s-a întâmplat în multe dintre bănci. Nu există îndoială că acest lucru este cauzat de lipsa de înțelegere a complexității afacerii, iar trainingurile aprofundate sunt probabil doar parte a soluției. Sunt necesare cercetări mai aprofundate pentru a înțelege ce a împiedicat consiliile de administrație și directorii să pună întrebările corecte și să înțeleagă riscurile la care supuneau compania când ei ar fi trebuit să o păzească.

ACCA militează pentru crearea unei legături clare între gestionarea

³ ACCA este singura asociație contabilă profesională cu adevărat globală care oferă singura calificare contabilă globală. Valorile ACCA – oportunitate, diversitate, inovație, responsabilitate și integritate - au fost demonstrate prin activitatea ACCA în lume.

riscului și stimulentele bănești acordate conducerii. De asemenea, remunerarea ar trebui legată de profit și de fluxurile de numerar generate din activitatea de exploatare. Procentul de remunerare din dividendele acordate ar trebui să reprezinte interesul pe termen lung al acționarilor. Nu în ultimul rând, structurile de remunerare ar trebui să recompenseze comportamentul etc.

Identificarea riscului și gestionarea acestuia

Din păcate, nu există nici o legătură între bonusurile acordate personalului de top și managementul riscului. E foarte greu să administrez un portofoliu de produse bancare complexe bazându-te doar pe ratinguri AAA, deoarece acestea nu înseamnă neapărat că acele produse sunt sigure. Pentru conducere, dacă un astfel de portofoliu dă roade, managementul se va bucura de bonusuri. Dacă acestea eșuează, riscul pentru conducere este redus, în schimb pentru bancă poate fi fatal. Riscurile pe care banca le avea prin acceptarea acestor produse nu au fost corelate în nici un fel cu schema de bonusuri – managementul putând astfel să profite doar de partea plină a paharului.

Contabilitatea și raportarea

În lunile recente s-a purtat o dezbatere aprinsă în profesia contabilă despre așa-zisa „valoare justă”. Am fost martorii în ultimul timp a ceva ce nu s-a mai întâmplat niciodată – IASB a emis un proiect de expunere pentru câteva zile și apoi l-a transformat direct într-un amendament la un standard (IAS 39).

Reglementarea

Este nevoie de o reglementare mai clară și nu de una mai stufoasă. O

separare a activității bancare, comerciale și a celei de investiții ar trebui să fie scopul reglementării. Agențiile de rating al creditelor nu sunt suficient reglementate din punct de vedere statutar. Această anomalie ar trebui imediat abordată, iar agențiile ar trebui aduse în rând cu alți jucători în câmpul reglementării financiare. S-a văzut clar cât de important a fost rolul lor în cadrul crizei globale.

Una din întrebările pe care trebuie să ne-o punem este: nu ne vom confrunta cu o lipsă de transparență în cazul în care ignorăm modelul bazat pe valoarea justă? Ar trebui să nu uităm că în economiile din Asia - Pacific costul istoric a condus la credite stagnante și la lipsă de transparență care s-au văzut în criza din anii 1997-1998 și care la rândul lor au dus la nevoia de standarde contabile internaționale.

Toți actorii profesiei contabile – cei care întocmesc standardele, cei care întocmesc situațiile financiare și auditorii - trebuie să învețe din acest ultim an și să întărească modelul valorii juste. Ei trebuie să definească parametrii în care profiturile și pierderile sunt exprimate la valoarea justă. Produsele de creditare de proastă calitate, dar împărțite, rebotezate și împachetate într-un nou ambalaj care are eticheta AAA n-ar mai trebui să fie acceptate ca active care valorează miliarde de lire sterline sau dolari. Bilanțurile băncilor care includeau aceste obligațiuni de creditare colaterale nu reprezentau o imagine „corectă și justă” – și chiar și dorința altor bănci de a le cumpăra la acest preț greșit ridicat, la începutul anului 2007 nu schimbă acest fapt. Actuala criză nu este un alt Enron în ceea ce privește profesia contabilă, cu toate că prin utilizarea

extensivă a vehiculelor extra-bilanțiere există o asemănare superficială – dar cei care au întocmit aceste situații financiare și auditorii conturilor din organizațiile afectate acum trebuie să răspundă pe bună dreptate unor întrebări. Dacă agențiile de cotare a creditelor și agențiile ipotecare sunt cele care au marea vină, profesia contabilă trebuie să-și învețe lecțiile din diversele roluri, deși mult mai mici, pe care le-a jucat în această desfășurare a evenimentelor.

În continuare, au fost transmise cuvinte de salut din partea unor invitați.

Martin Manuzi: „Aș dori să încep prin a vă mulțumi foarte mult, domnule profesor, pentru invitația de a fi aici, alături de dvs. Sunt încântat să am acest prilej de a fi aici cu dvs. Este un pas înainte în cadrul relației noastre. Ne-am întâlnit la începutul acestui an pentru a colabora și vom continua această colaborare atât în viitorul apropiat, cât și pe un orizont de timp mai lung. Dați-mi voie, vă rog, să adaug felicitările mele Camerei Auditorilor Financiarilor din România (CAFR) pentru progresul său în ceea ce privește integrarea în familia internațională a comunității contabile. Este cu adevărat foarte importantă această performanță. Împreună suntem mai puternici și trebuie să fim puternici pentru a putea face față diferitelor provocări.”

Georgios Karamichalis: „Aș dori să va transmit salutări din partea institutului nostru din Grecia și a președintelui însuși, dl. Alamanos. Aș dori să reiterez faptul că suntem decizi să depunem toate eforturile menite să asigure atât consolidarea relației speciale dintre organismele

profesionale din țările noastre, cât și îmbunătățirea și dezvoltarea profesiei în regiune. Este evident faptul că ne confruntăm cu probleme similare. Prin urmare, le putem face față mult mai bine printr-o cooperare strânsă. Aspectele referitoare la organismele de supraveghere publică a profesiei, independența auditorului, asigurarea calității și eticii profesionale reprezintă chestiuni esențiale cărora trebuie să le facem față acum mai mult decât oricând, dacă ne raportăm la mediul economic și la crizele continue cu care ne confruntăm. În astfel de circumstanțe, cooperarea este în avantajul tuturor: nu doar al profesiei, ci și al economiei țării noastre.”

Prof.univ.dr. Ion Gheorghe Roșca, rectorul ASE – mesaj citit de prof. univ. dr. **Ana Morariu**

„D-le președinte al Camerei Auditorilor Financieri din România, prof.univ.dr. Ion Mihăilescu, stimați auditori, stimați invitați,

Cu ocazia sărbătoririi „Zilei Naționale a Auditorului Financiar din România”, comunitatea Academiei de Studii Economice din București transmite d-lui prof. univ. dr. Ion Mihăilescu, președintele CAFR, membrilor Consiliului CAFR și auditorilor financieri urările sale de prosperitate și realizări prestigioase în cadrul Camerei Auditorilor Financieri din România.

Vă asigurăm de întreaga noastră susținere și admirație pentru eforturile depuse de Camera Auditorilor Financieri din România în vederea reglementării, pregătirii continue a auditorilor și formării profesionale a stagiariilor, a supravegherii activității de audit financiar în țara noastră.

Realizările organismului pe care îl reprezentați vă definește ca identi-

tate importantă pe plan național și internațional, având la bază un set de principii tehnice, etice și de corroborare interdisciplinară, motiv pentru care, vă rog să-mi permiteți domnule președinte, să vă asigur de întreaga mea considerație pentru performanțele profesionale spre care ați direcționat acest organism, relativ tânăr, de reglementare a activității de audit statutar.

Interesele noastre sunt comune în pregătirea profesională de înaltă calitate a tinerei generații, în atingerea competenței profesionale a absolvenților, pentru profesia de auditor financiar.

Cu acest prilej, transmitem tuturor auditorilor financieri, integrați în Camera Auditorilor Financieri din România, un sincer “La mulți ani”, multă sănătate și împliniri profesionale!”

Mircea Poenaru, președintele Asociației Auditorilor Interni din România (AAIR):

Mulțumind pentru invitație, Mircea Poenaru a precizat că se află la această manifestare în dublă calitate: de membru al Camerei Auditorilor Financieri și de președinte al Asociației Auditorilor Interni din România sau - cum este recunoscută pe plan internațional – Institutul Auditorilor Interni din România.

„Poate și demersurile făcute între cele două instituții ale noastre justifică faptul că profesiile noastre sunt unele dintre cele mai apropiate. Materialele care v-au fost prezentate reflectă faptul că o guvernare corporativă fără o colaborare deosebit de fructuoasă și o desfășurare a activităților conform profesiei și a standardelor pe care le îndeplinim poate duce în unele cazuri la situații delicate, de genul celor povestite astăzi.

În calitate de președinte al AAIR vă transmit numai bucurii, satisfacții și faptul că suntem alături de dumneavoastră cu ocazia Zilei Auditorului Financiar și sperăm ca în anii următori să vă invităm și noi, când vom celebra ziua noastră ca auditori interni. Suntem, cred, cele mai apropiate profesii.

Cu permisiunea dumneavoastră, domnule președinte, vă rog să-mi permiteți o glumă: «Leul adună într-o zi toate animalele din junglă, după care le face următoarea precizare: cei frumoși să treacă în dreapta, cei deștepți să treacă în stânga. Toate animalele s-au conformat, cu excepția maimuței. Leul o întreabă: Tu ce aștepți? La care, maimuța îi răspunde: Ce vrei, leule, să mă rup în două?» Vă mulțumesc!”

Mulțumind pentru mesaje, Ion Mihăilescu, președintele CAFR, a precizat:

„Camera Auditorilor Financieri din România dezvoltă relații foarte bune cu Academia de Studii Economice și în general cu mediul academic, cu toate universitățile din România. De asemenea, știți că mediul academic organizează programe de masterat atât din domeniul aprofundat, cât și din domeniul complementar, cu module foarte importante, ce vizează pregătirea și formarea auditorilor financieri. În acest mod se alătură, de fapt, eforturilor ACCA în ceea ce privește ridicarea competenței absolvenților în domeniul auditului financiar. Noi avem încă din 2002 un protocol încheiat cu ACCA, pe care l-am actualizat la Conferința anuală din aprilie 2008.

Continuăm relații foarte bune cu ICAEW, demonstrate prin prezența domnului Martin Manuzi și

sperăm ca protocolul de colaborare cu ICAEW să fie foarte repede încheiat pentru a identifica proiecte comune, îndeosebi în ceea ce privește problemele de auditare a situațiilor financiare la întreprinderile mici și mijlocii. E un domeniu care preocupă și IFAC, prin IAASB și celelalte comisii de reglementare pentru că acesta nu este încă foarte bine reprezentat din punct de vedere al modului de auditare a raportărilor financiare la această categorie de entități.

Aș dori să-i spun și doamnei director Georgeta Petre că suntem dispuși să sprijinim cu toate eforturile necesare noul organism de supraveghere a auditului statutar, pentru ca acesta să-și ducă la îndeplinire misiunea ce-i revine din Ordonanța 90, care reprezintă transpunerea Directivei 2006/43 a CE”.

Georgeta PETRE,

*director în Ministerul Economiei și Finanțelor,
membru al Consiliului CAFR*

Rolul autorității statului în transpunerea și aplicarea prevederilor comunitare în domeniul auditului statutar

Așa cum ați constatat, în Monitorul Oficial nr. 481/30 iunie 2008 a fost publicată Ordonanța de Urgență nr. 90 privind auditul statutar al situațiilor financiare și al situațiilor financiare anuale. Această Ordonanță de Urgență transpune prevederile Directivei 2006/43 a CE referitoare la auditul statutar al situațiilor financiare anuale, individuale și consolidate. Aceasta este o lege complexă și cuprinde prevederi

noi referitoare la auditul statutar.

OUG cuprinde două părți. O primă parte înseamnă transpunerea propriu zisă a Directivei europene, înțelegând prin aceasta că sunt cuprinse principiile auditului statutar, termeni, definiții privind auditul statutar, ce înseamnă auditor nepractician – termen nou cu care ne întâlnim în legislația noastră, care sunt condițiile de autorizare a firmelor de audit ș.a. De ce a fost necesară emiterea acestui act normativ? Pentru că România, ca țară membră a Uniunii Europene trebuie să se conformeze și să transpună directivele europene în domeniu, în cazul acesta fiind vorba de auditul statutar.

Unele dintre aspectele generale, se referă la criteriile de autorizare și de aprobare a auditorilor statutari și a firmelor de audit, la condițiile în care se face retragerea autorizării unei firme de audit, precum și la condițiile pe care o persoană fizică sau o firmă de audit trebuie să le îndeplinească pentru a deveni membră a CAFR.

O atenție deosebită se acordă pregătirii practice și pregătirii profesionale continue și, de asemenea, problemelor de etică.

Actul normativ cuprinde prevederi speciale, referitoare la auditul statutar care se efectuează la entitățile de interes public. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 90/2008 face trimitere la entitatea de interes public ca fiind acea entitate stabilită potrivit legii. În legislația noastră, definiția și categoriile de entități care sunt „de interes public” sunt prevăzute în Legea contabilității.

Astfel, Legea contabilității nr. 82/1991 republicată prevede că în categoria persoanelor juridice de

interes public sunt incluse băncile, instituțiile financiare, societățile de asigurare și reasigurare, societățile care sunt reglementate și supravegheate de Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate pe o piață reglementată, precum și alte tipuri de entități care sunt reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare. Tot în categoria entităților de interes public se încadrează și societățile și companiile naționale și, datorită importanței lor, sunt incluse și societățile comerciale care fac parte dintr-un grup, iar societatea mamă este obligată să aplice standardele internaționale de raportare financiară.

Pentru entitățile de interes public, cerințele referitoare la auditul statutar sunt mai exigente. De asemenea, în lege sunt cuprinse precizări suplimentare referitoare la independența auditorului statutar care efectuează audit la aceste entități.

Fiind vorba de o directivă europeană, transpusă în legislația noastră, sunt cuprinse multe prevederi referitoare la cooperarea internațională în domeniul supravegherii auditului statutar.

A doua parte a Ordonanței de Urgență se referă la organismul nou constituit, de supraveghere a auditului statutar. Ordonanța definește noțiunea de autoritate competentă în domeniul auditului statutar și, pentru anumite tipuri de activități, Camera Auditorilor Financiarți din România este autoritate competentă, iar pentru alte activități – este Consiliul de Supraveghere a Auditului Statutar.

Consiliul de Supraveghere amintit reprezintă o instituție independentă, este persoană juridică și funcțio-

nează până la data de 31 decembrie a.c. pe lângă Ministerul Economiei și Finanțelor, iar, de la 1 ianuarie 2009, pe lângă Cancelaria primului ministru.

Finanțarea acestui organism este mixtă, atât de la bugetul statului, cât și din surse atrase de la instituțiile care sunt reprezentate în Consiliu.

Consiliul de Supraveghere a Auditului Statutar este condus de un Consiliu Superior în care sunt reprezentate instituțiile cu atribuții de reglementare și supraveghere în domeniul contabilității, dar și profesia contabilă, cea de audit și mediul de afaceri. În acest sens, sunt reprezentate în Consiliul Superior: Banca Națională a României, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, Comisia de Supraveghere a Pensiilor Private, Ministerul Economiei și Finanțelor, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, mediul academic – prin Asociația facultăților economice, mediul de afaceri și cele două organisme ale profesiei, respectiv CECCAR și CAFR.

CAFR este reprezentată de două persoane, respectiv președintele și un auditor, desemnat de Consiliul CAFR, care efectuează sau a efectuat audit la entități de interes public.

Cu excepția președintelui CAFR și a auditorului financiar desemnat de Consiliul CAFR, toți ceilalți membri ai Consiliului Superior trebuie să fie nepracticieni. Definiția termenului de nepractician este cuprinsă în directiva europeană și înseamnă în fapt că persoanele desemnate nu au interes în auditul statutar, nu au fost implicate în conducerea unei firme de audit statutar. Condiția este aceea de independență, de neutralitate și

mai ales se pune problema ca aceste persoane să fie percepute ca fiind independente și neutre, astfel încât deciziile luate de acestea să nu poată fi puse la îndoială.

Care este situația actuală a acestui Consiliu de Supraveghere a Auditului Statutar? Deja sunt desemnați reprezentanții în Consiliul Superior, au avut loc două întâlniri ale acestui Consiliu și s-au luat decizii cu privire la etapele care trebuie urmate astfel încât Consiliul să devină funcțional, respectiv să-și înceapă activitatea. Se lucrează în prezent la elaborarea Regulamentului de organizare și funcționare al Consiliului. În paralel, la Ministerul Economiei și Finanțelor, în calitate sa de autoritate care emite legislația privind auditul statutar, se lucrează la modificarea legislației în domeniul auditului financiar; aceasta pentru că în Ordonanța 90 se precizează că în termen de șase luni toate actele normative care fac referință la auditul financiar trebuie revizuite în lumina prevederilor din Ordonanța de Urgență.

Ordonanța de Urgență 90 a fost aprobată și în Parlament, cu mici modificări și completări și urmează să fie publicată ca lege în Monitorul Oficial în perioada imediat următoare.

Martin MANUZI,

director al Biroului european de la Bruxelles al ICAEW

Provocări europene pentru profesie

Am ascultat mai devreme câteva comentarii referitoare la evenimentele care au avut loc cu mult

timp în urmă, în perioada 1920-1930. Atunci când eu mi-am început cariera, într-un domeniu care, la acel moment, nu-mi imaginaam să devină atât de actual, am lucrat pe probleme de colaps al sistemului bancar, intervenția statului pentru salvarea băncii – una dintre cele mai mari din sectorul public din Europa de vest. Cu alte cuvinte, am lucrat pe probleme legate de gestionarea crizei din Italia anilor 1920-1930 și, după câte se pare, doctoratul meu ar putea fi considerat o carte deschisă din acea zi ... pe care nu am publicat-o până acum!

Actualmente, de peste 10 ani, lucrez în cadrul The Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) cu sediul la Bruxelles. Nu-mi propun să prezint foarte multe detalii referitoare la ICAEW. Acest institut englez și galez nu este întru totul numai englez și galez, dat fiind faptul că are peste 130.000 de membri care lucrează în 160 de țări. Acest caracter cosmopolit voiam să-l evidențiez în mod particular, având în vedere faptul că și antevorbitorii l-au adus în prim plan. În multe aspecte ne asemănăm cu *The Association of Chartered Certified Accountant (ACCA)*. Avem un angajament ferm de a lucra în serviciul interesului public, iar președintele dvs. a discutat mai devreme despre importanța acestui aspect. Este o responsabilitate care aduce cu sine privilegiul de a lucra ca profesionist și de a crea produse obligatorii – auditul statutar, asumându-ne totodată această responsabilitate extrem de serios. Este absolut necesar să considerăm care este cel mai bun răspuns în interesul public, chiar dacă acest răspuns poate să implice pentru noi, pe termen scurt, tarife mai mici, mai puțini bani de câștigat.

Prin urmare, mereu trebuie să ne întrebăm ce este cel mai bine pentru a servi interesul public, deoarece astfel vom avea un viitor în lume, ca profesie care prestează servicii profesionale.

Pentru a clarifica rolul instituției mele, doresc să menționez faptul că ICAEW este membră fondatoare a IFAC, FEE și *The Global Accounting Alliance* (GAA). De asemenea, ICAEW se numără printre cele nouă institute profesionale din Europa inițiatore ale „Proiectului privind programa comună”, menit să uniformizeze programa de studii și să faciliteze mobilitatea peste granițe a membrilor profesiei. Acest proiect va fi extins în anii următori și asupra altor țări. Am menționat Biroul European unde lucrez de peste 10 ani, biroul însuși având o existență de 15 ani. Problemele profesionale pe care le acopăr vizează aspecte referitoare la provocările profesionale generate de reglementările europene, pe care, cel puțin unele dintre ele, le voi aborda imediat. Înainte însă, permiteți-mi să adaug două comentarii importante în contextul acestei introduceri. În primul rând, ICAEW a lansat programul său de calificare profesională în România, program pe care suntem decizi să-l derulăm împreună cu CAFR și cu alte instituții profesionale din România, având ca obiectiv consolidarea profesiei. Este angajamentul nostru, responsabilitatea noastră, respectiv șansa noastră și, așa cum sublinia mai devreme dl președinte, intenționăm să încheiem un protocol – un memorandum de înțelegere – la elaborarea căruia colaborăm.

Am putea petrece întreaga zi sau tot week-end-ul sau chiar mai mult pentru a discuta provocările profesiei la nivelul UE. Există unele provocări majore pe care le-am extras, plecând de la repercusiunile care ar putea sau nu să fie generate de criza financiară. Eu, personal, cred că vor apărea. Prin urmare, să reținem pentru moment criza financiară, deoarece voi încerca să expun pe scurt – nu avem timpul necesar pentru a detalia – ceea ce se întâmplă la ora actuală, accentuând două probleme. Pe de o parte, se demonstrează faptul că piețele nu „cunosc” întotdeauna ce este cel mai bine pentru ele. Merită de amintit în acest context, Alan Greenspan⁴ care a făcut recent câteva remarci semnificative ce relevă convingerile sale cu privire la maniera în care piețele funcționează. Înainte de a ne grăbi să apreciem că numai cei implicați direct pe piață vor suferi consecințele reglementărilor etc., cred că ar trebui să ne punem nouă înșine câteva întrebări fundamentale cu privire la profesia noastră. Dacă am considera că auditorii își îndeplinesc excelent activitatea lor, evident că vor apărea întrebări legate de scopul acestei activități. Apoi, vor apărea întrebări legate de rolul raportărilor financiare bazate, cel puțin până la ora actuală, pe conceptul de comunicare a informațiilor către investitori. Prin urmare, întrebările vor ataca din ce în ce mai mult probleme fundamentale, precum: Care este rolul raportărilor financiare, respectiv de ce este nevoie de ele? Nu discut acum de modificări imediate ale standardelor contabile. Astfel, auditul capătă o vizi-

bilitate tot mai mare în ceea ce privește supervizarea prudencială. Am selectat doar trei coordonate pentru prezentarea de azi pe care le voi dezvolta în patru secțiuni. Prima problemă pe care o voi aborda vizează strategia de implementare a directivei europene referitoare la auditul statutar. Am remarcat prezentarea anterioară a doamnei Petre care a atins aceste aspecte. Voi expune apoi excepțiile de la auditul statutar aplicabile companiilor – o chestiune foarte importantă. Fără a detalia foarte mult, mi-am propus să dezvolt apoi câteva probleme referitoare la piață și raportări financiare, accentuând în special elementele referitoare la audit. Pe un *slide* distinct am încercat să surprind alte provocări la nivel european, dar nu vom avea timp să le dezvoltăm: fiscalitatea și armonizarea sa, reglementările în domeniul serviciilor financiare generate în principal de criza financiară, guvernarea corporativă, sectorul public. De remarcat faptul că acesta din urmă își majorează ponderea atât în economiile dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare!

Revenind la primul punct al prezentării mele – strategia de implementare a directivei privind auditul statutar – aș dori să subliniez un lucru important pe care-l evidențiem ori de câte ori suntem invitați să ținem un discurs în UE. Directiva este singura piesă de reglementare, cea mai importantă, pe care a avut-o vreodată profesia din Europa. Dar Europa nu este izolată. Trăim într-un mediu internațional, unde „parla pass” – dacă putem spune astfel – reprezintă o practică

4 Alan Greenspan este un reputat economist american contemporan. Fost președinte al Federal Reserve și consilier în cabinetul mai multor președinți ai SUA, a opinat recent într-un articol din presa americană că sfârșitul crizei este departe, dat fiind faptul că premisa că instituțiile financiare ar acționa în propriul interes, protejând astfel acționarii, s-a dovedit falsă. Adept al ideologiei de piață liberă, fără reglementări, Greenspan recunoaște că circumstanțele actuale îi invalidează convingerile.

din ce în ce mai larg utilizată în legătură cu reglementarea auditului în țările non-europene. Evident, SUA este un factor important de luat în considerare în acest sens. Directiva acoperă practic toate aspectele relevante ale profesiei noastre: de la prevederile referitoare la asociații unei firme de audit, etică, definiția rețelelor, la supraveghere etc... am putea vorbi despre aceea întreaga zi! Probabil, ceea ce ar trebui să ne preocupe în România – de altfel, ar trebui să fie o preocupare pentru toată lumea, deoarece nu putem aborda auditul într-o manieră fragmentată în funcție de criteriile naționale – constă în provocările generate de implementarea directivei. Acestea sunt provocări cărora toți trebuie să le facem față, iar Comisia Europeană (CE) – care este o instituție importantă cu sediul la Bruxelles, având atribuții de formulare a reglementărilor – imediat după ce reglementările sunt adoptate, urmărește procesul de implementare. Astfel, în vara acestui an, CE a publicat un „tablou de evaluare”⁵, care evidențiază o imagine de ansamblu și performanțele țărilor membre în implementarea directivei. Într-o astfel de evaluare scuze de genul „oricum, suntem prea în urmă comparativ cu alte țări membre în ceea ce privește procesul de implementare, deci nu avem ce face!” nu mai sunt considerate rezonabile. Domeniile în care se întâmpină întârzieri la implementare vor permite Comisiei să atenționeze statul membru cu privire la derapajele respective și să stabilească acțiunile necesare a fi urmate pentru a asigura implementarea prevederilor directivei.

Aș dori în mod special să atrag atenția asupra recomandărilor care acompaniază prevederile directivei cu privire la două probleme importante: (1) asigurarea calității și (2) responsabilitatea legală a auditorului. După părerea unora, generat de dialogul cu SUA, respectiv PCAOB⁶, CE a considerat necesară elaborarea acestor recomandări care să completeze prevederile directivei. În consecință, au fost emise recomandările referitoare la asigurarea calității auditului, respectiv la organizarea acestuia astfel încât să fie implementate anumite cerințe aplicabile entităților de interes public. Discutând la nivel principial, există o anumită provocare pentru profesie de a-și păstra rolul profesional. Am remarcat că FEE a prezentat într-un studiu realizat că există foarte multe modele de programe pentru asigurarea calității, diferite de la țară la țară. Prin urmare, nu pare să existe o soluție unică de organizare a controlului de calitate. În astfel de circumstanțe, organismului de supraveghere național îi revine responsabilitatea finală de a supraveghea controlul calității în fiecare țară. Obținerea unui echilibru poate îmbrăca diferite forme în diferite țări, însă discutând între noi, putem să înțelegem care este echilibrul optim. Credem că este foarte important să menținem implicarea profesiei în structurile de control al calității. Spre exemplu, ICAEW în Marea Britanie are responsabilitatea de asigurare a calității pentru toate angajamentele de audit aferente companiilor care nu sunt incluse în categoria de entități de interes public, în timp ce *Financial Reporting Council* (FRC) poartă responsabili-

tatea finală. Este o relație de cooperare.

Referitor la responsabilitatea legală a auditorului, aș dori să punctez faptul că este o problemă extrem de importantă la nivelul UE și, într-adevăr, la nivel global, dat fiind faptul că auditorii sunt expuși în multe țări membre unei responsabilități solidare și individuale. Cred că știți la ce mă refer – auditorii sunt responsabili nu doar pentru propriile lor greșeli, ci și pentru greșelile altora, chestiune absolut inacceptabilă! Prin urmare, CE a recunoscut în final, la începutul acestui an, nevoia de a stabili aranjamente de limitare a responsabilității legale a auditorilor. Iată deci, un alt domeniu în care noi, ca membri ai profesiei, trebuie să comunicăm pentru a identifica și a înțelege care ar fi cea mai bună soluție de pus în aplicare. Este de neconceput ca într-o piață internă să avem diferențe atât de mari în ceea ce privește responsabilitatea auditorilor – cum pot firmele de audit sau auditorii să-și desfășoare activitatea în astfel de condiții?!

Aș vrea să aloc câteva minute pentru a discuta pe marginea standardelor internaționale de audit (ISA), deoarece acestea reprezintă o preocupare majoră pentru toți membri profesiei. Organismele de reglementare ale UE au inclus o prevedere în cadrul directivei de aplicare a ISA, dar nu au precizat data de la care acestea să fie adoptate. Momentan, există o serie de dezbateri pe marginea datei de la care UE va cere efectiv să fie adoptate ISA. Având în vedere faptul că procesul de revizuire a ISA de către IFAC – Clarity Project – se va fina-

5 Traducere adaptată după termenul din limba engleză „scoreboard” (tabelă de marcaj). Dl. Manuzi face referire în discursul său la preluarea acestui termen din limbajul sportiv.

6 Organismul de supraveghere publică a profesiei din SUA – Public Companies Accounting Oversight Board.

liza la sfârșitul acestui an, este rezonabil să ne așteptăm la un termen de adoptare în viitorul foarte apropiat. Totodată, ca organisme profesionale naționale, va fi nevoie să colaborăm în acest sens. Cum ar putea fiecare organism național să dezvolte individual ghiduri de implementare a ISA? Va fi nevoie să împărtășim puncte de vedere și cunoștințe pentru a realiza o economie de scară. Numai așa membrii organismelor noastre vor beneficia din plin. Așa cum subliniam mai devreme, împreună suntem mai puternici și chiar sunt convins că, în acest caz, afirmația este aplicabilă.

Există o serie de probleme de tip internațional pe care aș vrea să le amintesc aici, doar pentru a mă asigura că aveți cunoștință de ele. Ceea ce este implementat azi, eventual abordat ca subiect de dezbatere, discuții sau controverse reprezintă un sistem global pentru auditori. Avem relații de colaborare cu organismul de supraveghere din SUA, dar cooperăm și cu reglementatori din India, Japonia, Canada etc. Fără această cooperare, firmele mari de audit ar fi supuse unor controale din diferite țări, ceea ce ar face activitatea lor nerealizabilă. Spre exemplu, deși am promis că nu voi expune prea multe detalii în acest context, transferul dosarelor de misiune reprezintă o problemă clasică. Actualmente, aspectele de natură juridică referitoare la accesul PCAOB la dosarele de misiune ale unui auditor european sunt încă nerezolvate. Încă nu știm dacă ceea ce facem este permis sau nu din punct de vedere legal. Este doar un exemplu de dificultăți pe care le întâmpinăm. Pe de altă parte, poate fi privită uneori ca amuzantă activitatea noastră, deoarece ea implică și definirea unor termeni. De exemplu, ce înseamnă

transfer de dosare? PCAOB ar trebui să vină să inspecteze dosarele unei firme europene sau dosarele trebuie transmise în SUA pentru a fi inspectate? Deși aparent banale, clarificarea acestor aspecte este extrem de importantă pentru respectarea confidențialității, responsabilitatea legală a auditorilor etc.

Voi încerca să sintetizez câteva provocări de actualitate în Europa. Potrivit ultimelor evoluții, se observă o tendință tot mai accentuată a țărilor membre de a limita aria de aplicabilitate a auditului statutar la nivelul companiilor, permisă de legislația europeană. O astfel de abordare se naște din întrebări precum: „Dorim să impunem obligativitatea auditului statutar tuturor companiilor? Este necesar? Este eficient? Este doar un cost?” Răspunsurile la astfel de întrebări în cazul multor state membre sunt: „Noi vom permite exceptări de la auditul statutar. Nu este absolut necesar, dacă firmele nu doresc să fie auditate!” În consecință, dimensiunea firmelor care beneficiază de exceptare de la auditul statutar poate fi semnificativă! În Europa, spre exemplu, în țările nordice, care tradițional impuneau auditul statutar chiar și celor mai mici companii, lucrurile au început să se schimbe. În Suedia, în ultimele săptămâni, s-a anunțat că se va renunța la obligativitatea auditului statutar pentru companiile a căror cifră de afaceri este inferioară sumei de 8,8 milioane euro. Este o schimbare radicală, care are ca implicație faptul că marea majoritate a companiilor nu vor fi supuse auditului statutar. Care este atitudinea noastră în astfel de circumstanțe? Cereți guvernelor noastre să nu adopte astfel de măsuri? Alții ar putea însă susține că nu ar fi decizii atât de dramatice, dacă ar fi luată în considerare experiența acestor țări.

În fond, nimic catastrofal nu s-a întâmplat acolo, chiar dacă auditul statutar nu este obligatoriu, ci se preferă o abordare bazată pe cerințele pieței. Dacă firmele au nevoie – de altfel, profesia este prin natura sa dependentă de nevoile companiilor – vor solicita auditul statutar.

Putem să elaborăm puțin aceste chestiuni în contextul UE. Dacă în 27 de țări ale UE, totul ar fi diferit, unde am ajunge? Auzim frecvent de faptul că în unele țări membre există reglementări privind angajamente de mini-audit sau audit-simplificat, ceea ce creează confuzie cu privire la audit. Ce este un mini-audit? Dar un audit simplificat? Este voluntar? Ce presupune un audit complet? Cum poate un profesionist dintr-o țară să înțeleagă aceste abordări diferite dacă auditează clienți din alte țări? Ce tip de asigurare ne oferă astfel de servicii? Astfel de probleme au fost dezbătute recent și vor fi în continuare discutate... ICAEW va publica la începutul anului viitor un proiect de dezbateră pe această temă. Și FEE s-a implicat în dezbateră a acestei probleme. Iată un alt domeniu în care se simte nevoia de cooperare și comunicare între noi.

Câteva slide-uri din prezentarea mea evidențiază numărul companiilor exceptate de la obligativitatea auditului statutar în Marea Britanie – aproximativ 75%. Această situație, după cum vă imaginați, are un impact considerabil asupra activității membrilor ICAEW. Cu toate acestea, nu cred că ar trebui să fim sceptici față de toate consecințele, ci, mai curând, să abordăm problemele din perspectiva a ceea ce este cel mai bine pentru interesul public. Altfel spus, ce ar putea face ca piețele să funcționeze mai bine? Din nou, se deschid oportunități de comunicare și colaborare între noi.

Evident, mai am o mulțime de *slide-uri* interesante, însă voi încerca să concluzionez. Am vorbit foarte mult despre UE și piața internă. Probabil pentru că sunt de prea multă vreme în Bruxelles! O altă problemă interesantă, în studiul căreia care am fost direct implicat în colaborare cu FEE se referă la structura firmelor de audit. Atunci când am analizat maniera în care acestea funcționează, am descoperit câteva aspecte interesante. Multe dintre acestea sunt formate din grupări din diferite țări. De ce? Analizând cadrul de reglementare, am remarcat o fragmentare a acestuia pe coordonate juridice specifice, marcate de cerințe naționale diferite de la țară la țară: de la tipurile de servicii ce pot fi prestate clienților, la formatul legal al acestor servicii, reguli de independență etc. Plecând de la această constatare, cred că ar trebui să abordăm o gândire mai orientată către viitor: Este posibil ca astfel de structuri diferite să conducă la o calitate a auditului și să permită o abordare consecventă într-un mediu tot mai internațional? Altfel spus, putem încuraja dezvoltarea unui model mai eficace de organizare a profesiei pentru a servi clientul? Să fim sinceri! Mobilitatea oamenilor între diferite țări este în creștere. După ei, și afacerile! Prin urmare, profesia va trebui să reflecteze asupra unei structuri internaționale sau regionale. Acesta ar trebui să fie un stimulent pentru noi toți de a privi în viitor.

În mod clar există o serie de provocări la nivelul UE și la nivel global: implementarea unei arii vaste de reglementări privind auditul statutar. Și dacă cineva are dubii dacă acestea au apărut în urma crizelor financiare, remarca este: trebuie să ne obișnuim să trăim și în astfel de condiții. Problemele nu

sunt strict legate de reglementări. Putem să permitem țărilor membre să acționeze independent în ceea ce privește exceptarea de la auditul statutar? Cum facem față acestei probleme? Nu am discutat până acum, dar voi face acum doar o referire la o altă provocare: la nivelul UE există o dezbatere legată de acordarea de excepții companiilor mici și mijlocii, nu doar de la auditul statutar, ci și de la obligația de a prezenta situațiile financiare! Cum vom aborda astfel de probleme? Și acestea reprezintă elemente care trebuie să facă obiectul consultărilor între noi. În fine, după internaționalizare și regionalizare există și posibilitatea acțiunii independente.

Este nevoie să schimbăm opinii, informații, să dezvoltăm mijloace de comunicare, astfel încât să putem face față împreună acestor provocări. Altfel cum? După cum am subliniat anterior, este oare posibil să dezvoltăm individual, independent ghiduri de implementare a ISA pentru membrii noștri? Probabil că firmele mari se vor descurca, dar ce se va întâmpla cu restul? Cred că mai curând răspunsul potrivit este: să lucrăm împreună, să realizăm ceva ce este în avantajul tuturor. Sunt absolut convins că în viitorul previzibil în centrul acțiunilor de acest fel vor fi organismele profesionale, dar acele organisme profesionale care colaborează mai strâns ca niciodată. Suntem pe deplin angajați să colaborăm cu organismul profesional al dvs.

Georgeta Petre: „O mică completare la prezentarea domnului Manuzi, referitoare la decizia unor țări de a ridica plafonul cifrei de afaceri – total active, cifra de la care entitățile sunt obligate să-și auditeze situațiile financiare. Acele criterii prezentate - de 8,8 milioane

euro cifră de afaceri, de 4,4 milioane euro total active și 50 - numărul de salariați sunt, de fapt, cuprinse într-o Directivă europeană (2006/46), care este transpusă în legislația noastră prin Ordinul ministrului economiei și finanțelor nr. 2001/2006, dar acea ridicare a criteriilor de mărime este o opțiune, deci statele membre pot decide ca entitățile care au indicatorii amintiți să o aplice sau nu.

În plus, pentru economia românească chiar și criteriile actuale – de 3,5 milioane euro total active, de 7,3 milioane - cifra de afaceri și 50 de salariați sunt suficient de mari, astfel încât numărul entităților care intră în audit nu este foarte mare.

Unele țări au preluat opțiunea prevăzută de Directiva 46/2006, însă România nu a preluat-o, considerându-se că nivelele actuale ale indicatorilor sunt adecvate pentru situația economico-financiară actuală.”

Georgios Karamichalis: „Referitor la pragurile pentru obligativitatea auditului statutar, trebuie să vă spun că în Grecia acestea au fost stabilite la un nivel mult mai redus comparativ cu cerințele reglementărilor UE: 5 milioane euro pentru cifra de afaceri; 2,5 milioane euro pentru valoarea activelor nete, respectiv un număr mediu de angajați de 50 persoane. În urmă cu trei ani, plafoanele erau mult mai ridicate, dar au fost reduse. Printre argumentele principale pentru această decizie, menționez luarea în considerare a unor circumstanțe similare celor din România. Stabilirea plafoanelor trebuia să țină cont de dimensiunea companiilor de pe piață. În general, companiile mici și mijlocii (SME), așa cum sunt definite la nivel european, sunt considerate companii mari în Grecia. Aproximativ 7% dintre companiile

cotate la bursă în Grecia sunt companii care s-ar încadra în plafoanele UE stabilite pentru SME.

Discutând despre auditul statutar, ar trebui să avem în vedere, mai ales în cazul Greciei, faptul că piața de audit statutar - definită conform plafoanelor descrise anterior - reprezintă o pondere mică. Cele mai multe audituri sunt prestate în favoarea companiilor de stat, respectiv a instituțiilor publice, cum ar fi spitale, municipalități etc. Acestea au obligația de a fi auditate de un auditor independent în paralel cu auditul realizat de Curtea Auditorilor. De asemenea, unele instituții - spre exemplu, spitalele - vor fi obligate ca, începând cu anul viitor să publice situații financiare în conformitate cu IFRS.

O altă sursă importantă de audit este generată de programele finanțate de UE. În concluzie, atunci când discutăm despre plafoane, trebuie să luăm și astfel de factori în considerare."

Minisesiune de discuții și întrebări

O întrebare din sală: „Cât o să se mai fragmenteze profesia asta? Până unde se va putea fragmenta? La început au existat experții contabili care făceau și audit și erau și cenzozi interni. După aceea, s-a înființat Camera Auditorilor Financieri. Apoi, s-a înființat Camera Consultanților Fiscali. Cum apreciați dumneavoastră, ca președinte al Camerei auditorilor, toată divizarea aceasta?"

Ion Mihăilescu: Întrebarea este foarte bună, până la urmă. Până unde ne divizăm? Până acolo unde trebuie! Și spun acest lucru pentru că trăim într-o lume standardizată

și globalizată în același timp. Și am depășit perioada, de mult apusă, când eram buni la toate și rezultatul era zero. Aș vrea să vă spun că în România niciodată nu s-a întâmplat ca altă organizație decât CAFR să execute misiuni de audit. Reamintesc faptul că și Corpul Experților - la care eram atunci vicepreședinte - a înființat cea așa-zisă Cameră a Auditorilor înăuntrul Corpului în 1998, pe baza unui examen prin care s-au selecționat persoanele respective. Apoi, s-au realizat acele standarde naționale de audit. Numai că acele norme naționale de audit, la care mai fac și acum aluzie diferiți autori ca material bibliografic, în afară de faptul că au fost tipărite nu au avut nicio aplicabilitate practică.

Afirm cu toată responsabilitatea că în România auditul a început odată cu înființarea Camerei Auditorilor Financieri, recunoscută de Guvernul României, de Parlament. Atât despre Cameră!

În ceea ce privește consultanța fiscală, în loc să fiți mulțumiți că s-a înființat această consultanță fiscală din punct de vedere al auditorilor, doriți să o blamați. Sau să întrebați cât se mai divide profesia. În primul rând, Legea consultanței fiscale, iar mai apoi reglementările interne ale dumnealor, vin să asigure cadrul de verificare a informațiilor privitoare la impozite și taxe. De ce nu dați Guvernului - ca utilizator de informații de acest gen - dreptul să facă o mie și una de verificări asupra credibilității acestora?

Vă rog să sesizați foarte bine: reglementările privitoare la consultanță nu pun la îndoială credibilitatea informației contabile dată de auditorul financiar. Prin urmare, întreprinderea are de ales: dacă face audit financiar, informațiile referi-

toare la impozite și taxe nu mai sunt verificate de altcineva; dacă nu face audit financiar, se supune regulilor consultanței fiscale. Dați-i voie Ministerului Finanțelor să nu creadă necondiționat în informația întocmită de contabil la nivelul întreprinderii, care este subordonat managementului. Și este firesc să fie așa, numai nouă nu ne place acest lucru.

Să mai reamintesc și faptul că, în Franța, de 40 de ani funcționează Compania Națională a Comisarilor de Conturi, echivalentul auditorilor financiari, și Ordinul Experților Contabili - egal cu CECCAR la noi.

Mai apoi, în înseși reglementările IFAC, inclusiv în cele referitoare la educație, se vorbește tot mai mult despre auditul financiar, care preia raportările financiare întocmite de contabili - până la un anumit grad de sintetizare a informațiilor contabile și apoi de experți - ca raportare.

Pentru expert raportarea financiară reprezintă produsul finit, ce depășește granițele entității pe care o reprezintă. Pentru că această raportare a fost elaborată în interiorul entității, în compartimente subordonate managementului este preluată de auditor spre a-i da credibilitate.

Și acum vă întreb, dar nu trebuie să-mi răspundeți pentru că știu: Cât la sută reprezintă așa-zisele entități „patronate” de CECCAR? 30-32%, restul sunt serviciile financiar-contabile organizate în interiorul fiecărei entități, fie ea privată, de stat sau mixtă.

Deci la întrebarea „Cât ne vom mai diviza?”, răspunsul este: pe de o parte, până vom da credibilizare informației contabile și, pe de altă parte, până acolo încât să nu ne pierdem încrederea publicului.

Dumitru Gherghina, auditor financiar:

„Știți că informările din raportările financiare stau la baza întocmirii conturilor financiare ale României care se trimit anual la Eurostat. Multe din informațiile pe care trebuie să le cuprindem în conturile naționale potrivit metodologiei Eurostat nu se regăsesc însă așa cum ar trebui în raportările financiare. Care sunt intențiile de viitor pentru a reuși să coroborăm informațiile din raportările financiare și, implicit, din conturile naționale cu cele din țările europene?”

Georgeta Petre: „Situatiile financiare cu scop general care se întocmesc în baza reglementărilor contabile sunt pentru uzul tuturor utilizatorilor de informații: investitori, bănci, creditori, salariați, inclusiv instituții ale statului, dar nu în mod necesar pentru instituțiile statului. De aceea, raportările financiare întocmite potrivit reglementărilor actuale oferă mult mai multe informații față de trecut.

Fără discuție că indicatorii sunt cuprinși în situațiile financiare, inclusiv formatul situațiilor financiare care există la ora actuală, sunt cei din Directiva a 4-a europeană pentru situații individuale și cei din Directiva a 7-a pentru situațiile consolidate. În cea mai mare parte, semnificația indicatorilor este cea din directivele europene, după cum, alți indicatori sau definiții se preiau din standardele internaționale de raportare financiară.

Cred că problema ridicată de dv. se poate rezolva în mare parte prin faptul că, în afara situațiilor financiare propriu zise – care sunt într-un format standardizat, putem să

adăugăm la “date informative” orice altă informație care interesează o instituție a statului.

Consider că aceste informații suplimentare nu țin neapărat de situațiile financiare, de conținutul lor și de formatul lor, ci pot veni în completarea situațiilor financiare. Și sigur că instituțiile statului pot să ceară oricâte informații consideră că le sunt necesare pentru a-și îndeplini cerințele de raportare către anumite instituții din țară sau europene.

Cred că aceasta este problema instituțiilor statului și a cooperării dintre acestea și consider că poate fi rezolvată.”

Martin Manuzi: „Sunt recunoscător doamnei Petre pentru răspunsul oferit la întrebarea formulată. Doar pentru a mă asigura că am înțeles corect, aș dori să adaug un singur aspect la răspunsul dumneaei, aspect care se regăsea într-unul dintre *slide*-urile pe care nu le-am prezentat. Când va fi considerată revizuirea directivelor contabile, fără îndoială vă veți aminti despre aceste chestiuni discutate azi aici. Așa cum ați subliniat, conturile sunt elaborate pentru investitori și sunt arhivate la Companies House⁷. Deci, nu am prea multe de adăugat, dar voiam să mă asigur că aveți cunoștință de faptul că fundamentul situațiilor financiare pentru companiile necotate din UE este obiectul sau va fi obiectul unor revizurii. Comisia a anunțat intenția sa de a lansa în scurt timp această revizuire.”

Prof. Ion Cochină, ASE: „Oare nu s-a exagerat în Legea Consultanților fiscali când s-a prevăzut că la toate entitățile, în afară de cele care sunt auditate, ar trebui ca situațiile

financiare să fie vizate de consultanții fiscali? Am impresia că avem probleme cu întreprinderile mici și mijlocii, care sunt foarte multe!”

Ion Mihăilescu: „Haideți să lăsăm Camera Consultanților Fiscali să spună ce au de gând și ce vor să facă! E problema lor! Noi să ne preocupăm ce facem noi, din punct de vedere al auditului privind aceste IMM-uri. Aceasta, pe de o parte. Pe de altă parte, găsim răspunsuri favorabile pentru a veni în sprijinul acestora cu un raport cost/beneficiu într-un audit corespunzător? Aici este problema noastră. Problema experților, a contabililor, a consultanților fiscali să le-o lăsăm lor, să-și vadă de treabă.”

Ion Cochină: „Aici s-a discutat despre piața auditorilor, că e mare, că e mică! Sigur că și pentru auditori problema are un aspect etic, nu trebuie să micșorăm acele limite de obligativitate a auditului numai ca să avem piață. Obligăm firmele mici să mai facă niște cheltuieli în plus, să mai fie la mâna nu știu cui, chiar dacă au contabili autorizați.”

Ion Mihăilescu: „Cred că dezbaterea acestor probleme și-ar putea avea locul la o masă rotundă între organismele aparținătoare sau cele care răspund la provocările profesiei contabile.”

Georgeta Petre: „Aș vrea să fac o precizare. Problema auditului și a limitelor de la care unei entități i se cere să aibă audit statutar nu este determinată de necesitatea de “a da piață” auditorilor. Necesitatea auditului în sine a apărut din nevoia de a-i asigura pe utilizatorii de informații că ceea ce se prezintă în situațiile financiare este corect. Este vorba deci de interesul public, prin care se înțelege nu interesul statu-

⁷ Echivalentul britanic al Registrului Comerțului din România.

lui, ci interesul altor utilizatori – bănci, instituții financiare, mediul de afaceri, piață, bursă și, pentru acești utilizatori, se cere în mod deosebit să se facă audit statutar. Deci nu pentru a crea piața de audit.”

Martin Manuzi: „Permiteți-mi să adaug un comentariu scurt cu scopul de a clarifica aceste probleme. Voi fi foarte clar. Este o decizie națională, după cum a subliniat doamna Petre, utilizarea sau nu a pragului permis de legislația europeană. Nu susțin că aceste lucruri se schimbă definitiv – este o problemă de decizie națională.

De asemenea, pentru a clarifica, trebuie să adaug că în multe țări, de exemplu, în țările scandinave, pragul impus permitea exceptarea a peste 90% dintre companii de la auditul statutar. Deci, este o problemă majoră pentru toată lumea. În ceea ce privește asigurarea, aceasta este o opinie externă, o opinie cu privire la situațiile financiare furnizată de o persoană capabilă profesional și instruită adecvat, independentă și etică. Nu cred că asigurarea va fi abandonată. Mai mult decât atât, cred că vom asista probabil la o creștere a apetitului pentru serviciile de audit statutar. Problema fundamentală – chiar ideologică, am putea spune, dezbătută în Europa – este: Avem sau nu nevoie de o reglementare obligatorie pentru a impune obținerea asigurării de către companii? Sau putem permite utilizatorilor (oricare ar fi aceștia – bănci, creditorii etc.) să solicite companiilor partenere prezentarea unei asigurări pe modelul: „Dacă ai o asigurare, îți oferim condiții mai avantajoase de creditare...”? Principial, întrebarea este: nevoia de audit statutar ar trebui să fie impusă prin reglementare sau generată de percepția investitorilor? Este doar o temă de reflecție ...”

Ion Mihăilescu: „În ceea ce privește piața auditului, în cei 10 ani de la înființarea Camerei puteam să realizăm un dezechilibru teribil între cerere și ofertă. Dar cum bine știți, măsurile adoptate au fost de așa manieră încât cererea și oferta să fie echilibrată. Puteam fi și noi, la ora actuală, vreo 60.000 de auditori, așa cum sunt în celelalte organisme. Dar nu suntem atâția, ci cu mult mai puțin. Aceasta pentru că avem exigență în pregătirea profesională, în aplicarea standardelor internaționale de audit, în modul de manifestare al organizației noastre.”

Ionelia Vișan, vicepreședinte al Camerei Consultanților Fiscali: „Vreau să dau un răspuns scurt la o întrebare pusă aici. Niciodată în legea noastră nu a fost prevăzut că un consultant fiscal va certifica situații financiare. A fost și există în continuare o prevedere a Ordonanței 47/2007, care a fost inițiată de către ANAF, pentru a se certifica de către consultantul fiscal declarația fiscală anuală, dar numai pentru societățile care nu trebuie să fie auditate. Această prevedere a fost suspendată până în anul 2010. Și, din 2010, da, se vor certifica declarațiile fiscale anuale, dar nu situațiile financiare.”

Eugenia Bălan, auditor nepractician: „În ce măsură credeți că actuala criză mondială a fost generată și de auditori? Și, în context, dacă considerați că, după o anumită perioadă, se vor modifica regulile după care se derulează munca de audit?”

Laura Perrin: „O întrebare excelentă, pe care toată lumea vroia să o pună. Părerea mea este că nu auditorii sunt responsabili pentru această criză financiară. Dacă ar fi să numesc de unde a pornit, până la urmă a pornit de la faptul că unii oameni care nu și-ar fi permis anumite credite au avut acces la acele credite. Deci în miezul crizei, eu aș vedea, pe de o parte, *morgage houses* (casele de credite ipotecare), iar pe de altă parte, agențiile de rating și băncile.

Aș spune însă că noi, auditorii, avem în continuare o responsabilitate față de acționari ca să le dăm acea asigurare că situațiile financiare reflectă o imagine fidelă. Și, până la urmă, cred că, prin ceea ce s-a întâmplat în bănci, imaginea fidelă este pusă sub semnul întrebării.”

Martin Manuzi: „Sunt de acord cu privire la răspunsul dvs. Aș mai adăuga că ar trebui să fim pregătiți pentru noi întrebări: Care este rolul elaborării situațiilor financiare? Care este rolul auditorilor în contextul unor circumstanțe de risc sistemic?”

Cred că aceste întrebări sunt inevitabile. Dacă răspunsul evidențiază corectitudinea activităților prestate de către auditori, următoarea întrebare ar fi: De ce este necesară? Susțin afirmațiile dvs., dar, dat fiind climatul în care lucrăm, mediul cu care ne confruntăm, sunt convins că se vor naște și astfel de întrebări.”

Acest important eveniment din viața profesioniștilor români în audit a fost reflectat de posturile de televiziune TVR, Antena 3 și PRO TV, de Radio România Actualități, precum și de publicațiile: România Liberă, Economistul, Jurnalul Național, Tribuna economică, Financiarul, Afacerea, Daily Business și Agenția română de presă Agerpress.

Din activitatea CAFR

◆ Galați, seminar cu tema: *Abordări ale auditului financiar*

La Galați, la 1 noiembrie a.c. a avut loc seminarul cu tema *Abordări ale auditului financiar*, din ciclul întâlnirilor zonale organizate de CAFR în cadrul programului de pregătire continuă și al dialogului inițiat cu auditorii financiari din teritoriu. Au participat auditorii financiari din județele Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea și Vrancea.

Programul seminarului a cuprins comunicări asupra unor subiecte de interes practic. Astfel, **Emil Cuda**, vicepreședinte al CAFR, a avut o pertinentă expunere privitoare la *Deontologia profesională*. La rândul său, **Alexandru Groza**, membru al Consiliului CAFR, a prezentat *Reglementări în domeniul auditului statutar*, iar **Adrian Groșanu** s-a referit la *Aspecte practice privind documentarea auditului. Secțiunea J – Debitori și plăți anticipate*. O altă comunicare, susținută de prof.univ.dr. **Gheorghe Popescu**, coordonator al Departamentului de servicii pentru membri din CAFR, a avut titlul *Rolul auditorului (extern – intern) în guvernarea corporativă*.

Comunicările au fost urmate de o sesiune de dezbateri profesionale.

În final, auditorii financiari prezenți și-au ales prin vot reprezentanții la Conferința anuală a CAFR, care va avea loc în 2009.

◆ Reprezentanți ai Băncii Mondiale în vizită la CAFR

În ziua de 10 noiembrie a.c. s-au aflat în vizită la CAFR doi reprezentanți ai Băncii Mondiale: **Susan D. Quill**, Senior Internal Advisor și **Michael Ainley**.

Vizita a fost ocazionată de discutarea în detaliu a unor probleme referitoare la rolul CAFR și al auditorilor financiari în cadrul sistemului de supraveghere a piețelor financiare din România.

Prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, a prezentat activitatea Camerei, modul în care a fost înființată, importanța ei în economia de piață, modul de funcționare și a accentuat rolul controlului calității misiunilor de audit. De asemenea, s-a referit la implementarea Directivei europene 2006/43, transpusă în legislația românească prin Legea Auditului Statutar.

La rândul său, prof.univ.dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al CAFR, s-a referit la stadiul implementării IFRS și a directivelor europene a IV-a și a VII-a în domeniul raportărilor financiare din România.

Conf.univ.dr. **Laurențiu Dobroțeanu**, director executiv adjunct, a vorbit despre relația CAFR cu autoritatea de supraveghere bancară, precum și despre rolul auditorilor financiari în auditarea instituțiilor de credit.

Discuțiile s-au desfășurat într-o atmosferă de cooperare profesională, iar, în final, oaspeții au mulțumit pentru prezentările făcute. [Adriana Coșa]

◆ Participarea CAFR la o sesiune de lucru organizată de UNCTAD

În perioada 3-7 noiembrie o delegație a CAFR, formată din prof.univ.dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte, prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, vicepreședinte, conf.univ.dr. **Laurențiu Dobroțeanu**, director executiv adjunct și **Irina Pungaru**, expert relații internaționale, a participat la cea de-a 25-a sesiune, aniversară, a Grupului de lucru al experților în standarde de contabilitate și raportare (ISAR) al UNCTAD, ce a avut loc la Geneva.

În cadrul întâlnirii au fost discutate probleme legate de implementarea practică a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară și a Standardelor Internaționale de Audit, probleme privind guvernarea corporativă și chestiunea răspunderii sociale corporative. Majoritatea problemelor au fost tratate prin intermediul studiilor de caz și prin schimbul de experiențe între participanții la întâlnire. De asemenea, au fost discutate chestiunea guvernării corporative și cea a implementării standardelor internaționale de contabilitate și audit în economiile emergente - subiecte de actualitate și de mare interes pentru toți experții în domeniu.

Delegația CAFR a participat și la workshop-ul organizat în cooperare cu Federația Internațională a Contabililor cu ocazia aniversării a 25 de ani de existență a grupului de lucru. În cadrul workshop-ului au fost tratate probleme de implementare a Standardelor Internaționale privind Contabilitatea în sectorul Public și de educație profesională. [Irina Pungaru]

◆ Participare la „Ziua Profesiilor Liberale din România”

Conform deciziei Uniunii Profesiilor Liberale din România (UPLR), începând din acest an, la 5 noiembrie se sărbătorește *Ziua Profesiilor Liberale din România*. La festivitățile de lansare a acestei zile a luat parte și o delegație a Camerei Auditorilor Financiari din România.

Cu acest prilej, prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, a vorbit despre atașamentul auditorilor financiari români la principiile și obiectivele de sorginte europeană ale UPLR și a prezentat, în mod concret, acțiunile pe care le întreprinde CAFR în spiritul acestor cerințe europene, punând accent pe respectarea Codului Etic al profesiei, elaborat de IFAC și pe afirmarea independenței, profesionalismului și calității înalte în executarea misiunilor de audit.

Din activitatea organismelor internaționale

◆ Federația Internațională a Contabililor sprijină convergența instrumentelor financiare pentru raportare

Federația Internațională a Contabililor (IFAC) sprijină activitatea recentă a Comitetului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) în încercarea de a contribui la creșterea consistenței raportărilor financiare și munca depusă pentru convergența standardelor, un obiectiv pe care IFAC îl privește ca fiind de o importanță critică pentru operarea eficientă pe piețele globale de capital.

În timp ce acceptă importanța mișcării rapide pentru îndepărtarea diferențelor în aplicarea valorii juste contabile în diferite jurisdicții, IFAC se opune puternic încercărilor de schimbare radicală sau suspendării utilizării contabilizării valorii juste fără un proces adecvat.

În particular, IFAC consideră că efectuarea schimbărilor la nivel regional sau național care exacerbează diferențele de raportare ar duce în continuare la confuzia piețelor financiare și ar avea ca rezultat o redu-

cere a încrederii în raportarea financiară – exact opusul a ceea ce este necesar în actualele circumstanțe. „Răspunsul nu este reducerea transparenței”, afirmă președintele IFAC, Fermin del Valle, „și nu va servi intereselor investitorilor”.

IFAC crede că sprijinul acordat celor care utilizează atât standardele pentru audit, cât și standardele pentru contabilitate care au legătură cu valoarea justă a fost foarte folositor și va contribui la interesul public prin aplicarea consecventă a standardelor.

Sprijinul a fost acordat de IASB și de către Comitetul Statelor Unite pentru Standarde Financiare Contabile (FASB), precum și de către Comitetul pentru Standarde Internaționale pentru Audit și Asigurare (IAASB).

IFAC și comitetele independente pentru stabilirea standardelor mai sus amintite continuă să monitorizeze impactul crizei creditelor și vor lua în considerare dacă este nevoie de sprijin și în continuare.

Mai multe informații pot fi obținute accesând www.ifac.org. [Alexandra Jora]

Știri pe scurt

◆ IFAC se implică în proiectul de expunere IFRS pentru IMM

Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) estimează că va emite versiunea finală a Standardului Internațional de Raportare Financiară pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii (IFRS pentru IMM), recent redenumit IFRS pentru Entitățile Private, la începutul anului 2009. Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii al IFAC apreciază atenția acordată de IASB simplificărilor ulterioare aduse proiectului de standard sugerate de comitet și sprijină inițiativa Fundației Consiliului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate de a elabora materiale pentru „formarea formatorilor” care să vină în sprijinul implementării standardului. Pentru a vizualiza proiectul de

expunere sau pentru informații de ultimă oră referitoare la acest proiect puteți vizita secțiunea „Proiecte IASB” – „Proiecte în curs” de pe site-ul IASB (<http://www.iasb.org>).

◆ Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii contribuie la elaborarea standardelor IAASB

Pentru a se asigura că aspectele semnificative pentru practicile mici și mijlocii (PMM-uri) și pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) sunt reflectate în standardele sale, Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii continuă să furnizeze reacții Consiliului pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB). Comitetul sprijină *Strategia și Programul de lucru al IAASB pentru perioada 2009-2011* care, printre altele, abordează domeniul PMM-urilor și IMM-urilor, de exemplu prin serviciile de asigurare alternativă disponibile pentru IMM-uri.

Pentru mai multe informații poate fi consultat comunicatul de presă al IAASB din 14 iulie 2008.

◆ Standardele de etică în atenția Comitetului pentru Practici Mici și Mijlocii

Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii continuă, de asemenea, să monitorizeze revizuirile aduse secțiunilor privind independența din *Codul Etic al Profesioniștilor Contabili emis de IFAC* și să sprijine Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (IESBA) în elaborarea de îndrumări care să ajute PMM-urile la implementarea prevederilor revizuite.

Mai multe informații la <http://www.ifac.org/eds>.

Ec. **Adriana COȘA**,
expert relații publice CAFR

Știri pe scurt

Din activitatea CAFR

Participarea CAFR la seminarul tehnic ACCA și Baker Tilly Klitou

În data de 13 noiembrie 2008 delegația Camerei Auditorilor Financiari din România, formată din prof.univ.dr. **Ali Eden**, vicepreședinte, și **Irina Pungaru**, expert relații internaționale, a participat la seminarul tehnic organizat de ACCA în cooperare cu Baker Tilly Klitou.

Cu acest prilej delegația CAFR a discutat cu un grad ridicat de profesionalism o serie de probleme de specialitate cu Panicos Charalambous, fellow ACCA, director Baker Tilly Klitou Cipru, vicepreședinte al Institutului Contabililor Publici Autorizați din Cipru și membru al Camerei Auditorilor Financiari din România. În cadrul seminarului a avut loc festivitatea de premiere a absolvenților ACCA, promoția iunie 2008. De asemenea, delegația a fost onorată să fie alături de BAKER TILLY KLITOU AND PARTNERS S.R.L. membru al CAFR, în momentul în care a primit certificatul de bună practică din partea ACCA. A fost cel de-al 5-lea certificat de acest gen acordat unui membru CAFR. [Irina Pungaru]

● Important pentru autori! - Important for the Authors!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din **Consiliul Științific** al revistei, în modalitatea *double-blind-review*, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criteria de evaluare a articolelor: noutatea, actualitatea și încadrarea în aria tematică a subiectului; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere.

Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific.

Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic .doc, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului română sau engleză; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagina; în articol se precizează metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, referințele și se prezintă bibliografia selectivă; un rezumat în limbile engleză și română de circa 1 pagină, în care se prezintă obiectivul cercetării și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză.

The review of the scientific articles is performed in parallel by at least two members of the **Scientific Council** of the „Financial Audit“ Magazine, a double-blind-review, which means that those who performs the reviews does not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Criteria for articles assessment: newness, actuality and the subject matter of the article; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources uses; contribution made to the research in the area.

The recommending of Scientific Council of the Magazine is: acceptance; acceptance with reviewing; rejection slip. The results of the assessments are communicated to the authors, and are published only the articles approved by the Scientific Council.

The articles are submitted to the redaction by email at: revista@cafr.ro, compulsorily in .doc, format containing the following elements: the language the article is drafted Romanian or English; the text into Romanian is drafted with diacritics in accordance with the norms issued by the Romanian Academy; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs /page spaces included; the article mention the research methodology used, authors contributions, references and presents the selective bibliography; an abstract in both English and Romanian presenting the subject of the research and authors contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, both in English and Romanian.

NOUTĂȚI DE LA CIEL!

CIEL revine puternic cu programe și funcționalități dedicate profesiilor contabile.

DESCOPERĂ NOUTĂȚILE CIEL PENTRU TINE:

1 Realizează rapoarte impresionante pentru clienții tăi și munca ta devine mai productivă cu doar un singur click.

Încearcă opțiunea "Listări Multiple" din CIEL Conta Professional

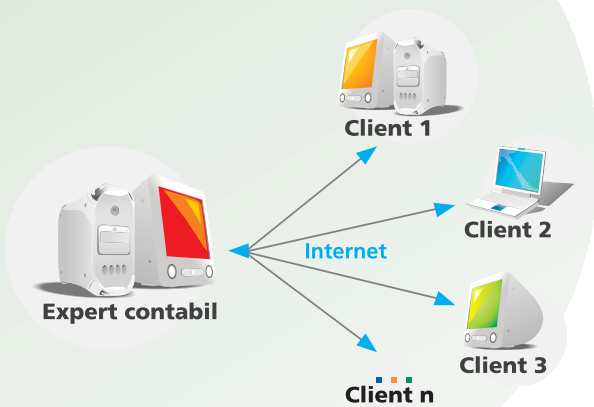

2 CIEL Audit și Revizuire

Cel mai nou produs CIEL, destinat auditorilor financiari și experților contabili din România.

3 Accesează sau acordă acces online la rapoartele din CIEL Conta Professional

- disponibil acum în CIEL Conta Professional
- în CIEL Salarii Professional începând din octombrie 2008

4 Îmbunătățește-ți performanțele cu funcționalități specifice experților contabili din CIEL Conta Professional

- ✓ Analiza financiară
- ✓ Anexele 1-10 la Bilanț
- ✓ Declarațiile 100, 102, 300, 394
- ✓ Listări din mai multe societăți și pe mai multe exerciții
- ✓ Posibilități alternative de analiză prin coduri de buget
- ✓ Modele înregistrări
- ✓ Import plan contabil
- ✓ Disponibil în limba engleză
- ✓ **Și multe altele!**

CIEL!

URMĂREȘTE-NE !

Află mai multe:
021.201.53.00
www.ciel.ro